

LECȚII DE GRAMATICĂ

CLASA A VIII-A
(teorie, aplicații și evaluări)

- ▶ FONETICĂ
- ▶ VOCABULAR
- ▶ REGISTRELE LIMBII
- ▶ CONSTRUCȚII MORFOSINTACTICE
- ▶ FRAZA
- ▶ SINTAXA PROPOZIȚIEI ȘI A FRAZEI

Gabriela-Mădălina Nițulescu

Elena-Mihaela Pătrașcu

LECTȚII DE GRAMATICĂ

CLASA A VIII-A

(teorie, aplicații și evaluări)

În conformitate cu
programa școlară de
Limba și literatura
română pentru
clasa a VIII-a

Editura Ars Libri

Costești, 2025

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NIȚULESCU, GABRIELA-MĂDĂLINA

Lecții de gramatică: clasa a VIII-a: (teorie, aplicații și evaluări)/ Gabriela-Mădălina Nițulescu, Elena-Mihaela Pătrașcu - Costești: Ars Libri, 2025

ISBN 978-606-36-3070-5

I. Pătrașcu, Elena-Mihaela

811.135.1

Copyright © Editura Ars Libri, 2025

ISBN 978-606-36-3070-5

Editor: Adina Grigore

Redactor-șef: Cristina Ipate-Toma

Grafică și design: Opriș Sorin

Coperta: Mihai Ștefănescu

Machetare și prepress: Mihai Ștefănescu

Corectură: autoarele

Comenzi:

Editura Ars Libri, Costești, Jud. Argeș

Tel.: 0745 095 083; 0724 340 777

Call center: 031 82 82 293

E-mail: contact@edituraarslibri.ro, www.edituraarslibri.ro

Tiparul executat la Tipografia Ars Libri Prof Costești, județul Argeș.

Cuvânt-înainte

Această carte de gramatică a limbii române, destinată elevilor de clasa a VIII-a, a fost concepută ca un sprijin real în procesul de aprofundare a cunoștințelor gramaticale, atât pentru consolidarea noțiunilor teoretice, cât și pentru pregătirea examenului de Evaluare Națională.

Volumul reunește explicații clare, concise și accesibile, structurate pe teme esențiale ale gramaticii limbii române, în conformitate cu programa școlară în vigoare. Fiecare capitol este urmat de exerciții variate, gradate ca dificultate, menite să fixeze informațiile și să dezvolte gândirea logică și expresivitatea elevului.

Lucrarea poate fi utilizată atât la clasă, cât și în activitatea individuală de învățare, oferind elevilor oportunitatea de a lucra în ritmul propriu și de a înțelege, pas cu pas, mecanismele limbii. De asemenea, cartea se dorește un instrument util și pentru profesori și pentru părinți, în sprijinul unei educații riguroase și eficiente.

Ne dorim ca acest parcurs gramatical să nu fie doar o pregătire pentru un examen, ci și un pas important spre stăpânirea limbii române ca mijloc de comunicare clară, logică și nuanțată.

Le urăm tuturor cititorilor succes și încredere în forțele proprii!

Autoarele

CUPRINS

UNITATEA I - FONETICĂ

Tipuri de sunete.....	7
Correspondența sunet-literă	7
Accentul	7
Diftongul. Triftongul. Hiatul	8
Silaba. Despărțirea în silabe	8
Scrierea și pronunțarea cuvintelor de origine străină	9
Aplicații	10
Evaluare	14

UNITATEA II - VOCABULAR

Categorii semantice - actualizare	16
Derivarea	19
Compunerea	21
Conversiunea	21
Familia lexicală	22
Împrumuturile/Neologismele	22
Aplicații	23
Evaluare	29

UNITATEA III - REGISTRELE LIMBII

Registrele limbii	30
Argoul și jargonul	31
Aplicații	33
Evaluare	35

UNITATEA IV - CONSTRUCȚIILE MORFOSINTACTICE

Construcția activă	36
Construcția pasivă cu verbul „a fi”	36
Construcțiile reflexive	37
Construcțiile impersonale	38
Construcțiile incidente	39
Elipsa	40

Predicatul	41
Subiectul	44
Aplicații	48
Evaluare	54
UNITATEA V - FRAZA	
Propoziția/Enunțul/Fraza	56
Fraza. Raportul de coordonare	57
Conjuncția	57
Fraza. Raportul de subordonare	58
Aplicații	59
Evaluare	67
UNITATEA VI - SINTAXA PROPOZIȚIEI ȘI A FRAZEI (1)	
Apoziția	68
Aplicații	69
Atributul	71
Aplicații	73
Propoziția subordonată atributivă. Exapansiunea. Contragerea	75
Aplicații	78
Evaluare	85
UNITATEA VII - SINTAXA PROPOZIȚIEI ȘI A FRAZEI (2)	
Complementul direct	86
Aplicații	87
Propoziția subordonată completivă directă	89
Aplicații	91
Complementul prepozițional	96
Aplicații	98
Propoziția subordonată completivă prepozițională	100
Aplicații	102
Complementul indirect	107
Aplicații	108
Propoziția subordonată completivă indirectă	110
Aplicații	111
Evaluare	115

UNITATEA VIII - SINTAXA PROPOZIȚIEI ȘI A FRAZEI (3)

Circumstanțialul de loc	117
Aplicații	118
Propoziția subordonată circumstanțială de loc	121
Aplicații	122
Circumstanțialul de timp	126
Aplicații	128
Propoziția subordonată circumstanțială de timp	130
Aplicații	131
Circumstanțialul de mod	136
Aplicații	138
Propoziția subordonată circumstanțială de mod	140
Aplicații	141
Circumstanțialul de cauză	146
Aplicații	147
Propoziția subordonată circumstanțială de cauză	149
Aplicații	151
Circumstanțialul de scop	156
Aplicații	157
Propoziția subordonată circumstanțială de scop	159
Aplicații	161
Construcțiile concesive	165
Aplicații	168
Construcțiile condiționale	170
Aplicații	172
Evaluare	175

UNITATEA I – FONETICĂ

Tipuri de sunete

Fișier teoretic

Fonetica este știința care studiază sunetele unei limbi.

Sunetul reprezintă cea mai mică unitate a limbii.

Sunetele limbii române sunt: vocalele, consoanele, semivocalele.

Vocalele sunt sunete caracterizate printr-o pronunție deschisă și pot forma singure o silabă. Vocalele limbii române sunt: a, ă, î (â), e, i, o, u. Sunetele a, ă, î (â) sunt mereu vocale.

Consoanele sunt sunete cu o pronunție închisă și nu pot forma singure silabă. Acestea se pronunță cu ajutorul unei vocale. Exemple de consoane: b, c, d, f, g, h etc.

Semivocalele sunt sunete care se aseamănă cu vocalele, dar nu pot forma singure silabă. Acestea sunt: e, i, o, u.

Un sunet cu un statut special este „i șoptit/devocalizat” care apare, de obicei, la sfârșitul unui cuvânt, dar și în interiorul unui cuvânt compus, precedat de o consoană, alta decât c, g, ch, gh. Acest sunet nu este vocală.

Exemple: *pomi*, *duzi*, *ori*cine etc.

Coreșpondența sunet-literă

Litera este o reprezentare grafică a sunetului. De obicei, în limba română, o literă transcrie un sunet. Există și situația în care o literă transcrie mai multe sunete (de exemplu, litera x poate transcrie sunetele **cs** sau **gz**: *excursie*, *examen*). Un sunet poate, de asemenea, să fie transcris prin mai multe litere (*î*, *i*, *c*, *v*). Aceeași literă poate reprezenta sunete diferite. De exemplu, litera **o** poate fi vocală în cuvântul *oră* sau semivocală în cuvântul *soartă*.

Un grup de litere poate reprezenta:

- un singur sunet care este consoană (atunci când în silabă cu grupul se află o vocală): **č** (ce, ci), **ğ** (ge, gi), **k'** (che, chi), **g'** (ghe, ghi): *ceară*, *geam*, *cheamă*, *ghiozdan*, *unghi*, *unchi* etc.
- două sunete (atunci când grupul face singur silabă sau când cu acesta în silabă se află o consoană sau o semivocală): consoanele **č**, **ğ**, **k'**, **g'** + vocalele **e** sau **i**: *cineva*, *ginere*, *cercei*, *chenar*, *chiriaș*, *ghem*, *ghindă* etc.

Accentul reprezintă pronunțarea mai intensă a unei silabe dintr-un cuvânt. În limba română accentul nu are un loc fix. Accentul se marchează grafic printr-un semn convențional [/], pus deasupra vocalei din silaba accentuată. Accentul are rol în deosebirea cuvintelor: *compa*nie/ *compani*e, *ve*selă/ *vese*lă etc.

Diftongul este grupul de sunete, alcătuit dintr-o vocală și o semivocală, pronunțate în aceeași silabă: *fiică*, *coafor*, *traumă*, *bojdeucă* etc.

Diftongul poate fi:

- ascendent (urcător) în structura semivocală + vocală: *iarnă*, *oală*, *seară* etc.
- descendent (coborâtor) în structura vocală + semivocală: *râu*, *pui*, *rău* etc.

Triftongul este grupul de sunete, alcătuit dintr-o vocală și două semivocale, rostite în aceeași silabă: *leoaică*, *aripioară*, *suiau*, *(i)ei*, *(i)eu* etc. Triftongul care are vocala între cele două semivocale se numește triftong centrat: *ursoaică*.

Hiatul este grupul de sunete, alcătuit din două vocale alăturate, pronunțate în silabe diferite: *aer*, *idee*, *imediat*, *machiaj* etc.

Despărțirea cuvintelor în silabe

Silaba este un sunet vocalic sau un grup de sunete, care conține o vocală și se pronunță cu un singur efort expirator.

În funcție de numărul de silabe din care sunt alcătuite, cuvintele pot fi **monosilabice** (formate dintr-o singură silabă) sau **plurisilabice** (formate din două sau mai multe silabe).

Exemple: *mai*, *doar*, *aer*, *clasă*, *porumbel* etc.

Reguli pentru despărțirea cuvintelor în silabe

1. Atunci când o consoană se află între două vocale, aceasta trece în silaba următoare: *ca-să*; *pă-du-re*; *u-ti-li-za-re*, *re-ce*, *ve-cin*, *po-diș*, *a-fiș*, *le-ge*, *o-lea-că*, *lu-nă*, *soa-re*, *ra-zei* etc.

Dacă înaintea consoanei sau după ea se află un diftong sau un triftong, consoana trece în silaba următoare: *pâi-ne*, *sea-ră*, *stro-pea-lă*, *cre-ioa-ne* etc.

Litera **x** este considerată ca o singură consoană și trece în silaba următoare atunci când se află între două vocale: *a-xă*, *e-xa-men*, *e-xer-ci-țiu*, *e-xod* etc.

2. Atunci când două consoane se află între două vocale, prima consoană trece în silaba de dinainte, iar a doua, în silaba următoare: *ar-că*, *ar-tist*, *mun-te*, *un-ghi-e*, *ic-ni*, *tic-sit*, *ac-tiv*, *caf-tan*, *mul-te*, *în-ger*, *lun-git*, *un-gher*, *în-ghi-ți*, *mun-te*, *as-cet*, *is-che-mi-e*, *as-chi-mo-di-e*, *as-tăzi* etc.

Excepție! Dacă prima consoană este **b, c, d, f, g, h, p, t** ori **v**, iar a doua consoană este **l** ori **r**, cele două consoane vor face parte din aceeași silabă: *o-braz*, *co-dri*, *a-flu-ent*, *a-fri-can*, *a-gra-fa*, *su-ple-țe*, *pa-tru*, *co-vrig*, *e-vla-vi-e*, *a-cla-ma*, *a-cru*, *Co-dlea*, *a-fla*, *A-fri-ca*, *a-glu-ti-nant*, *a-gro-nom*, *pe-hli-van*, *po-hrib*, *su-plu*, *cu-pru*, *a-tlet*, *gâ-tlej* etc.

3. Atunci când trei sau mai multe consoane se află între vocale, prima consoană rămâne în silaba de dinainte, iar celelalte două trec la silaba următoare: *as-tru*, *mon-stru*.

Excepție! În cazul grupurilor *lpt*, *mpt*, *mpt*, *nct*, *ncț*, *ncș*, *ndv*, *rct*, *rtf*, *stm*, despărțirea se face după

a doua consoană din grup: *sculp-tu-ră*, *somp-tu-os*, *linc-șii*, *func-ți-e*, *arc-tic*, *jert-fă*, *ast-ma-tic*, *sculp-tor*, *re-demp-ți-u-ne*, *punc-taj*, *punc-ți-e*, *send-viș* etc.

4. Atunci când două vocale se află în hiat, acestea formează silabe diferite: *a-er*, *po-e-zi-e*, *ge-o-gra-fi-e* etc.

Atunci când o vocală este urmată de un diftong sau de un triftong, despărțirea se face înaintea acestora: *plo-uă*, *le-oai-că*, *su-iau*; *du-ios*, *stea-ua*, *ploa-ia* etc.

Observație:

La capăt de rând nu se despart:

- abrevierile;
- numele proprii de persoană, prenumele și numele de familie;
- numerele ordinale compuse;
- fragmente de cuvinte care nu constituie silabă;
- grupurile care includ prescurtări;
- cuvinte scrise cu apostrof.

Scrierea și pronunțarea cuvintelor de origine străină

Scrierea și pronunțarea cuvintelor de origine străină în limba română trebuie să respecte anumite reguli, adesea adaptate foneticii limbii române. Există cazuri în care se păstrează forma originală, în special, pentru nume proprii sau se adoptă forme tradiționale, mai ales pentru nume de locuri.

Când împrumuturile neadaptate se termină într-o literă din alfabetul limbii române, pronunțată ca în limba română, articolul hotărât se atașează fără cratimă (*weekendul*, *boardul*). Atunci când litera de la sfârșitul cuvântului prezintă deosebiri între scriere și pronunțare, se folosește cratima (*site-ul*, *show-ul*).

Literele duble transcriu un singur sunet (*Rosetti*, *watt*, *fortissimo* etc.). Excepție fac termenii de origine italiană în care grupul *zz* se citește ca un sunet nou ț (*mezzosoprană*).

Aplicații

1. Marchează, prin subliniere, vocalele din cuvintele: *soare, iepure, piele, iarbă, rea*.
2. Marchează, prin subliniere, semivocalele din cuvintele: *pateu, cadou, metrou, ou, zmeie*.
3. Menționează ce sunete transcrie „x” în cuvintele următoare: *exotic....., xilofon....., exact....., auxiliar....., excelent....., excursie....., xerox....., Xenia....., fix....., axă....., explodat....., exactitate.....* .
4. Alege, prin încercuire, cuvintele în care consoanele duble notează un singur sunet: *Pillat, Negruzzi, Rosetti, înnorat, înnopta, Watt, Russo, Nottara, Lipatti, înnegurat*.
5. Precizează câte litere și câte sunete au cuvintele:

unchi	l:	s:
Pippidi	l:	s:
nuci	l:	s:
exigent	l:	s:
chenar	l:	s:
chihlimbar	l:	s:
nori	l:	s:
ești	l:	s:
chiulangiu	l:	s:
minciuni	l:	s:

6. Alege seria în care toate cuvintele conțin „i șoptit”:

- a) *pruni, pungi, mici*;
- b) *ești, pierzi, oricare*;
- c) *duci, minciuni, duzi*.

7. Alege seria în care toate cuvintele conțin diftong ascendent:

- a) *iarbă, soare, coală*;
- b) *râu, seară, volei*;
- c) *iarnă, pui, leu*.

8. Subliniază doar cuvintele care conțin triftong: *leoarcă, ajungeau, suiau, inimioară, vioară, mioriță, curcubeie, pleosc, dumneaei, cheamă.*

9. Construiește cuvinte în care să apară hiat între vocalele:

e-e _____

a-e _____

i-0 _____

a-u _____

0-1

e-a _____

10. Desparte în silabe cuvintele următoare, precizând pentru fiecare regula aplicată: *jertfă, complex, aerisit, gâtlej, lincșii, somptuos, idee, fiică, abrupt, croazieră, leandru, geografie, punctaj, sculptură, codri, umbli, coafor, canion, piuneză, traumă, obiect, mijloace, speriați, ucrainean, chihlimbar, bojdeucă, imediat, machiaj, punctuație.*

11. Subliniază varianta corectă.

ghitară/chitară

ortodocși/ortodoxi

ghiață/gheață

gogoșărie/gogoșerie

mingie/minge

grizonat/grizonant

ridichie/ridiche

greșeală/greșală

complecși/complexi

linx/lincs

12. Rescrie cuvintele următoare, articulându-le hotărât: *bleu, weekend, show, party, dandy, boy, click, laptop, site, speech.*

13. Pune accentul pe silaba corectă: *ponei, pegas, aripă, mausoleu, veveriță, antic, suav, penurie, matur, călugăriță, halteră, ferigă, colibri, tiramisu, taxi, maxi-taxi, rucsac, suntem, editor, regizor.*

14. Exemplifică patru termeni identici, diferențiați semantic prin accent. Construiește enunțuri cu fiecare termen.

15. Subliniază din seria următoare doar cuvintele a căror pronunție a fost adaptată în limba română: *bulldog, penalty, fresh, copyright, living, volei, aisberg, dealer, lider, design, online.*

16. Marchează silaba accentuată pentru cuvintele scrise înclinat din enunțurile următoare:

a) Priveam *veselă* câmpia plină de flori multicolore.

b) Era atâta *veselă* în chiuvetă!

c) Personajul principal al cărții a fost supus la multe *torturi*.

d) Am comandat două *torturi* pentru aniversarea ta.

e) Ea *mobila* camera nou-născutului.

f) Pentru că nu se putea deplasa la secția de votare, i-a fost adusă urna *mobila*.

17. Exemplifică 3 nume de mâncăruri neadaptate în limba română.

18. Alege seria în care numărul de litere este egal cu numărul de sunete:

a) *cer, gem, cineva*;

b) *ceartă, axilă, ghem*;

c) *cercei, rochii, bucium*.

19. Cuvântul care conține vocale în hiat este:

a) *plouă*; b) *vioară*; c) *farmacie*.

20. Marchează, prin subliniere, intrusul din seriile:

a) *ie, joi, doi, lui*;

b) *ienupăr, idee, fiindcă*;

c) *suiau, preaviz, tămâioasă*.

Evaluare

1. Alege seria în care toate cuvintele conțin doar o semivocală:

- a) *tigroaică, caiet, coală*;
- b) *fiică, ființă, miere*;
- c) *floare, subiect, piatră*.

2. Alege seria în care toate cuvintele conțin hiat:

- a) *imediat, machiaj, poezie*;
- b) *pietrificat, pădurea, aeroport*;
- c) *râul, oaie, lealitate*.

3. Alege seria în care toate cuvintele au mai puține sunete decât litere:

- a) *veche, duce, chiot*;
- b) *îngheța, cer, ger*;
- c) *ceartă, ciudat, geană*.

4. Alege seria în care toate cuvintele sunt corect accentuate:

- a) *ru**cs**ac, a**ri**pă, do**cto**riță*;
- b) *po**ne**i, ia**nu**arie, ali**bi***;
- c) *su**nt**em, a**fa**ră, de**un**ăzi*.

5. Indică seria în care toate cuvintele sunt corect despărțite în silabe:

- a) *ex-port, un-ghi-e, Co-dlea*;
- b) *cu-pru, ar-ctic, mau-so-leu*;
- c) *af-ri-can, sup-lu, mai-stru*.

6. Alege seria în care toate cuvintele sunt monosilabice:

- a) *cerc, aer, vis*;
- b) *dar, clor, pentru*;

c) *clar, pruni, crap*.

7. Care cuvânt este scris greșit: a) *butonieră*; b) *minge*; c) *respectos*?

8. Câte cuvinte conțin „i șoptit”: *codri, castraveți, vești, generali, pui, luci, păduri, mândri*?

a) 4; b) 5; c) 3.

9. Alege seria în care toate cuvintele sunt scrise corect:

a) *bussinessman, up-grade, talk-show-ul*;

b) *trendul, clicul, partiul*;

c) *country, liedul, ketchap*.

Barem: 1. c), 2. a), 3. c), 4. a), 5. a), 6. c), 7. c), 8. a), 9. a).

Se acordă câte un punct pentru fiecare item. Se acordă un punct din oficiu. Total: 10 puncte.

UNITATEA II - VOCABULAR

Categorii semantice-actualizare

Fișier teoretic

Sinonimele sunt cuvinte cu sens asemănător sau identic și cu formă diferită.

Exemple: *îngăduitor – concesiv; facil – ușor; deștept – inteligent etc.*

Sursa principală a sinonimiei este împrumutul și de aceea multe dintre sinonime sunt neologice, ceea ce contribuie la modernizarea și la îmbogățirea masivă a lexicului.

Exemple: *asemănător – similar; a folosi – a utiliza; întâmplător – fortuit etc.*

Observații:

- Sinonimele se stabilesc în context și pentru fiecare sens al unui cuvânt polisemantic. Sinonimele pot fi ca părți de vorbire: substantive, verbe, adjective, pronume, numere, adverbe, prepoziții, conjuncții, interjecții.

- Este necesar ca:

- sinonimele să fie aceeași parte de vorbire;

- să denumească același aspect din realitate;

- să se poată înlocui unele cu altele în context, fără a-i schimba sensul.

Categorii de sinonime:

a) Sinonime lexicale - stabilesc relația de echivalență între două sau mai multe cuvinte.

Exemple: *zăpadă – nea, omăt; prieten – amic; vechi – antic, arhaic*

b) Sinonime lexico-frazeologice - stabilesc relația de echivalență între un cuvânt și o unitate frazeologică.

Exemple: *a observa – a băga de seamă; a fugi – a o lua la sănătoasa*

c) Sinonime frazeologice - stabilesc relația de echivalență între două unități frazeologice.

Exemple: *a spăla putina – a o lua la sănătoasa; a da colțul – a da ortul popii*

În funcție de gradul de echivalență semantică și de numărul de sensuri suprapuse, sinonimele sunt:

a) Sinonime identice (perfecte/totale) – au sensul identic, se întâlnesc mai rar și sunt, de obicei, legate de terminologia tehnico-științifică sau de varianta populară.

Exemple: *natriu – sodiu; cupru – aramă; lexic – vocabular etc.*

b) Sinonime imperfecte (parțiale sau relative) – se pot substitui numai în anumite contexte.

Exemple: *bun – prețios, valoros, blând, gustos; inteligent – deștept, isteț, abil etc.*

c) Sinonime aproximative – se întâlnesc în operele literare unde cuvintele sunt folosite cu sens figurat.

Exemple: *cuibar rotind de ape – vârtej*

Antonimele sunt cuvinte cu formă diferită și cu sens opus.

Observații:

Antonimele trebuie să fie aceeași parte de vorbire.

Pot fi antonime următoarele părți de vorbire:

- adjectivele: *frumos – urât; scund – înalt*
- substantivele: *frumusețe – urâtenie; căldură – frig*
- verbele: *a merge – a sta; a afirma – a nega*
- adverbele: *târziu – devreme; aici – acolo*
- pronumele: *tot – nimic*
- prepozițiile: *deasupra – dedesubtul*
- conjuncțiile: *și – nici*

Antonimele pot fi create cu ajutorul derivării cu prefixe.

Exemple: *adevăr – neadevăr etc.*

Alte prefixe care creează cuvinte antonime: „an-” (*organic – anorganic*), „dez-” (*a robi – a dezrobi*) etc.

Omonimele sunt cuvinte cu aceeași formă și cu sens complet diferit: *mai, broască, șah etc.*

Omonimele pot fi:

- a) lexicale;
- b) lexico-gramaticale.

Omonimele lexicale aparțin aceleiași clase morfologice. Acestea pot fi:

- a) **totale** (omonimia se menține în flexiune, în toată paradigma).

Exemple: *leu - „ban” (pl. „lei”)*

- „animal” (pl. „lei”)

b) **parțiale** (omonimia nu se menține în flexiune).

Exemple: *masă* - „obiect de mobilă” (pl. mese)

- „mulțime” (pl. mase)

Omonimele lexico-gramaticale sunt cuvinte care au forme identice, dar care sunt părți de vorbire diferite.

Exemple: *noi* - adjectiv: Are două rochii noi.

noi - pronume personal: Noi am învățat omonimele.

Omografele sunt cuvintele care se scriu identic, dar se pronunță diferit.

Exemple: *torturi-torturi*, *acele-acele*, *roi-roi* etc.

Omofonele sunt cuvintele care se pronunță la fel, dar au sensuri contextuale diferite.

Exemple: *ne-am/neam*, *m-ai/mai*, *s-au/sau* etc.

Observații:

Există și o omonimie gramaticală, care se împarte în:

- **omonimie morfologică** - se referă la forme identice ale aceluiași cuvânt în vorbire: El *cân-tă*. Ei *cân-tă*.

- **omonimie sintactică** - se referă la sensuri diferite ale unor enunțuri identice privind forma: Cumpăr *broasca*.

Paronimele

Paronimele sunt cuvinte-pereche de regulă, având o structură fonetică asemănătoare (se deosebesc, de obicei, printr-un singur sunet sau două).

Paronimele pot să difere între ele:

- ▶ printr-un sunet sau fonem: *adagio/adagiu*
- ▶ prin două sunete sau foneme: *inveterat/invederat*
- ▶ prin sufixe: *familial/familiar*

Folosirea corectă a paronimelor presupune o bună cunoaștere a sensului acestora pentru a preveni confuzia paronimică.

Cuvinte polisemantice

Cuvântul polisemantic are două sau mai multe sensuri legate între ele.

Exemple: *casă, pânză, a face, a bate, a prinde* etc.

Sensurile polisemantice sunt mai mult sau mai puțin apropiate. Acestea se deosebesc de omonimele ale căror sensuri nu au nicio legătură între ele.

Pleonasmul

• **Pleonasmul** este o greșeală de exprimare, care constă în folosirea alăturată a două cuvinte sau grupuri de cuvinte cu același sens.

Clasificare:

După sens și după clasa morfologică, pleonasmul poate fi:

► **lexicale** (se alătură cuvinte/particule cu același sens): *conducere managerială, despăgubirea pagubelor, telecomandă la distanță, hemoragie de sânge* etc.

► **gramaticale** (se alătură mărci gramaticale, cu același sens): *și-a redobândit încrederea sa, ouălele* etc.

► **lexico-gramaticale** (când se alătură aceleași clase morfologice): *dar în schimb, mai apoi* etc.

Sensurile cuvintelor în contexte sunt:

► **1. sensul propriu de bază** (denotativ) este, de regulă, primul sens din dicționar, cunoscut tuturor vorbitorilor.

Exemplu: *Aripa stângă a rândunicii este rănită.*

► **2. sensul propriu secundar** este folositor/practic pentru om, fiind desprins din sensul propriu de bază, printr-o legătură comună cu acesta.

Exemplu: *Aripa avionului are o inscripție realizată cu litere negre.*

► **3. sensul figurat** (conotativ, neobișnuit), obținut prin figuri de stil.

Exemplu: *Mă las purtat pe aripile visului.*

Derivarea este mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului prin care se formează cuvinte noi cu ajutorul afixelor (al prefixelor și al sufixelor).

Cuvântul de bază este cel de la care se pornește în alcătuirea unei familii lexicale/de cuvinte.

Rădăcina reprezintă elementul comun tuturor cuvintelor derivate. Nu corespunde întru totul cuvântului de bază.

Sufixe sunt sunetele sau grupurile de sunete, adăugate după rădăcina cuvântului.

Clasificare:

► sufixele **lexicale**, când formează cuvinte noi: *tractorist, muncitor* etc.

► sufixele **gramaticale**, când creează forme gramaticale (sufixe legate de mod și de timp): *mâncat, spus* etc.

► sufixele **lexico-gramaticale**, când exprimă un sens nou și o categorie gramaticală (sufixe motionale): *gâscan, rățoi, țărancă, bucătăreasă* etc.

Sufixe denumesc:

- **agentul** (-tor, -ar, -ist, -aș etc.): *agricultor, fierar, luntraș, tractorist* etc.

- **însușirea** (-iu, -os, -cios, -bil, -at, -al etc.): *auriu, fricos, mâncăcios, sprâncenat, vamaș, osos, abordabil* etc.

- **colectivitatea** (-et, -ăraie, -iște, -ime, -iș etc.): *brădet, apăraie, porumbiște, studențime, tușiș, rufăraie* etc.

- **instrumentul** (-ar, -niță, -tor etc.): *alfabetar, piperniță, ștergător* etc.

- **noțiuni abstracte** (-ință, -ie, -ime, -eală, -ură, -anță etc.): *cerință, domnie, grăsime, răceală, siguranță* etc.

- **modalități** (-ește, -iș, -âș): *românește, pieptiș, țărăș* etc.

- **locul și originea** (-ărie, -ie, -ean etc.): *benzinărie, fierărie, bucureștean* etc.

- **obiecte sau însușiri mici – sufixe diminutive** (-uleț, -uc, -ior, -ică, -ice, -uș, -icel, -uică, -aș etc.): *binișor, căscioară, cerceluș, coșuleț, lăntuc, pantofior, singurică, vânticel, fereștrică, copilaș* etc.

- **obiecte sau însușiri mari – sufixe augmentative** (-andru, -an, -oaie, -oi etc.): *băiețandru, grăsan, căsoaie, pietroi* etc.

Prefixele sunt sunetele sau grupurile de sunete, care se adaugă înainte de rădăcină sau de cuvântul de bază. Ele modifică sensul cuvântului de bază și pot fi:

► negative (neagă sensul cuvântului care este bază): *neșansă, inegalitate* etc.

► privative (arată o lipsă): *a descreți, a deșira* etc.

► iterative (arată o repetare): *a răsciti, a răscumpăra* etc.

► delocutive: *a îndigui* etc.

Observații:

- Când baza unui derivat este alt derivat, se formează **serii derivate**.

Derivatele parasintetice sunt cuvintele formate simultan cu sufix și cu prefix: *a înflori, strălucitor* etc.

Compunerea

Compunerea este mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului prin care se formează un cuvânt nou, prin alăturarea, prin subordonarea, prin abrevierea etc. unor cuvinte (sau fragmente de cuvinte) deja existente. Prin compunere se obțin alte cuvinte din termeni care își pierd sensul inițial și dobândesc alte înțelesuri.

Compunerea poate fi:

- ▶ **prin alăturare sau parataxă** (*câine-lup, de pe, despre, vagon-restaurant* etc.)
- ▶ **prin subordonare sau hipotaxă** (*gura-leului, zgârie-branză, mătasea-broaștei, floarea-soarelui, Gara de Nord, floare-de-colț* etc.)
- ▶ **abreviere sau prescurtare** (*ADN, TAROM, ROMARTA, plafar, aragaz, SNCFR* etc.)
- ▶ **compunere savantă** (cu sufixoide și/sau cu prefixoide): *democrație, insecticid, poliglot, latinofil, cardiolog, telecomandă* etc.

Conversiunea (Schimbarea valorii gramaticale)

Conversiunea este mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului prin care se formează cuvinte noi de la o parte de vorbire la alta.

a) **Substantivele** se pot obține din:

- adjective: Admir *frumosul* din natură.
- verbe la participiu: *Răniții* au fost transportați la spital.
- verbe la supin: *Mersul* pe jos îți este recomandat.
- verbe la gerunziu: *Suferindul* a fost tratat.
- adverbe: *Binele* făcut a fost apreciat.
- pronume: Sunt niște *nimicuri*.
- interjecție: *Oful* meu este matematica.

b) **Adjectivele** se pot obține din:

- verbe la participiu: Mărul *gustat* nu mi-a plăcut.
- verbe la gerunziu: Măinile *tremurânde* ale bătrânului trădau emoția.
- adverbe: Este un bărbat *bine*.

c) **Adverbele** se pot obține din:

- adjective: Cântă *frumos*.
- verbe la participiu: Vorbește *răstit*.

- substantive: *Vara* mergem la mare.

d) **Prepozițiile** se pot obține din:

- adverbe: *Deasupra* cărții am pus caietul.
- substantive: A luat examenul *grație* studiului.
- verbe la participiu: A câștigat *mulțumită* perseverenței.

Familia lexicală reprezintă cuvinte obținute prin derivare, prin compunere sau prin schimbarea valorii gramaticale de la un cuvânt de bază.

Exemplu: negru - *negricios, negresă, a înnegri, înnegrit, înnegritor, înnegrire, neînnegrit, alb-negru* etc.

Împrumuturile. Neologismele

Împrumuturile sunt mijloace externe de îmbogățire a vocabularului și sunt introduse în limba română din alte limbi. Împrumuturile apar ca rezultat al contactului dintre două limbi, fiind favorizate de mai mulți factori:

- ▶ vecinătatea geografică;
- ▶ amestecul și conviețuirea unor populații;
- ▶ raporturile culturale, economice și politice.

Împrumuturile pot fi:

I. **vechi**, provenite din:

- 1) limba slavă (*izvor, plug, cocoș, voinic, babă, boier, ieftin* etc.)
- 2) limba maghiară (*hotar, vameș, viclean, oraș, gazdă* etc.)
- 3) limba turcă (*baclava, iaurt, zarzavaturi, chirie, halva, dușman* etc.)
- 4) limba greacă (*frică, tacticos, proaspăt, icoană, ctitor* etc.)

II. **noi**, provenite din:

- 1) franceză (*elev, cafe-bar, bleu, bleumarin, a soluționa* etc.)
- 2) engleză (*stand-by, talk-show, hobby, volei* etc.)
- 3) germană (*crenvurst, foen, iceberg, șnițel, fasung* etc.)
- 4) italiană (*pian, spaghetete* etc.)
- 5) latina savantă (*grație, colocviu, insulă* etc.)

Neologismele sunt cuvintele noi, împrumutate din alte limbi, create în interiorul limbii sau prin derivare/compunere.

Exemple: liceu, tractor, seism, metrou, dolar, inginer, secol, oxigen, șampon, parizer, whisky, fotbal, box etc.

Aplicații

1. Alege seria în care toate cuvintele sunt sinonime:

- a) *biruitor* = *victorios*, *obosit* = *surmenat*, *obez* = *gras*;
- b) *răzbunător* = *vindicativ*, *forțat* = *fortuit*, *a solicita* = *a cere*;
- c) *persuasiv* = *convingător*, *a stăruii* = *a crede*, *ospitalier* = *primitor*.

2. Menționează câte un sinonim pentru cuvintele și pentru expresiile următoare:

gazdă _____

a rugini _____

malițios _____

stupefiat _____

a da de șugubină _____

a tăia frunză la câini _____

a spune verzi și uscate _____

a da ortul popii _____

a băga de seamă _____

3. Alcătuieste cinci enunțuri cu sensuri diferite ale cuvântului *tare*.

4. Găsește câte o expresie antonimă pentru următoarele locuțiuni: *părere de rău*, *a o lua la sănătoasa*.

5. Găsește, prin echivalență, folosind cu săgeți, în seria b) antonimul fiecărui termen din seria a):

a) *notoriu, benefic, egoist, defect, senior, târziu, acolo, just.*

b) *injust, altruist, junior, aici, malefic, calitate, devreme, necunoscut.*

6. Identifică sinonimele cuvântului polisemantic *a face* din enunțurile:

a) *Mama face o plăcintă cu dovleac.* _____

b) *Mihaela face temele pentru mâine.* _____

c) *Tata face o casă.* _____

d) *Bunica face un pulover.* _____

e) *Cartea face 30 de lei.* _____

7. Precizează formele de plural pentru omonimele scrise înclinat, indicând apoi categoria din care fac parte.

Am văzut o *bandă* desenată interesantă. _____

Banda de hoți a fost prinsă. _____

Banul Craiovei a fost renumit. _____

Am doar un *ban* în pușculiță. _____

8. Exemplifică, în enunțuri, sensurile omonimelor: *șah, dacă, roman, fin, ton, banc, moț, colț, pas, calcul.*

9. Scrie, în casete, formele de plural ale omonimelor parțiale indicate. Construiește apoi enunțuri cu acestea.

<i>Buton</i>	<i>Lob</i>	<i>Element</i>

10. Alege seria în care apar doar omografe: a) *acele, torturi, afin*; b) *haină, veselă, sau*; c) *mai, neam, roi*.

11. Exemplifică, în două enunțuri, un pleonasm lexical, respectiv unul gramatical.

12. Alcătuieste enunțuri cu trei sensuri (de bază, secundar, figurat) ale cuvântului *pânză*.

13. Alege litera în care paronimul este corect utilizat: a) *I-am făcut fetei un complement, pentru că era foarte frumoasă.* b) *Domnul Popescu și-a apropiat un teren al nostru.* c) *A vorbit pe un ton glaciuar.* d) *Are multe lagune la matematică.*

14. Creează enunțuri cu paronimele: *adagio/adagio; sașiu/șasiu; maestru/maistru; miner/minier, a revela/a releva.*

15. Precizează mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului prin care s-au format cuvintele următoare: *incorectudine, slujbaș, bătrânel, a răsciti, Câmpulung, Distrigaz, muncitorește, binele, vaiul, alfabetar, dinspre, tic-tac, nicicând, SOS, cenușiu, tigrat, DOOM, treizeci, pierde-vară, fluieră-vânt, a binecuvânta, înaltul, oricare, traista-ciobanului, valvârtej, intrândul, policlinică, galben-deschis, vermifug, dermatolog, geologie, misterios, zgârie-nori, hidrofor, cinefil, aprozar.*

16. Precizează partea de vorbire din care povin cuvintele scrise înclinat, obținute prin conversiune.

a) Se aude *un fâș-fâș* din tufiș. _____

b) *Mersul* prin pădure este reconfortant. _____

c) Iubește-ți *aproapele*! _____

d) Am pus lemnul în *intrândul* de la sobă. _____

e) Merg în parc *dimineața*. _____

f) Picta frumos *grație* talentului său. _____

g) Batiste *fluturânde* se zăresc în depărtare. _____

h) *Împrejurul* casei sunt flori. _____

17. Alcătuieste familia lexicală pentru termenii: *alb, pădure, copil, pământ*.

18. Construieste enunțuri în care termenii dați să fie, pe rând, adjective și adverbe: *suav, cald, nuanțat, răgușit*.

1. *Suav*: _____

Adjectiv → _____

Adverb → _____

2. *Cald:*

Adjectiv →

Adverb →

3. *Nuanțat:*

Adjectiv →

Adverb →

4. *Răgușit:*

Adjectiv →

Adverb →

19. Alege, prin subliniere, din seria următoare doar împrumuturile: *a instala, hobby, frunze, a colinda, ciorbă, hotar, selfie, hrană, spectacol, oraș, iubire, plug, bogat, cort*. Formează câte un enunț pentru fiecare cuvânt dat.

Evaluare

1. Încercuiește sinonimul cuvântului *protuberanță*: a) *proeminență*; b) *îchinare*; c) *boală*.
2. Alege seria în care toate cuvintele sunt antonime:
a) *adevăr-minciună, înalt-scund, amărât-necăjit*;
b) *melancolic-supărat; tristețe-veselie, a sui-a coborî*;
c) *vesel-trist; a dosi-a arăta, bizar-obișnuit*.
3. Indică litera unde apar doar omonime parțiale: a) *pas, lob*; b) *leu, element*; c) *ban, centru*;
d) *broască, index*.
4. Precizează litera în care paronimul este greșit utilizat: a) *Casa avea multe dependențe*. b) *Fata și-a adaptat ținuta la evenimentul la care a participat*. c) *Este un maestru al pianului*. d) *A vizitat o lagună*.
5. Încercuiește seria în care apar doar cuvinte derivate cu sufix: a) *vulpiță, lanțul, a înnegri*;
b) *căsoaie, camionagiu, mâncăcios*; c) *a învălui, morar, judecător*.
6. Alege seria în care apar doar derivate parasintetice: a) *înfloritor, stăluci, îmbufnat*; b) *descrețit, osos, alfabetar*; c) *înșirui, împături, înnegrit*.
7. Elimină intrusul din seria: *poștaș, TAROM, cumsecade, până la, untdelemn, biosferă, vermicid, regina-noptii, întotdeauna, patruzeci, ONU, aragaz, niciunul, oricine*.
8. Alege subpunctul la care apare un cuvânt format prin conversiune: a) *Rătăciții au fost găsiți într-o oră*. b) *Nu se teme de nimic*. c) *Tremurând, fata a răspuns cu emoție*.
9. Încercuiește subpunctul la care apar cuvinte împrumutate din limba franceză: a) *elev, a solicita*; b) *basma, viefure*; c) *adagio, pizza*; d) *hobby, link*.

Barem: 1. a), 2. c), 3. a), 4. a), 5. b), 6. c), 7. poștaș, 8. a), 9. a).

Se acordă un punct pentru fiecare item. Se acordă un punct din oficiu. Total: 10 puncte.

UNITATEA III - REGISTRELE LIMBII

Fișier teoretic

Registrele limbii sunt varietăți de utilizare concretă a acesteia, în funcție de situația de comunicare ce implică trei componente, respectiv: relația dintre participanții la interacțiunea comunicativă în funcție de statutul lor, în funcție de locul lor și de timpul în care acestea se desfășoară.

În funcție de relația dintre participanții la comunicare, într-un anumit context, registrul poate fi:

► solemn (oficial)

➤ apare în situațiile oficiale (relații diplomatice, ceremonii în fața unui public, discursuri, prezentări etc.) sau între persoane cu poziții sociale, culturale față de care se marchează respectul în vorbire.

Exemplu: Se folosesc adresări precum: *maestre, domnule ministru, domnule profesor* etc.

➤ vocabularul are termeni pretențioși, căutați, rari;
➤ se respectă cu strictețe regulile gramaticale și enunțurile sunt ample, având o pronunție îngrijită.

► standard (curent)

➤ reprezintă varianta literară a uzului general, folosit în condiții obișnuite, între emițător și receptor păstrându-se o distanță;

➤ adoptă un vocabular uzual și respectă regulile gramaticale, având enunțuri scurte;
➤ pronunția este îngrijită.

► familiar (colocvial)

➤ este folosit pentru a vorbi cu persoanele apropiate sau între care nu există o diferență de statut social;

➤ folosește un vocabular cu termeni mai puțin pretențioși (*diriga* în loc de *diriginta*, *mate* în loc de *matematică* etc.);

➤ regulile gramaticale nu sunt respectate cu strictețe, enunțurile fiind scurte și construite mai mult pe baza coordonării, cu încărcătură afectivă creată de interjecții, de exclamații;

➤ pronunția nu este foarte îngrijită, apărând elidări de sunete (*un'e, domne, s'aud, domnu', băiatu'* etc.) și fiind preferate variantele mai scurte ale cuvintelor (*e* în loc de *este*).

Observații:

- Nu este recomandat amestecul de registre, întrucât generează comicul.

Argoul și Jargonul

Argoul și **jargonul** sunt ambele variante ale limbajului, folosite de grupuri specifice, dar au diferențe importante.

Argoul este un limbaj codificat, construit astfel încât să fie înțeles doar de către membrii unui grup restrâns. Acest limbaj este redus la un nivel lexical specializat, astfel încât încifrarea mesajului este garantată. Argoul este un limbaj informal, adesea temporar, folosit pentru a crea o identitate de grup și pentru a comunica în secret. Exemplele includ argoul tinerilor, argoul infractorilor sau al anumitor profesii. Termenii argotici provin: din limbajul popular, prin transformarea lor în metafore; prin derivare sau din alte limbi (rromă, în special, dar nu numai).

Exemple de termeni argotici:

album pentru „cazier”;
mansardă pentru „cap”;
blană pentru „frumos, bun”;
vrăjeală pentru „prosteală”;
mișto pentru „bun”/„frumos”;
baftă pentru „noroc”;
bișniță pentru „afacere”;
boss pentru „conducător”;
fraier pentru „prost”;
bengos - „formidabil, excelent”;
bac pentru „bacalaureat”;
tunar - „autor de furturi mari” (tun);
nașpa din „nașparliu” - „ciudat, urât”;
ecologist pentru „vagabond”;
scaun pentru „nota patru”;
vocale pentru „absențe”;
la mititica, la răcoare, la bulău, la zdup pentru „la pușcărie”;
băciui pentru „a aresta”;
chiștoc pentru „persoană scundă”;
cratiță pentru „servitoare”, „bucătăreasă”;
ciuguli din expresia „a ciuguli o schemă” (a primi o informație interesantă);
gaman pentru „student”;
aprod (în trecut, „dregător al curții domnești”) pentru „infractor tânăr” etc.

Jargonul

Jargonul este o formă de limbaj utilizat de anumite categorii sociale și profesionale, caracterizat de o terminologie specifică (tehnic, juridic, medical, matematic etc.) sau un limbaj cu multe cuvinte din alte limbi, uneori chiar deformate, folosit de anumite persoane care vor să se distingă printr-o exprimare pretențioasă. Jargonul este, prin urmare, un limbaj specializat, care se identifică în funcție de reperele socio-culturale sau profesionale.

Jargonul joacă un rol esențial în comunicarea din diverse domenii și poate oferi numeroase avantaje. Unul dintre avantajele principale este eficiența comunicățională. Prin utilizarea termenilor specializați, membrii unui grup pot transmite rapid și precis informații complexe, reducând astfel posibilele neclarități. De asemenea, jargonul poate servi ca un simbol al identității de grup.

În contextul globalizării și al digitalizării, limba română a absorbit numeroși termeni de jargon din alte limbi, în special, din engleză. Acest fenomen este vizibil mai ales în domenii precum: tehnologia informației, marketingul și finanțele, unde termenii englezești sunt adesea preluați fără traducere.

De exemplu, în domeniul IT, cuvinte precum: „upload”, „download”, „firewall” sau „router”, „lag”, „wifi”, „bug” sunt utilizate frecvent fără a avea echivalente directe în română. În marketing, termeni precum: „branding”, „targeting” sau „benchmarking” sunt, de asemenea, frecvent utilizați.

Este important de menționat că utilizarea jargonului poate duce la pierderea clarității în comunicare, mai ales atunci când publicul-țintă nu este familiarizat cu termenii respectivi.

Exemple:

Adminii care manageruiesc contul de Facebook au postat fotografii din proiectul „Fii tolerant cu aproapele tău!”. Tăguți-vă colegii care au organizat activitățile din cadrul proiectului!

- Parol! chiar eu l-am cumpărat! zice tanti Mița. (D-l Goe ..., I.L. Caragiale)

- Dă-mi paseportul, monșer!

Aplicații

1. În care dintre registrele limbii se respectă cu strictețe regulile gramaticale?

a) solemn (oficial); b) standard (curent); c) familiar (colocvial).

2. În care dintre registrele limbii nu se întâlnește o diferență de statut?

a) solemn (oficial); b) standard (curent); c) familiar (colocvial).

3. Răspunde cu adevărat sau fals.

Registrul popular este utilizat în zona urbană, mai ales de către intelectuali. A/F

4. Răspunde cu adevărat sau fals.

Jargonul nu este folosit pentru a impresiona. A/F

5. Alege variantele corecte.

Argoul este folosit: a) în mediul urban; b) în mediul rural; c) la școală; d) în unitățile militare.

6. Exemplifică, în câte două enunțuri, termeni argotici din următoarele domenii: domeniul infractorilor, domeniul școlar.

7. Exemplifică 4 expresii argotice care au la bază verbul *a ajunge*.

Exemplu: *a ajunge caftan* (a se îmbogăți).

8. Alege varianta corectă:

Expresia *Bat-o norocul s-o bată!* aparține registrului: a) oficial, b) colocvial, c) popular, d) literar.

9. Precizează cărui domeniu îi aparțin următoarele elemente de jargon:

microleziune fibrilară _____

plagă transfixiantă _____

distrucție tisulară _____

parte vătămată _____

excepție de neconstituționalitate _____

prescripție _____

preempțiune _____

tambuchi _____

gabier _____

trinchet _____

artimon _____

vela rândunica _____

saulă _____

cambuză _____

10. Subliniază elementele de jargon din textele de mai jos:

- – *Nu ți-e rușine să bagi mâna în nas!...șezi frumos! te vede madam Carol!* (I.L. Caragiale)

- – *Ce citești porcăria aia, domnule?*

- *Pardon, zic eu...* (I.L. Caragiale)

- *CHIRIȚA: Da 'ia-n să-i fac un examen... Guliță, spune ninecăi, cum se cheamă franțuzăște furculița?*

- GULIȚĂ: Furculision.*

- CHIRIȚA: Frumos... Dar friptura?*

- GULIȚĂ: Fripturision.*

- CHIRIȚA: Prea frumos... Dar învârtita?*

- GULIȚĂ: Învârtision.*

- CHIRIȚA: Bravo... Guliță! Bravo... Guliță!*

- ȘARL (în parte, furios): Gogomanision, va!... (V. Alecsandri)*

- *Mersi, monsiu Șarlă...când ai ști ce mulțămire mi-ai făcut...Vous m'avez frotte le coeur avec du miel.* (V. Alecsandri)

- *Mon cher ami, răspunse pripit Candian, m-am încurcat la bancă.*(B. Șt. Delavrancea)

- *Zița: De când te-am văzut întâiași dată pentru prima oară, mi-am pierdut uzul rațiunii... Te iubesc la nemurire. Je vous aime et vous adore; que pretendez-vous encore? Inima-mi palpită de amoare.*(I.L. Caragiale)

Evaluare

1. Ce registru este folosit în relațiile cu persoanele apropiate?
a) standard; b) colocvial; c) solemn.
2. Ce registru se folosește în condiții obișnuite? a) solemn; b) familiar; c) standard.
3. Enunțurile sunt scurte, afective în registrul: a) familiar; b) solemn; c) standard.
4. Expresia *A dat cu jula și a fost băgat la răcoare aparține.*:
a) jargonului; b) argoului; c) registrului solemn.
5. Alege varianta corectă.

Termenul „argou” definește, în general, un limbaj folosit de către membrii unui grup având ca scop: a) să transmită mesaje pe care cei din afara lui să nu le înțeleagă; b) să semnaleze incultura elevilor; c) să stârnească râsul.

6. Cuvintele: *demoazelă, bonjur, madam* reprezintă:
a) termeni argotici, b) elemente de jargon, c) termeni populari.
7. Enunțurile: *Îmi caut un job.; Merg la shopping.; Am un nou target.* cuprind:
a) elemente de argou, b) termeni aparținând jargonului, c) termeni științifici.
8. Afirmația *Cuvintele provin din limbajul popular prin transformarea lor în metafore, prin derivare sau din alte limbi (rromă, în special, dar nu numai).* se referă la: a) argou, b) jargon, c) la toate registrele limbii.
9. Enunțul *Suntem plictisiți de reformele structurale. Am înnebunit populația, iar o aburim.* conține (inadecvat) elemente din registrul (limbajul):
a) argotic, b) standard, c) colocvial.

Barem: 1. b), 2. c), 3. a), 4. b), 5. a), 6. b), 7. b), 8. a), 9. a).

Se acordă un punct pentru fiecare item. Se acordă un punct din oficiu. Total: 10 puncte.

UNITATEA IV - CONSTRUCȚII MORFOSINTACTICE

Fișier teoretic

Construcțiile sintactice sunt segmente sintactice, având organizare semantică și sintactică diferită, cu grade variate de legătură.

Acestea pot fi:

- active
- pasive
- reflexive
- impersonale
- incidente
- eliptice
- condiționale (studiate la Unitatea VIII)
- concesive (studiate la Unitatea VIII)

Construcția activă presupune că acțiunea este realizată de subiectul gramatical, exprimat sau neexprimat, și se răsfrânge asupra unui obiect.

Exemple:

<i>Bunica</i>	<i>a preparat</i>	<i>prăjitura.</i>
subiect	formă verbală activă	complement direct

Elevii redactează compunerea. Maria scrise tema. Natalia găsisese soluția optimă.

Construcția pasivă cu verbul *a fi*

Construcția pasivă este aceea în care subiectul suportă acțiunea făcută de complementul de agent.

Exemplu: *Tema este scrisă de elevi.*

Construcția pasivă se caracterizează prin următoarele trăsături:

► Subiectul din construcția activă trece într-o poziție postverbală/după complementul de agent.

Exemplu: *Andrei construiește o casă. Casa este construită (de către Andrei).*

► Complementul direct din construcția activă devine subiect în construcția pasivă (subiect pasiv).

► În construcția pasivă, verbul devine intransitiv, pierzându-și capacitatea de a atașa complement direct.

Complementul de agent este marcat obligatoriu prepozițional, prin prepozițiile *de*, *de către*. Acesta se poate exprima prin diverse părți de vorbire în cazul acuzativ (unde este posibil) și răspunde la întrebările: *De cine/ce?*; *De către cine/ce?*.

TIPURI DE CONSTRUCȚII PASIVE

Construcțiile pasive pot fi:

- ▶ lungi (cu ambii actanți exprimați - subiect pasiv și complement de agent);
- ▶ scurte (cu unul sau chiar cu ambii actanți neexprimați).

Complementul de agent este neexprimat în următoarele situații:

- a) când subiectul activ este nedeterminat: *Mi-a fost dat/menit/ursit/sortit/scris/hărazit să fiu profesor.*
- b) când subiectul activ are valoare generică: *Este cunoscut/știut că se mănâncă bine aici.*
- c) când subiectul activ este neinteresant, din punctul de vedere al informației comunicative, și poate rămâne nelexicalizat.

Exemplu: *Au fost cumpărate (biletele).*

Subiectul pasiv este neexprimat în construcțiile cu subiect inclus sau subînțeles.

Exemplu: *Am fost informată printr-o scrisoare. Ioana a învățat mult și a fost admisă prima.*

Observații:

- **participiul** este variabil, schimbându-și forma după genul și după numărul subiectului: *Băiatul este chemat. Fata este chemată. Băieții sunt chemați. Fetele sunt chemate.*
- **participiul** acceptă, precum adjectivul, mărcile gradării: *Magazinul său este mai căutat de clienți. Mecanicul acesta este cel mai căutat de oamenii din sat.*
- **a fi** admite, cu excepția imperativului, forme la diferite moduri și timpuri, inclusiv forme verbale nepersonale de infinitiv și de gerunziu: *Copilul a fost certat. Fiind certat, a plâns. Înainte de a fi certat, copilul era liniștit.*
- **a fi** poate fi înlocuit cu alte verbe: *Profesoara rămâne/a devenit apreciată de elevi. Mâncarea pare bine gătită de bucătăreasă.*
- **a fi** poate fi suprimat, fără pierderea sensului pasiv: *Turistul, îndrumat de ghid, a înțeles ce să viziteze.*

Construcțiile reflexive

Construcțiile cu pronume reflexive sunt acelea în care forma neaccentuată (clitică) a pronumelui reflexiv aflat în cazul dativ sau acuzativ însoțește un verb (*se îmbracă, își spune*).

Construcțiile cu pronume reflexiv sunt:

- ▶ construcții în care pronumele reflexiv nu are funcție sintactică și intră în structura verbului, neanalizându-se separat: *Elena se gândește la vacanță.*

► construcții în care pronumele reflexiv are funcție sintactică de:

- complement direct, când este în cazul acuzativ: *Fata se îmbracă modern.*
- complement indirect, când este în cazul dativ: *Fratele meu își cumpără o casă.*
- complement posesiv, când este în cazul dativ și se află într-o structură ternară, însoțind un verb, dar asociindu-se și unui substantiv: *Andrei și-a pierdut cheia.*
- atribut pronominal pentru cazul dativ, fără prepoziție, când este adjunctul unui substantiv (mai rar): *Mâna-mi palidă trădează suferința.*

Construcțiile impersonale

Verbele impersonale sunt cele a căror acțiune nu este făcută de o persoană.

Exemple: *Ninge., Era în primăvara unui an bogat., Toarnă cu găleata., Mă doare la burtă., Se cade să primești., Era să cad., Reiese că te înșeli., Îmi convine că ai plecat., Îmi place să cânt., Nu-mi strică să câștig ceva., Mă interesează să te văd., Mă miră că nu ai întârziat., Îmi merge bine., Îmi pasă (de el/de aceasta)., Îți arde de joacă., Trebuie să plec., Îmi ajunge că ești prezent., Se cuvine să știi regulile casei., Este ușor să vorbești., Se aude că tună., Îmi vine a râde., Rămâne de văzut., Este ușor de făcut plăcintă. etc.*

Verbele impersonale sunt întotdeauna intransitive. Unele verbe sunt *inerent impersonale*, altele au *impersonalitate de context* (devin impersonale în anumite contexte).

Construcția impersonală este organizată în jurul unor verbe a căror trăsătură comună este absența unui subiect sau a unui subiect care denumește o persoană.

Verbe și construcții verbale inerent impersonale pot fi:

► fără subiect:

- când exprimă fenomene ale naturii: *tună, fulgeră, plouă, burnițează, se înserează, se înnoptează;*
- când referirea la o persoană se face printr-un complement direct: *Mă doare în gât.* sau printr-un complement indirect: *Îmi pasă de tine.;*
- când se referă la denumirea unei persoane: *Mă cheamă Natalia. Îmi zice Adela.*

► cu subiect:

- când verbul din cadrul construcției este copulativul **a fi** urmat de un adverb. În acest caz, subiectul este plasat după verb și se exprimă prin forme verbale nepersonale: *Este bine a-ți ajuta semenii.*
- când verbul predicativ **a fi** este însoțit de substantive care denumesc stări fiziologice/sufletești (*Mi-este dor/sete/frică.*) sau are sens existențial (*Este noapte./Este vară.*);
- când verbele permit subiect non-uman: *Îmi place teatrul., Îmi trebuie o vacanță.*

Verbe și construcții verbale cu impersonalitate de context:

- prin adăugarea cliticului reflexiv **se** unui verb dintr-o construcție activă: *El aleargă pe teren.* → *Se aleargă pe teren.*;
- prin adăugarea cliticului reflexiv **se** unui verb dintr-o construcție activă, obținându-se astfel o construcție impersonală reflexiv-pasivă: *El a aflat veștile.* → *S-au aflat veștile.*;
- prin folosirea verbului auxiliar **a fi** în construcțiile pasive: *Ovidiu știe rezultatul testării.* → *Este știut rezultatul testării.*

Observații:

- Expresiile verbale impersonale sunt formate din:
 - verbe copulative și adverbe sau locuțiuni adverbiale: *Este bine./Este fără doar și poate.* etc.
 - verbe copulative și verbe la forma verbală nepersonală de supin: *Este de dorit./Este de așteptat.* etc.
- Verbele impersonale pot fi atât predicative, cât și copulative. Există și locuțiuni verbale impersonale: *Mi-a venit la îndemână să îl ajut.*

Construcțiile incidente

Construcțiile incidente constituie o situație de discontinuitate sintactică, o comunicare suplimentară inserată în cadrul unui enunț de care nu este legată sintactic, reprezentând o explicație din partea aceluiași sau a altui vorbitor, asigurând raportarea vorbirii directe.

Construcția incidentă nu este legată sintactic de enunț și nu este importantă pentru înțelegerea mesajului transmis. **Construcțiile incidente** sunt separate prin virgulă sau prin linii de pauză de alte cuvinte din enunț. Acestea pot apărea la începutul, la mijlocul sau la finalul unui enunț.

Construcțiile incidente pot fi:

- cuvinte: *Vai, nu pot să cred! Va veni, desigur, și el la petrecere.*
- grupuri de cuvinte: *Prietena mea, de treabă femeie, m-a ajutat să rezolv problema.*
- propoziții: *Bunicul, Dumnezeu să-l ierte!, a fost un om de mare bunătate.*
- fraze: *Vom repeta mâine, le-a șoptit regizorul înainte să plece.*

Topica

Insertia construcției incidente în enunțul primar este liberă, realizându-se prin:

- a) intercalare: *Mie, cum avea să spună Marta, mi se făcuse frică.*
- b) alăturare la sfârșitul enunțului: *„Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cât mi-aduc aminte...”* (Ion Creangă)

Punctuația

Independența sintactică a construcțiilor incidente este marcată prin pauză (și prin intonație). Pauzele nu sunt obligatorii la structurile incidente simple (interjecții, adverbe). În scris, sunt marcate prin:

a) virgule: *Adevărat*, nu este nicio greșeală aici.

b) linii de pauză: Știm că s-au găsit pe ici, pe colo, iresponsabili – *pădure fără uscături nu se poate* – care au zâmbit malițios.

c) paranteze: Vecinul nostru (*mărturisesc azi că acela eram chiar eu*) s-a grăbit a-ți sări în ajutor.

Elipsa

Elipsa este un fenomen sintactic reprezentat de omiterea unor secvențe din enunț, recuperabile din context, fiindcă au fost exprimate anterior.

Elipsa poate fi:

► **verbală** reprezintă omiterea completă sau parțială a predicatului exprimat anterior.

Exemplu: *Ea citește poezii, el, editoriale.*

Ea citește poezii, el (citește) editoriale.

► **nominală** reprezintă omiterea unui substantiv, recuperabil din context.

Exemple: *Ea mănâncă plăcintă cu mere, el vrea cu afine.*

Ea mănâncă plăcintă cu mere, el vrea (plăcintă) cu afine.

PROPOZIȚIILE FRAGMENTARE/CONSTRUCȚII sau ENUNȚURI ELIPTICE

Propozițiile fragmentare constituie o formă specială de elipsă, frecventă mai ales în exprimarea orală.

Propozițiile fragmentare pot fi de mai multe feluri:

- Propoziții care conțin doar informația nouă, care este diferită de cea din prima propoziție din frază.

Exemplu: *Alin cumpără mere, Ana, caise.*

- Propoziții care conțin doar partea de vorbire corespunzătoare cuvântului interogativ.

Exemplu: – *Când vii?*

– *Mâine.*

Propoziții fragmentare înlocuiesc răspunsul cu adverbele: **da, ba da, nu, sigur, poate, bineînțeles** etc.

- În scris, elipsele se marchează prin **virgulă** sau prin **linie de pauză**.

Exemplu: *Elena vrea filme de acțiune, iar Anca vrea de dragoste.*

- În vorbire, acestea sunt marcate printr-o pauză.

Exemplu: *Resortul este mare, piscina – superbă, merită să vizitezi locul.*

Predicatul

Predicatul este o parte principală a propoziției, care arată, de obicei, *ce face, ce este, cine este, unde este* sau *cum este* subiectul.

Predicatul este de două feluri:

a) predicat verbal: *Sofia a vizitat casa memorială a lui Ion Creangă.*

b) predicat nominal: *Mihaela este prietena mea.*

Predicatul verbal arată, în general, ce face subiectul. Răspunde la întrebarea *Ce face subiectul?*

Exemplu: *Bunicul a arat ogorul.*

Predicatul verbal se exprimă prin:

a) un verb predicativ care are categoria modului (este conjugat la modul indicativ, modul conjunctiv, modul condițional-optativ sau modul imperativ).

Exemple:

Săptămâna trecută am vizitat un prieten foarte bun. (indicativ)

Să le spunem vestea! (conjunctiv)

Vara aș merge la mare. (condițional-optativ)

Pregătiți-vă temeinic pentru examen! (imperativ)

Predicatul verbal poate fi exprimat și prin verb cu formă pasivă.

Exemplu: *Cartea a fost citită de Ecaterina.*

b) o locuțiune verbală în structura căreia verbul are categoria modului.

Exemplu: *Adi n-a băgat de seamă dezordinea din biroul lui.* (n-a observat)

c) o interjecție predicativă (*iată, uite, haide, hai, haidem, na, stop, poftim, marș, bravo, ura* etc.):

Exemplu: *Iată noua ta locuință!*

Observații:

- Subiectul se acordă cu predicatul în persoană și în număr.

Exemplu: *Voi scrieți cel mai bine în limba engleză.*

- Atunci când subiectul este exprimat prin pronumele nehotărâte: *fiecare, oricare, oricine* sau prin pronumele negativ: *niciunul, niciuna, nimic*, acordul cu predicatul se face la persoana a III-a, numărul singular.

Exemple: *Fiecare a primit vestea.*

Fiecare dintre copii a primit vestea.

Fiecare dintre noi a primit vestea.

Niciunul dintre elevi nu a primit vestea.

- Între subiect și predicat nu se pune virgulă, cu excepția anumitor contexte.

a) când este intercalat un cuvânt sau un grup de cuvinte:

Exemple: *Antonia, desigur, a întârziat din nou.*

Copiii, din neatenție, au uitat geamul deschis.

Olga, vecina mea, a rezolvat problema la geometrie.

b) când este intercalată o propoziție:

Exemplu: *Colega de clasă, care m-a supărat, merită o pedeapsă.*

- Într-o frază, numărul de predicate este egal cu numărul de propoziții.

Exemplu: *Alin citește¹/ și Maria scrie.²* (două predicate, adică două propoziții)

- În funcție de felul verbului cu funcția de predicat, propozițiile sunt:

a) afirmative: *A sosit acasă.*

b) negative: *Nu a sosit acasă.*

Predicatul nominal

Se alcătuieste dintr-un verb copulativ și un nume predicativ. Spre deosebire de cel verbal, predicatul nominal exprimă o caracteristică a subiectului și nu o acțiune a acestuia. Răspunde la întrebările: *Ce este?, Cine/Cum este subiectul?*

Exemplu: *Băiatul a devenit inginer.*

Verbele copulative sunt:

► copulative, prin excelență: *a fi* și *a deveni*;

► verbe predicative care pot deveni copulative în context: *a ajunge, a ieși, a se face, a rămâne, a însemna, a părea.*

Numele predicativ reprezintă o componentă importantă a predicatului nominal, exprimând o trăsătură a subiectului. Prin aceasta, el califică subiectul (*ce este?*, *cum este?*), îl clasifică și îl identifică (*cine este?*). Astfel, numele predicativ îi oferă verbului copulativ sensul care îi lipsește acestuia. Numele predicativ intră într-o relație ternară cu verbul copulativ și cu subiectul cărora li se subordonează.

Exemplu: *Tema este de făcut.*

Numele predicativ poate fi:

- ▶ simplu – când este format dintr-un singur termen.

Exemplu: *Ioana este inteligentă.*

- ▶ multiplu – când se compune din mai mulți termeni.

Exemplu: *Ioana este harnică și inteligentă.*

Numele predicativ se poate exprima prin:

- ▶ **adjectiv în cazul nominativ**

a. propriu-zis:

Exemplu: *Fratele meu este leneș.*

b. provenit din verb la participiu sau la gerunziu:

Exemple: *Cerul pare înnorat.; Coșurile caselor sunt fumegânde.*

- ▶ **locuțiune adjectivală:**

Exemplu: *Ei sunt cu capul în nori.*

- ▶ **substantiv aflat într-unul dintre următoarele cazuri:**

a. nominativ: *Alexandru este preot în satul meu.*

b. acuzativ cu prepoziție: *Cămașa este de mătase.*

c. dativ cu prepoziție: *Succesul este grație mamei.*

d. genitiv cu prepoziție: *Eu sunt contra fumatului.*

- ▶ **locuțiune substantivală:** *Aratul este o bătaie de cap.*

- ▶ **pronume aflat într-unul dintre următoarele cazuri:**

a. nominativ: *Fata a rămas aceeași.*

b. acuzativ însoțit de prepoziție: *Florile sunt de la ei.*

c. dativ însoțit de prepoziție: *Reușita este grație alor tăi.*

d. genitiv însoțit de prepoziție: *Alegătorii au fost contra candidatului.*

► **numeral cu valoare pronominală**, într-unul dintre următoarele cazuri:

a. nominativ: *Prietenii mei sunt patru.*

b. acuzativ cu prepoziție: *Felicitarea este de la al doilea.*

c. genitiv cu prepoziție/locuțiune prepozițională: *Votul a fost împotriva primului.*

► **verb** la una dintre următoarele **forme verbale nepersonale**:

a. infinitiv: *Dorința ei este de a-i ajuta pe ceilalți.*

b. supin: *Textul este de citit.*

► **locuțiune verbală** la una dintre următoarele **forme verbale nepersonale**:

a. infinitiv: *Dorința ei este de a o scoate la capăt cu examenul.*

b. supin: *Comportamentul ei este de băgat de seamă.*

► **adverb**:

a. în construcții personale: *Colega mea este astfel.*

b. în construcții impersonale: *Este rău că nu ascuți de nimeni.*

► **locuțiune adverbială**: *Este cu puțință ca ea să devină profesoară.*

► **interjecție**: *E vai de noi!*

Subiectul

Subiectul este o parte principală de propoziție, care se acordă în număr și în persoană cu predicatul și care denumește autorul acțiunii sau persoana/obiectul despre care se vorbește în propoziție. Subiectul răspunde la întrebările: *Cine?*, *Ce?*.

Exemple: *Au sosit muncitorii de la câmp. Îmi place muzica.*

Subiectul apare și la un predicat exprimat prin interjecție predicativă.

Subiectul este de două feluri:

a) exprimat;

b) neexprimat.

I. Subiectul exprimat (scris, prezent grafic) este **simplu** – când are un singur termen: *Maria a sosit la timp acasă.* și **multiplu** – când are doi sau mai mulți termeni: *Maria și Natalia au*

ajuns la timp acasă.

Subiectul exprimat se realizează prin:

- a) substantiv (comun sau propriu): *Au ajuns fetele în clasă.; Dan a câștigat concursul de judo.*
- b) locuțiune substantivală: *Aducerile-aminte mă emoționează.*
- c) pronume personal, personal de politețe, demonstrativ, posesiv, nehotărât, negativ, relativ, interogativ:

Exemple: *Ei au plecat cel mai devreme.* (personal)

Dumnealui a câștigat concursul? (personal de politețe)

Ceilalți au plecat mai devreme. (demonstrativ)

Ai noștri v-au vizitat. (posesiv)

Fiecare a adus câte ceva. (nehotărât)

Nu m-a căutat niciunul. (negativ)

Cine a adus prăjitura? (interogativ)

Nu știu cine a rezolvat exercițiul. (relativ)

- d) numeral cardinal/ordinal, cu valoare pronominală:

Exemple: *Trei dintre ei au mers la petrecere.* (cardinal)

A doua a greșit traseul. (ordinal)

- e) interjecție:

Exemplu: *Se aude cioc-cioc.*

- f) verbe și locuțiuni verbale cu formă nepersonală (infinitiv, gerunziu, supin):

Exemple: *A cânta este o pasiune veche.* (infinitiv)

A o lua la sănătoasa în această situație a fost indicat. (locuțiune verbală)

Se aude cântând din clasa noastră. (gerunziu)

Este greu de reținut lecția. (supin)

II. Subiectul neexprimat (se deduce din enunț, din forma predicatului)

În limba română nu este obligatorie exprimarea subiectului, așa cum este în franceză sau în engleză.

Subiectul neexprimat este de două feluri:

a) inclus – când predicatul este exprimat prin verb la persoanele I și a II-a, singular și plural. Subiectul este dedus din desinență sau din forma verbului auxiliar.

Exemple: *Ai mâncat toată prăjitura.* (tu); *Mergeți mai repede.* (voi)

b) subînțeles – când predicatul este exprimat prin verb la persoana a III-a, iar subiectul a fost exprimat într-un context anterior.

Exemplu: *Tata privește pe fereastră. O vede pe Beatrice traversând.*

Subiectul predicatului *vede* este neexprimat, subînțeles.

Observații:

- Când subiectul este multiplu, acordul cu predicatul se face:
- la plural – când termenii sunt într-o relație de coordonare copulativă (*și, nici*):

Exemple: *Cartea și caietul sunt în pupitru.*

Nici Anca, nici Sofia, nici Ioan nu au mers în excursie.

- la singular – când termenii sunt într-o relație de coordonare copulativă (*nici*) sau disjunctivă (*sau, ori, fie; sau..., sau..., ori..., ori..., fie..., fie...*):

Exemple: *Nici Anca, nici Sofia, nici Ioan nu a mers în excursie.*

Bogdan sau Victor va închide clasa astăzi?

Atenție!

Când coordonarea se face prin **nici**, acordul subiectului cu predicatul este fie la singular, fie la plural.

- Termenii unui subiect multiplu pot apărea și la distanță.

Exemplu: *Laudele primite de la dirigintă, valul de aplauze din sală, aprecierile venite de la public și încrederea acordată de mama m-au făcut să merg mai departe.*

- Între subiect și predicat nu se pune virgulă. Există însă și excepții.

Exemple: *Ema citește zilnic. Ema, prietena mea, citește zilnic. Ema, care a fost la concursul de gramatică, citește zilnic.*

- Într-un text, fiecare predicat are un singur subiect. Există și contexte în care apare un subiect dublu exprimat, atunci când se accentuează o anumită idee.

Exemple: *Mama fusese și ea chemată la activitate. Medicii se grăbesc și ei.*

► Unele verbe nu acceptă subiect (*a ploua, a tuna, a fulgera, a burnița* etc.).

Exemplu: *Burnițează neîncetat de două zile.*

► În limba română se recomandă evitarea folosirii subiectului exprimat prin pronume personal la persoanele I și a II-a.

Exemple: *Eu am citit un roman interesant.* (nerecomandat)

Am citit un roman interesant. (recomandat)

► Se poate folosi subiectul exprimat, atunci când acesta are **valoare de insistență sau de opoziție**:

Exemple: *Eu am stricat lampa, eu plătesc.*

Eu am muncit pentru rezultatul acesta, nu tu.

► În construcțiile de tipul: *este zi, este noapte, este frig, mi-e sete, mi-e foame, mi-e silă, mi-e jenă* etc., substantivele marcate au funcția sintactică de subiect, iar predicatele sunt verbale.

Exemplu: *Este noapte deja.*

➤ După verbele și construcțiile verbale impersonale urmează, de regulă, subiectul:

- *se zice, se spune, se aude, se consideră, se cade, se cuvine* etc.

Exemplu: *Se aude vuietul.*

- *îmi place, îmi displace, îmi trebuie* etc.

Exemplu: *Îmi place înghețata.*

- *mă doare, mă mâhnește, mă întristează, mă bucură* etc.

Exemple: *Mă bucură reușita ta.*

Mă doare indiferența ta.

- *este bine, este rău, este important, este necesar, este interesant, este obligatoriu, este util* etc.

Exemple: *Este important colocviul din vară.*

Este obligatoriu de rezolvat exercițiul.

➤ Subiectul intră în relație și cu interjecții cu funcția sintactică de predicat.

Exemplu: *Broasca țuști! în lac!*

Aplicații

1. Marchează cu A, dacă afirmația este adevărată și cu F, dacă afirmația este falsă.

a) Enunțul *Eu alerg în fiecare dimineață în parc.* reprezintă o construcție activă. ☐

b) Enunțul *Se aude în sat clopotul bisericii.* este o construcție incidentă. ☐

c) Enunțul *Reparația a fost plătită de către tata.* este o construcție pasivă. ☐

d) Enunțul – *Vino acasă, zise mama.* conține o construcție incidentă. ☐

e) Propoziția *Ploua de trei zile la Londra.* este o construcție impersonală. ☐

2. Subliniază componentele construcției pasive din enunțurile de mai jos, astfel: subiectele cu o linie, formele verbale pasive cu două linii, complementele de agent (prepoziționale) cu trei linii, iar pe spațiu precizează modul și timpul pentru fiecare verb din forma verbală pasivă.

a. *Vreau ca eleva să fie aplaudată de clasă.*

b. *Băiatul a fost încurajat de părinți să urmeze medicina.*

c. *Actrița este admirată de spectatori.*

d. *Handbalistul fusese antrenat de unchiul său.*

e. *Poezia va fi recitată de profesoară.*

f. *Fructele erau culese de copii.*

3. Transformă construcțiile reflexive în construcții pasive, după exemplu.

Exemplu: *s-a aflat/a fost aflat*

s-a publicat/_____

s-a decis/_____

să se spună/_____

să se anunțe/_____

4. Transformă construcțiile active în construcții pasive.

a) *Mihai a cântat o piesă la pian.*

b) *El cumpărase un telefon performant.*

c) *Ea efectua plata la timp.*

d) *Mecanicul va repara mașina curând.*

e) *Mama făcea o plăcintă cu afine.*

5. Identifică, prin subliniere, enunțurile în care apare un pronume reflexiv obligatoriu.

a) *Mă tem de vulpi.*

b) *El se laudă cu reușita sa.*

c) *Îmi imaginez că am câștigat concursul.*

d) *Ne-am plictisit de acest joc.*

6. Precizează funcția sintactică a pronumelor reflexive din enunțurile următoare:

a) *Și-au spus adio.* _____

b) *Ne cunoaștem reacțiile.* _____

c) *Mi-am făcut o geantă din materiale reciclabile.* _____

d) *Se îmbracă repede.* _____

7. Precizează prin ce se exprimă subiectele verbelor impersonale din enunțurile date.

a) *Se aude ciocănind.* _____

b) *Mă întristează reacția ta.* _____

c) *Ne rămâne de terminat lecția.* _____

d) *Ajunge atâta muncă!* _____

8. Exemplifică în câte un enunț:

a) o construcție activă:

b) o construcție pasivă, cu un complement de agent, exprimat prin pronume nehotărât:

c) o construcție incidentă, realizată printr-un grup de cuvinte:

d) o construcție inerent impersonală:

e) o elipsă verbală:

9. Alege, prin încercuire, forma corectă a verbelor din enunțurile următoare:

Mi-a/Mi-au trebuit mai multe ingrediente pentru prăjitură.

Îmi rămâne/Rămân treabă și pentru mâine.

Era/Eram să cad.

Îl doare/Dor gleznele.

10. Indică, prin încercuire, seria care conține doar construcții impersonale.

a) *Mă tem de întuneric.; Trebuie să vii.; – Ai adus apa?*

b) *Ninge ca în basme!; Mă cheamă Adriana.; Îmi este dor de copilărie.*

c) *Îi este sortit să fie sărac.; Casa a fost de curând vopsită.; Se aude că va fi vreme rea.*

11. Exemplifică, în câte un enunț, o elipsă nominală și una verbală.

12. Precizează tipul fiecărui predicat din enunțurile:

a) *Recomandarea mi-a fost făcută de către un prieten.* _____

b) *Se supără prea ușor.* _____

c) *Maria a fost chemată la tablă.* _____

d) *Elevul părea încântat.* _____

e) *Mama este furioasă pentru boacăna fratelui meu.* _____

13. Alcătuieste enunțuri în care să existe:

a) predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală:

b) predicat nominal, cu nume predicativ multiplu:

c) predicat verbal, exprimat prin adverb predicativ:

d) predicat nominal, alcătuit din verbul copulativ *a însemna* și nume predicativ, exprimat prin pronume nehotărât:

14. Exemplifică, în enunțuri:

a) subiect exprimat, multiplu:

b) subiect neexprimat, inclus:

c) subiect neexprimat, subînțeles:

d) predicat nominal, format din verbul impersonal *a fi* și un nume predicativ, exprimat printr-un adverb:

15. Alege varianta în care numele predicativ se exprimă printr-o parte de vorbire în cazul genitiv:

a) *Mama este împotriva violenței.*

b) *Succesul a fost mulțumită studiului.*

c) *Scaunul este din lemn.*

d) *Pădurea este argintie iarna.*

16. Alcătuieste enunțuri în care să existe:

a) predicat verbal, exprimat prin interjecție predicativă:

b) predicat nominal, cu un nume predicativ, exprimat prin verb la formă nepersonală:

c) construcție pasivă în care complementul de agent să fie exprimat prin pronume demonstrativ de identitate:

17. Încercuiește varianta în care apare un predicat verbal: a) *Maria a fost ajutată de tatăl ei.* b) *Băieții au devenit foarte curajoși.* c) *Ea taie frunză la câini tot timpul.*

18. Alege varianta/variantele în care verbul *a fi* este utilizat cu valoare de verb auxiliar:

a) *Ariana este o bună dansatoare.* b) *Copilul va fi recompensat pentru efort.* c) *Loredana ar fi mers cu voi în excursie.* d) *Voi fi venit și eu la banchet.* e) *Bunica este pe prispă.*

19. Subliniază subiectele și precizează prin ce se exprimă.

a) *Totul a fost bine regizat.* _____.

b) *Oricine știe rezolvarea problemei.* _____.

c) *A picta este pasiunea mea.* _____.

d) *Ai mei au plecat la țară.* _____.

e) *Dinspre bucătărie vine un miros îmbietor.* _____.

f) *Trei au fost câștigători.* _____.

g) *Se aud ofuri de peste tot!* _____.

h) *Dânșii sunt vecinii tăi?* _____.

i) *Cine a spart geamul?* _____.

20. Precizează ce rol are cuvântul înclinat din enunțul: *Ai priceput, **iată**, ce a greșit Ana!*

Evaluare

1. Alege litera în care apare un complement de agent exprimat prin pronume posesiv.
 - a) *Cadoul fusese împachetat de ai mei.*
 - b) *Scrisoarea a fost expediată de dânsul.*
 - c) *Romanul nu fusese citit de niciunul.*
2. Încercuiește litera în care apare o construcție reflexiv-impersonală.
 - a) *Se zvonește că pleci în America.*
 - b) *Era să te lovesc.*
 - c) *Mă întristează disprețul tău.*
3. Indică seria în care apar doar verbe reflexive: a) *mă tem, s-a așezat, ascultă*; b) *te sperii, mă gândesc, își închipuie*; c) *scrie, se duce, va apărea*.
4. Identifică litera la care apare o construcție pasivă.
 - a) *Luasem de la voi niște mere.*
 - b) *Mi-a spus adevărul despre întâmplarea de ieri.*
 - c) *Mă tem de tine.*
 - d) *Rochia fusese călcată de ieri.*
5. Marchează, prin încercuire, varianta în care apare o construcție incidentă.
 - a) *A plecat cu voi la munte.*
 - b) *A fost chemat la audieri de o săptămână.*
 - c) *Nu va greși, de bună seamă.*
6. Unde apare o elipsă nominală?
 - a) *El are bagaje, ea – flori.*
 - b) *Ea mănâncă clătite, el – plăcintă.*
 - c) *Maria cumpără suc de mere, Alin cumpără de piersici.*

7. Alege varianta în care apare un subiect neexprimat, inclus.

a) *Maria și Adriana au fost la cumpărături.*

b) *Mergeți cu noi azi?*

c) *Se aude la radio că va ninge.*

8. Identifică subiectul exprimat prin verb la gerunziu.

a) *Se simte venind iarna.*

b) *A reuși la examen este dorința tuturor.*

c) *De zis este ușor, de făcut este greu.*

9. Identifică predicatul exprimat prin locuțiune verbală.

a) *Uite greșeala făcută!*

b) *Bagă de seamă eroarea!*

c) *A se agita înainte de folosire!*

d) *Bravo câștigătorilor!*

Barem: 1. a), 2. a), 3. b), 4. d), 5. c), 6. c), 7. b), 8. a), 9. b).

Se acordă un punct pentru fiecare item. Se acordă un punct din oficiu. Total: 10 puncte.

UNITATEA V - FRAZA

Fișier teoretic

Propoziția/Enunțul/Fraza

Propoziția este comunicarea cu un singur predicat.

Exemplu: *Cristina a venit în vizită la noi.*

Tipuri de propoziții:

1) după structură:

► propoziții **simple** (alcătuite din subiect și predicat sau doar din predicat):

Exemple: *Ana pictează. Plouă.*

► propoziții **dezvoltate** (alcătuite din subiect, din predicat și alte părți de propoziție):

Exemplu: *Elevii merg în excursie la Straja.*

2) după aspect:

► propoziții **afirmative:**

Exemplu: *Tata merge cu noi în parc.*

► propoziții **negative:**

Exemplu: *Tata nu merge cu noi în parc.*

3) după rolul lor în frază:

► propoziții **coordonate:**

Exemplu: *Fetița cântă¹/ și dansează.²/*

► propoziții **subordonate:**

Exemplu: *Fetița cântă¹/ **pentru că** este veselă.²/*

Enunțul este unitatea de comunicare, alcătuită din minimum o propoziție.

Tipuri de enunțuri:

1) după scopul comunicării:

a) enunțurile **asertive** oferă informații.

Exemplu: *A sosit trenul.*

b) enunțurile **inteorgative** solicită o informație.

Exemplu: *Ai terminat temele?*

c) enunțurile **imperative** exprimă un ordin, o rugămintă, un îndemn.

Exemple: *Vino acasă! Ia, te rog, o prăjitură!*

d) enunțurile **exclamative** arată implicarea emoțională a vorbitorului.

Exemplu: *Ce frumos ninge!*

Fraza reprezintă enunțul cu două sau mai multe predicate.

Exemplu: *Cristina a venit în vizită la noi și ne-a adus prăjituri.*

Între propozițiile unei fraze se stabilesc raporturi sintactice de coordonare și/sau de subordonare.

Raporturi sintactice în frază

Raportul de coordonare se realizează între propoziții de același fel, fie principale, fie subordonate.

Tipuri de coordonare în frază:

► **coordonare prin juxtapunere:** coordonare marcată prin virgulă.

Exemple:

Maria vine la noi, ne jucăm, râdem. - coordonare prin juxtapunere între propoziții principale

Vreau să te văd, să te îmbrățișez, să îți mulțumesc. - coordonare prin juxtapunere între propoziții subordonate

► **coordonare prin joncțiune:** coordonare prin conjuncții/locuțiuni conjuncționale coordonatoare.

Exemple: *Ai muncit mult,^{1/} **dar** a meritat.^{2/} Știi răspunsul^{1/} **și** asta te bucură.^{2/}*

Conjuncția este partea de vorbire neflexibilă, cu rol de conector gramatical, care marchează coordonarea a două cuvinte sau coordonarea/subordonarea a două propoziții. Fiind parte de vorbire neflexibilă, conjuncția nu are gen, număr, caz și nu îndeplinește funcție sintactică.

Conjuncțiile/locuțiunile conjuncționale coordonatoare sunt:

- 1) **copulative;** *și, nici/precum și, ca și, atât... cât și, nu numai...ci și;*
- 2) **adversative:** *dar, iar, însă, ci, or/doar că, numai că;*
- 3) **disjunctive:** *sau, fie, ori; sau/ori..., sau/ori ...; fie..., fie...;*

4) **concluzive:** *deci/așa că.*

Exemple: *M-a felicitat și i-am mulțumit. Vii la mine, dar nu stai mult. Mergi cu noi sau rămâi acasă? Ai greșit, deci îți asumi.*

Tot coordonatoare sunt și **adverbele, locuțiunile adverbiale:** *așadar, vasăzică, în concluzie, prin urmare, în consecință.*

Exemplu: *Ai învățat suficient, așadar vei lua 10.*

Observații:

- Coordonarea prin **juxtapunere** se marchează prin virgulă.
- Coordonarea prin **joncțiune** poate fi marcată prin virgulă atunci când se realizează prin conjuncțiile/locuțiunile conjuncționale: *nici, precum și, ca și, sau..., sau, dar, iar, însă, ci, numai că, doar că, deci, așa că* sau fără virgulă atunci când se realizează prin conjuncția coordonatoare *și*.

Raportul de subordonare apare între un termen regent și o propoziție subordonată.

Exemplu: *Am venit¹/ să te salut.²*

Tipuri de subordonare:

a) **subordonare prin juxtapunere:** *Ai carte,¹/ ai parte.²/ 1 – P.S., 2 – P.P.*

b) **subordonare prin joncțiune:** prin conjuncții, pronume/adjective pronominale relative/ nehotărâte, adverbe relative/ nehotărâte.

Exemple: *Vreau¹/ să vii acasă.²/; A aflat¹/ cine e vinovatul.²/; Te duci¹/ unde ești așteptat.²*

Conjuncții/locuțiuni conjuncționale subordonatoare sunt: *că, să, ca...să, dacă, de, deoarece, căci, fiindcă, deși, încât/pentru că, cu toate că, chit că, chiar dacă, în caz că.*

Observații:

- Atât coordonarea, cât și subordonarea se realizează și la nivelul propoziției. **Coordonarea** în propoziție se realizează prin **juxtapunere** (*Cumpăr mere, pere, prune.*) sau prin **joncțiune** (*Maria și Andrei vor participa la concursul de lingvistică.*)

Aplicații

1. Completează spațiile libere, astfel încât enunțurile următoare să fie adevărate:

Coordonarea este un raport sintactic care se stabilește atât la nivelul propoziției (între), cât și la nivelul frazei (între).

Coordonarea se poate realiza prin și prin **joncțiune**.

Conjunctiile coordonatoare se împart în categorii. Acestea sunt:

.....
.....

2. Împarte următoarele fraze în propoziții, precizând următoarele:

- a) valoarea morfologică a elementului de relație;
- b) tipul de raport sintactic (coordonare sau subordonare);
- c) felul propozițiilor (principale sau subordonate).

- *Am venit, am văzut, am învins!*

.....
.....

- *Am vizitat acvariul, dar nu am făcut fotografii.*

.....
.....

- *Vine vacanța minunată și aduce cu ea multă veselie.*

.....
.....

- *Iarna soarele este puternic, dar nu încălzește.*

.....
.....

- *Bine faci, bine găsești!*

.....
.....

- *Omul învață cât trăiește!*

.....
.....

- *Nu te-ai comportat cum ți-am indicat.*

.....
.....

- *Ne-am pus centurile de siguranță, în caz că vor fi turbulențe.*

- *Îndată ce am aterizat, mi-am sunat părinții.*

- *Mi-am anunțat prietenii îndată ce am ajuns la hotel.*

- *M-a încântat filmul cu toate că a fost trist.*

3. Exemplifică raportul de coordonare, prin joncțiune, în propoziție, între:

- două nume predicative:

- două atribute:

- două circumstanțiale de loc:

4. Realizează o frază alcătuită din trei propoziții principale coordonate disjunctiv.

5. Clasifică enunțul următor după aspectul predicatului și după scopul comunicării: *Nu ți-a plăcut înghețata cu pepene galben?.*

6. Precizează ce părți de propoziție leagă cuvântul **și** în următoarele enunțuri:

✓ *Oana și Irina citesc romane de aventură.*

✓ *Filmele sunt palpitante și interesante.*

✓ *Fetele curioase și pasionate de șah au câștigat meciul.*

✓ *Mâine vor prepara gogoși și plăcinte.*

✓ *Anul acesta vom merge la munte și la mare.*

7. Subliniază predicatele și precizează numărul de propoziții din frazele următoare:

• *El a plecat râzând spre locul în care prietenii lui construiseră castelul de nisip.*

• *Nu putea crede că va rămâne singură și că nimeni n-o va mai căuta vreodată, deoarece ea îi ajutase pe toți de fiecare dată când fusese solicitată.*

• *Mă gândisem să le ofer și lor prilejul de a vizita conacul la care fusesem invitat de vecinii noștri.*

8. Subliniază conjuncțiile coordonatoare din enunțurile următoare:

A reușit la examen și ne-a bucurat pe toți.

Nu în mult stă bunul, ci în bun stă multul.

Nu te depărta de omul cel înțelept și nu te apropia de cel prost.

Minciuna are picioare scurte, dar te prinde repede.

Ar fi venit la bazin, însă nu mai erau locuri libere.

Am un timbru plăcut, dar nu mă înscriu la concurs.

A rămas acasă sau a plecat la vânătoare?

9. Menționează prin ce părți de vorbire sunt introduse propozițiile subordonate din frazele de mai jos:

- *Ne vom vedea când vei putea.*

- *Pot să scriu frumos.*

- *Este atât de entuziast, încât îi îmbrățișează pe toți.*

- *Ți-a spus ce a pățit.*

- *Alina este supărată cu toate că nu are motive.*

- *Este limpede pe care concurent îl preferă.*

10. Așază fiecare cuvânt în categoria din care face parte.

să, dacă, că, de, ca să, chit că, deși, încât, întrucât, fiindcă, deoarece, pentru că, din cauză că, din pricină ce, din moment ce, de vreme ce, măcar că, măcar de, chiar dacă, chiar să, cu toate că, ca și cum, ca și când, de parcă, în timp ce, după ce, până ce, până să, cine, care, ce, ceea ce, cât, câtă, oricine, orice, oricare, orișicine, orișicare, orișice, unde, când, cum, cât, oricând, oriunde, oricât, oricând, orișicând, orișiunde, orișicât, în caz că.

Conjunții și locuțiuni
conjunționale
subordonatoare

Pronume/adjective
pronominale relative și
nehotărâte

Adverbe relative/ nehotărâte

11. Construieste fraze din doua propozitii in care sa existe:

- Principală + subordonată introdusă prin pronume nehotărât

- Principală + subordonată introdusă prin conjuncție subordonatoare simplă

- Principală + subordonată introdusă prin pronume relativ compus

- Principală + subordonată introdusă prin adverb nehotărât

- Subordonată introdusă prin conjuncție subordonatoare + principală

- Principală + principală, coordonate copulativ

- Principală + principală, coordonate disjunctiv

- Principală + principală, coordonate concluziv

- Principală + principală, coordonate prin juxtapunere

-
-
-
- Principală + subordonată, introdusă prin conjuncția subordonatoare *ca(...)* *să*
-
-
-

12. Realizează etapele frazei, menționând tipul predicatelor și al propozițiilor (principală sau subordonată).

L-au primit cum se cuvine și i-au oferit bucate alese, căci îi știau gusturile.

13. Alege seria în care apar doar conjuncții subordonatoare: a) *că, dar, fie*; b) *pentru că, deci, însă*; c) *că, să, dacă*.

14. Marchează cu A, dacă afirmația este adevărată și cu F, dacă afirmația este falsă.

- 1) Conjuncția *să* este subordonatoare.
- 2) *Așadar* este o conjuncție coordonatoare concluzivă.
- 3) *Pentru că* este o conjuncție coordonatoare copulativă.
- 4) Cuvintele *sau, fie, ori, ba* sunt conjuncții coordonatoare disjunctive.
- 5) Coordonarea prin joncțiune necesită virgulă.

15. Alcătuieste o frază din trei propoziții în care să existe două predicate nominale.

16. Realizează etapele frazei, menționând tipul fiecărei propoziții (principală, secundară/ subordonată).

Am aflat că la concursul la care am participat a fost și prietenul meu, Daniel, care a câștigat locul I și a mers la etapa următoare, unde a obținut premiul special.

17. Alcătuieste câte un enunț:

- asertiv, afirmativ

- imperativ, negativ

- exclamativ, afirmativ

- interogativ, negativ

18. Exemplifică raportul de subordonare în propoziție între un complement și regentul său, respectiv între un atribut și regentul său.

19. Alcătuieste o frază de două propoziții care să înceapă cu propoziția subordonată introdusă prin conjuncția subordonatoare *că*.

20. Completează enunțurile cu propozițiile care se impun. Menționează tipul propoziției completate (principală sau subordonată).

Știu dacă _____.

Tipul propoziției _____

Ai văzut-o pe fata _____.

Tipul propoziției _____

_____, *dar am regretat.*

Tipul propoziției _____

_____ *oriunde ai fi.*

Tipul propoziției _____

_____ *la ce s-a întâmplat ieri.*

Tipul propoziției _____

Evaluare

1. Încercuiește varianta în care se află doar conjuncții adversative: a) *dar, iar, însă, ci*; b) *sau, dar, și, nici*; c) *însă, că, să, fie*.

2. Precizează dacă enunțul este adevărat (A) sau fals (F).

Raportul de subordonare se realizează între două propoziții de același fel. A/F

3. Indică numărul propozițiilor subordonate din fraza următoare: *Mă gândeam să ajung la timp ca să pot a-ți da o mână de ajutor la teme.*

a) 2; b) 3; c) 4.

4. Încercuiește litera care conține doar propoziții:

a) *Știu să scriu poezii.* b) *Am venit la colindat.* c) *Tremurând, a plecat să ceară ajutor.*

5. Alege fraza în care apare un raport de subordonare, prin joncțiune.

a) *Vii sau pleci?* b) *Când vii să ne jucăm table?* c) *Am învins, deci sunt fericit.*

6. Încercuiește seria în care apar doar locuțiuni conjuncționale.

a) *pentru că, să, care*; b) *chiar dacă, ca (...), să, unde*; c) *chit că, numai că, așa că*.

7. Indică varianta unde apare un raport de subordonare, prin juxtapunere.

a) *Ai carte, ai parte.* b) *Ai cules mere, ai făcut suc și l-ai băut.* c) *Trebuie să te grăbești.*

8. Alege varianta corectă!

Câte predicate apar în fraza *Mă tem că n-am să pot veni să îți arăt cum ai putea rezolva acea problemă.?*

a) 5; b) 4; c) 3.

9. Câte pronume relative cu rol de element de relație subordonator apar în fraza *Am aflat pe cine preferi să te ajute la ce situație ai de rezolvat și cum îl vei recompensa.?*

a) 2; b) 1; c) 3.

Barem: 1. a), 2. F, 3. a), 4. b), 5. b), 6. c), 7. a), 8. b), 9. b).

Se acordă un punct pentru fiecare item. Se acordă un punct din oficiu. Total: 10 puncte.

UNITATEA VI – SINTAXA PROPOZIȚIEI ȘI A FRAZEI (1)

Fișier teoretic

Apoziția

Apoziția este o funcție sintactică facultativă, care exprimă o relație de echivalență de sens între aceasta și un substantiv-bază sau care precizează suplimentar proprietăți ale obiectului denumit de substantivul-bază.

Relația apozitivă nu este o relație de **subordonare** față de o bază substantivală, apozitia nefiind un atribut. Nu este o relație de **coordonare**, pentru că este o construcție suprimabilă, nelegată sintactic de bază, doar semantic, asemănându-se cu o construcție incidentă.

Apoziția poate fi semnalată de adverbe sau de locuțiuni adverbiale fără funcție sintactică: *adică, anume, respectiv, mai exact, mai bine zis, altfel spus, cu alte cuvinte* etc.

Exemplu: *Radu, un prieten, mi-a trimis un cadou frumos.*

Tipuri de apozitie:

- simplă: *Colega mea, Maria, este premiantă.*
- dezvoltată: *Maria, colega mea de bancă, este premiantă.*

Apoziția se poate raporta la un:

- ▶ substantiv: *Antrenorul meu, Ștefan, este foarte priceput.*
- ▶ pronume: *Dumneaei, vecina, ne-a adus plăcinta.*
- ▶ numeral: *Al doilea, învingătorul, este prietenul meu din copilărie.*

Apoziția se realizează prin:

1. substantiv: *Ioana, o colegă, m-a invitat la film.*
2. pronume: *Câștigătorul rundei, adică acesta, s-a antrenat mult.*
3. numeral cu valoare pronominală: *Răniții, primul și al doilea, au fost transportați la spital.*
4. adjectiv: *Fata este mâhnită, adică supărată.*
5. forme verbale nepersonale: *Ne-a surprins vorbind, adică discutând subiectul care o viza.*

Observații:

- Apoziția este exprimată prin substantiv sau prin substitut care se află, de obicei, în cazul

nominativ, indiferent de cazul nominalului-bază, dar poate să reia și cazul termenului-bază.

Exemple:

Mihai, adică el, m-a încurajat mereu. - caz nominativ

Îl ascult pe Matei, adică pe el. - caz acuzativ

Topica și punctuația apozitiei:

Apoziția este obligatoriu postpusă termenului față de care este echivalată (baza) și se izolează grafic, prin virgule sau prin linii de pauză. Poate fi precedată de două puncte. Aceste semne de punctuație pot fi considerate mărci apozitive.

Aplicații

1. Subliniază apozitiile din enunțurile următoare:

- *Cartea mea preferată, „Matilda”, a fost recent ecranizată.*
- *Pufi, adică animalul meu de companie, este un câine-lup.*
- *Întotdeauna m-a susținut cineva, mai exact mama.*
- *M-a surprins comportamentul vostru, cu alte cuvinte modul de a acționa.*
- *Liderul clasei, respectiv Liviu, a anunțat activitățile de mâine.*

2. Identifică apozitiile din următoarele enunțuri și precizează termenul la care se referă (baza acestora).

- *Vărul nostru, Ionel, este medic veterinar.*
- *Ne-a ajutat el, adică profesorul.*
- *Nu-mi place prima oră, ci a doua, engleza.*

3. Subliniază apozitiile și precizează partea de vorbire prin care se realizează.

- *Briana, secretara, este o fată zâmbitoare.*
- *Am salutat-o pe vânzătoare, adică pe dumneaei.*
- *I-a oferit cărți premiantului, mai exact primului.*
- *Ovidiu este un copil cuminte, mai bine zis ascultător.*
- *Avea obiceiul de a persevera, adică de a relua exercițiile până găsea soluția.*

- *Era ușor de aranjat volumele, mai exact de pus în raft.*

4. Realizează enunțuri în care să existe:

a) o apozitie simplă, realizată prin substantiv propriu

b) o apozitie dezvoltată, realizată prin substantiv comun

5. Alege propoziția în care semnele de punctuație sunt corect utilizate:

- a) *Colega mea, Andreea a mers vara trecută la un festival de teatru școlar.*
- b) *Prietenii noștri, Daniel și Marius, sunt în vacanță la ski.*
- c) *Cele două colege, Dana și Mirela – iubesc pictura în ulei.*
- d) *Am vorbit despre cățelul tău adică despre Tomi.*

6. Răspunde cu da sau nu.

Apoziția din enunțul *Au stabilit locul întâlnirii: Podul cu lacăte.* are ca bază un substantiv comun?

7. Selectează, prin subliniere, enunțurile care conțin apozitii.

Doamna Laura este învățătoare.

Prietena ei, Mihaela, are un suflet de aur.

Tâmplarul, acela, a realizat un mobilier de excepție.

Mecanicul acela este foarte priceput.

8. Apozitia este exprimată prin pronume în enunțurile:

- a) *Părerile dumnealui, adică ale lui Mihai, sunt foarte apreciate.*
- b) *Rudele lui – verișoarele – nu acceptă plecarea din țară.*
- c) *Campionul la înot, adică acela, va primi o medalie de aur.*
- d) *Medicul, adică dumnealui, a propus o nouă schemă de tratament.*

9. Marchează cu A, dacă afirmația este adevărată, și cu F, dacă afirmația este falsă.

Apozițiile din enunțurile de mai jos sunt realizate, în ordine, prin formă verbală nepersonală și prin adjectiv.

Tinerii au câștigat respectul celor din jur muncind, adică transpirând.

O consideră o domnișoară simpatică, altfel spus fermecătoare.

10. Scrie, completând spațiile libere, ce fel de apoziție există în enunțurile date (simplă sau dezvoltată).

Fratele tău, Mircea, are mulți prieteni. - apoziție _____

Vorbim despre șeful ei, adică despre directorul instituției pentru care lucrează. - apoziție _____

Eva, cea mai talentată pictoriță, a realizat un tablou sublim. - apoziție _____

Atributul

Atributul este partea secundară de propoziție, care determină fie un substantiv, fie o locuțiune substantivală, fie o parte de vorbire care are rolul de a înlocui un substantiv (un pronume sau un numeral).

Atributul răspunde la următoarele întrebări: *Care?*, *Ce fel de?*, *Al/A/Ai/Ale cui?*, *Cât/Câtă/Câți/Câte)?*, *Al câtealea/A câta?*

Termeni regenți:

- substantiv: *Tarta **cu mere** mi-a plăcut.*
- pronume: *Acela **de acolo** este sportivul clasei.*
- numeral: *Doi **dintre băieți** s-au accidentat.*

Realizări ale atributului

Atributul se realizează prin:

1. **substantiv** în nominativ: *Domnul **Popescu** este vecinul meu.*
2. **substantiv** în acuzativ: *Tortul **de mere** este preferatul meu.*
3. **substantiv** în dativ: *Acordarea de premii **câștigătorilor** va avea loc mâine.*
4. **substantiv** în genitiv: *Rochia **fetei** este de mătase.*
5. **locuțiune substantivală** în acuzativ: *Discuția **despre punerea la cale a petrecerii** s-a încheiat.*

6. **locuțiune substantivală** în genitiv: *Impactul **aducerii-aminte** de copilărie a fost enorm.*

7. **adjectiv**: *Mașina **roșie** este în parcare.*

*Fata **aceasta** are un zâmbet frumos.*

*Cartea **citită** a fost interesantă.*

*Coșuri **fumegânde** se zăresc în depărtare.*

8. **locuțiune adjectivală**: *Omul **cu scaun la cap** este mereu chibzuit.*

9. **pronume** în acuzativ: *Cadoul **de la el/de la acesta/de la ai săi/de la fiecare** îmi place. Cadoul **de la niciunul** nu mi-a plăcut.*

10. **pronume** în genitiv: *Răspunsul **lui/acestuia/fiecăruia/lor săi** a fost corect. Răspunsul **niciunuia** nu a fost corect.*

11. **pronume** în dativ: *Bluza-**i** albă s-a pătat.*

12. **numeral cu valoare pronominală** în acuzativ: *Discuția **cu doi** dintre ei/cu al doilea a avut succes.*

13. **numeral cu valoare pronominală** în genitiv: *Răspunsul **primului** a fost cel corect.*

14. **numeral cu valoare substantivală**: *Cercul cu autobuzul **2**.*

15. **formă verbală nepersonală**: *Ideea **de a te vedea** mă încântă. Rana **sângerând** a fost pansată. Poezia **de învățat** a fost ușoară.*

16. **adverb**: *Mersul **acolo** a fost interesant.*

17. **locuțiune adverbială**: *Mersul **din când în când** pe jos este sănătos.*

18. **interjecție**: *Mersul **lipa-lipa** este al raței.*

Topică și punctuație:

Atributul se așază după cuvântul determinat. Uneori se poate afla antepus acestuia. Atributul nu se desparte, prin virgulă, de termenul regent.

Aplicații

1. Alege seria care conține termenii regenți ai atributului:

a) substantiv, verb, pronume; b) adverb, adjectiv, numeral; c) substantiv, pronume, numeral.

2. Subliniază attributele și indică partea de vorbire prin care se exprimă.

a) *Cartea de matematică este în servietă.*

b) *Opinia lui mă interesează.*

c) *Rochia albă a Ioanei este la spălat.*

d) *Dorința de a călători o are de mică.*

e) *Tema de azi nu a fost grea.*

3. Construiește câte o propoziție în care să apară:

a) un atribut realizat prin substantiv în cazul acuzativ

b) un atribut realizat printr-un adjectiv propriu-zis, în cazul genitiv

c) un atribut exprimat printr-o locuțiune adverbială

d) un atribut realizat printr-o locuțiune adjectivală, în cazul acuzativ

e) un atribut realizat prin adjectiv propriu-zis, în cazul dativ

4. Identifică, prin subliniere, litera unde apare un atribut exprimat prin adjectiv în cazul vocativ.

a) *Ochii cenușii ai pisicii sunt fascinanți.*

b) – *Fată deșteaptă, te felicit pentru rezultatul la examen!*

c) *Îi ofer băiatului inteligent recompense pentru prestația sa.*

d) *Cerul înnorat vestește ploaia.*

5. Transformă attributele realizate prin adjective în attribute realizate prin substantive însoțite de prepoziție, după model.

Model: *Transportul marin este scump. → Transportul pe mare este scump.*

• *Casa părintească nu se vinde.*

• *Rasele canine care îmi plac sunt Bulldog și Husky.*

• *Comportamentul princiar m-a impresionat.*

• *Aerul vărativ îmi priește.*

6. Alcătuiește enunțuri în care atributul să fie exprimat, pe rând, prin adjectiv participial, adjectiv gerunzial și adjectiv propriu-zis, compus.

7. Precizează prin ce parte de vorbire se realizează atributul din enunțul:

Sunetul trosc m-a speriat!

8. Alege seria în care există doar atribute pronominale: a) *Explicațiile dumnealui m-au convins. Fetei celei înalte i-am pasat mingea. Lucrez cu prietenul tău la acest proiect.* b) *Mingea lui s-a spart. Ideea oricui este bună. Cartea aceluia este pe raftul de sus.* c) *Aceași fată a răspuns și astăzi la istorie. Copilului acelora i-am oferit premiul. Fiecare om poate greși.*

9. Precizează prin ce fel de pronume sunt exprimate atributele din enunțurile de mai jos:

a) *Respectul pentru ai mei va fi etern.* b) *Gândul la tine nu îmi dă pace.* c) *Tricoul lui este asemănător cu al meu.* d) *Oferta fiecăruia mi-a convenit.* e) *Răspunsul niciunuia nu m-a convins.* f) *Copiii ai căror părinți sunt ingineri sunt pricepuți la robotică.* g) *A cui opinie îți place?* h) *Lauda de sine nu miroase a bine.*

10. Construiește două enunțuri în care să existe atribute precedate de prepoziții specifice cazurilor acuzativ și genitiv.

Propoziția subordonată atributivă. Expansiunea. Contragerea

Propoziția subordonată atributivă este o propoziție subordonată, care îndeplinește funcția de atribut în frază. Propoziția subordonată atributivă răspunde, în cadrul unei fraze, la următoarele întrebări:

- *Care?*
- *Ce fel de?*
- *Al (A, Ai, Ale) cui?*
- *Cât?, Câtă?, Câți?, Câte?*

Expansiunea constă în transformarea unei părți de propoziție în propoziția corespunzătoare, cu păstrarea intactă a sensului. Prin această transformare:

- ▶ se adaugă un element de relație subordonator;
- ▶ se introduce unui predicat;
- ▶ se păstrează înțelesul.

Exemplu:

Cartea cumpărată de mama este a unui autor contemporan. – atribut

Cartea ^{1/} pe care a cumpărat-o mama ^{2/} este a unui autor contemporan. – propoziție subordonată atributivă

Contragerea constă în transformarea unei propoziții subordonate în partea de propoziție corespunzătoare, cu păstrarea intactă a sensului. Prin această transformare:

- ▶ se îndepărtează elementul de relație subordonator;
- ▶ se elimină predicatul;
- ▶ se păstrează înțelesul.

Exemplu:

Am cumpărat prăjitura ^{1/} care avea fistic. ^{2/} 1 - propoziție principală; 2 - propoziție subordonată atributivă

Am cumpărat prăjitura **cu fistic**. - atribut

Propoziția subordonată atributivă

Propoziția regentă conține **termenul regent** și este cea căreia îi adresăm una dintre întrebările: *Care?*, *Ce fel de?*, *Al/A/Ai/Ale cui?*, *Cât?*, *Câtâ?*, *Câți?*, *Câte?*.

Termenul regent se află în propoziția regentă.

Termenii regenți ai atributivei pot fi: substantiv, locuțiune substantivală, pronume sau numeral.

Exemple:

Fata ^{1/} pe care o plac ^{2/} este colega fratelui meu. ^{1/} $P_1 = PP$, $P_2 = AT$ (substantiv)

Mă întristează aducerile-aminte ^{1/} despre care îmi vorbești. ^{2/} $P_1 = PP$, $P_2 = AT$ (locuțiune substantivală)

Ai vorbit despre acea ^{1/} care te-au dezamăgit. ^{2/} $P_1 = PP$, $P_2 = AT$ (pronume)

Primul ^{1/} care a sosit ^{2/} a fost felicitat. ^{1/} $P_1 = PP$, $P_2 = AT$ (numeral)

Elemente introductive:

1. pronume și adjective pronominale relative:

Exemple: *Prin glasul meu, tot poporul protestează din toată ființa lui împotriva oștirii turcești ^{1/} care ne-a copleșit pământul.^{2/}* (Camil Petrescu)

Întrebarea ^{1/} câte cărți ai citit^{2/} te-a deranjat.

2. pronume și adjective pronominale nehotărâte:

Exemple: *Ascult opinia^{1/} oricui e avizat.^{2/}*

Vizita ^{1/} în orice oraș străin m-aș duce^{2/} mă încântă.^{1/}

3. adverbe relative:

Exemplu: *Feciorul de împărat căută a se urni din scorbura^{1/} unde stătuse pitulat.^{2/}* (Al. Odobescu)

4. conjuncții subordonatoare (*că, să, dacă/de, ca (...) să*):

Convingerea^{1/} că sportul este benefic^{2/} este a tuturor.^{1/}

Observații:

- Pronumele relative și nehotărâte îndeplinesc funcție sintactică în propoziția pe care o introduc. Adjectivele pronominale relative și nehotărâte îndeplinesc funcția sintactică de atribut în propoziția pe care o introduc.
- Adverbele relative îndeplinesc funcție sintactică în propoziția pe care o introduc.
- În registrul familiar, propoziția subordonată atributivă se introduce și prin pronumele relativ *de*, formă neliterară.

Topica și punctuația propoziției subordonate atributive:

Propoziția subordonată atributivă stă întotdeauna după termenul regent. Adesea este intercalată în regentă și, de cele mai multe ori, nu se desparte, prin virgulă, de aceasta.

Exemple: *Mi-a plăcut ideea^{1/} pe care ai avut-o.^{2/}*

Omul^{1/} pe care îl vezi^{2/} este un profesor excelent.^{1/}

Când aduce o explicație suplimentară, propoziția atributivă se desparte, prin virgulă, de regentă.

Exemplu: *El^{1/} – care nu fusese atent – ^{2/} i-a cerut explicații suplimentare.^{1/}*

Aplicații

1. Identifică atributele din enunțurile care urmează. Transformă, prin expansiune, atributul în propoziție subordonată atributivă.

a) *Pădurea neagră mă înspăimântă.*

b) *Pe cer continuă să plutească nori cenușii.*

c) *Nu se mai aude decât croncănitul ciorilor.*

d) *Trandafirul înflorit miroase minunat.*

e) *Dorința de a reuși la admitere este imensă.*

2. Subliniază propozițiile subordonate atributive din frazele de mai jos:

- *Pictura pe care o privim este grozavă.*
- *Decizia ca noi să participăm la olimpiadă a fost corectă.*
- *Bătrânul de-l vezi acolo este un om sărman.*
- *M-au impresionat părerile de rău care i se citeau pe chip.*
- *Acela, alături de care am trăit momente unice, a ajuns târziu la eveniment.*
- *Vestea pe care mi-ai dat-o m-a bucurat nespus.*

3. Identifică propozițiile atributive explicative și pe cele determinative. Pune semnele de punctuație necesare!

a) *Am ajuns la capitolul care este cel mai captivant.* _____

b) *Copilul care abia aștepta ora plecării se lipise de ușă.* _____

c) *Mi-a înapoiat cartea pe care i-o împrumutasem.* _____

d) *Pe fata despre care vorbise am întâlnit-o la cinema.* _____

e) *Bătea un vânt foarte puternic pe care îl simțeam destul de bine.* _____

f) *Femeia care văzu atâta lume se opri pe loc.* _____

4. Contrage propozițiile subordonate atributive în parte de propoziție echivalentă.

• *Mihai este băiatul care a uimit toată școala cu performanța lui.*

• *Ideea să te văd mă încântă.*

• *Prietena pe care o am din copilărie mă va vizita.*

• *Am lecturat romanul care se află pe masă.*

5. Construiește fraze cu două propoziții, în care să existe propoziții atributive introduse prin:

- adverb relativ

- conjuncția subordonatoare *dacă*

- adjectiv pronominal relativ

- conjuncția subordonatoare *că*

6. Selectează din acvariu câte un cuvânt. Construiește o frază în care cuvântul selectat să devină termen regent al propoziției atributive.

lac, izvor, poezie, istorioară, problema, copilul, primul, aceeași, luna, pom,
caligramă, verdele, câmpia, dumnealui, filmul

7. Corectează greșelile din frazele date. Rescrie apoi varianta corectă.

Ea este prietena mea care ai remarcat-o și tu.

A renunțat la decizia ca să plecăm mâine la mare.

Am sădit o floare a cărei frunze sunt deosebite.

Copilul al căror părinți sunt ingineri a fost admis la Litere.

8. Realizează expansiunea atributelor subliniate în propoziții subordonate atributive.

a) Tabloul cu lebede a fost cumpărat de prietenii noștri.

b) Am gustat prăjitura preparată de bunica pentru noi.

c) Propunerea de a-l vizita a fost acceptată în unanimitate.

9. Subliniază propozițiile subordonate atributive din enunțurile următoare:

a) Dorința lui era să o întâlnească pe fata pe care o văzuse în ziua aceea ploioasă în stație. Era convins că va veni ziua în care se vor vedea.

b) Locul unde l-am reîntâlnit pe prietenul meu avea același farmec ca în ziua în care l-am vizitat prima dată.

c) Se întoarse și tot orbecăind prin zăpada ce cădea acum ca o perdea, se trezi iar în ulțița pe care venise. (Ion Agârbiceanu)

10. Construiește fraze în care propoziția subordonată atributivă să fie introdusă prin: *că, să, dacă, ce, ca (...)* *să, unde, când oricui, cât, cui.*

11. Alege litera unde apare un cuvânt care poate fi termen regent pentru o propoziție subordonată atributivă.

a) *unde*; b) *voi merge*; c) *toți*.

12. Alcătuieste o frază în care să apară o propoziție subordonată atributivă care să aibă ca termen regent o locuțiune substantivală.

13. Precizează funcția sintactică pe care o au elementele introductive ale propoziției subordonate atributive din frazele următoare.

a) *Copilul pe care îl vezi este campion național la natație.* _____

b) *O cunosc pe fata ai cărei părinți lucrează în industria agrară.* _____

c) *Respect părerea oricui se pricepe.* _____

d) *Ziua când te-am întâlnit mi-a rămas întipărită în minte.* _____

14. Numește partea de vorbire prin care sunt introduse propozițiile subordonate atributive.

a) *Problema că vei întârzia mă frământă.* _____

b) *Locul unde te-am văzut îmi este familiar.* _____

c) *Știu copilul pe care l-ai convocat la lotul național.* _____

d) *Mă miră părerea oricui nu cunoaște situația.* _____

15. Adaugă substantivelor subliniate câte o propoziție subordonată atributivă.

a) Poiana era înflorită.

b) Copacii împrăștia un miros îmbătător.

c) Căprioara fuge speriată în adâncul pădurii.

16. Încercuiește elementele de relație ale propozițiilor subordonate atributive și precizează valoarea morfologică a acestora.

Orice coleg care a dorit s-a înscris la concurs. _____

Mi-am amintit nuvela despre care mi-ai vorbit. _____

M-am înscris la cursul față de care te-ai arătat interesat. _____

Colega căreia i-am împrumutat cartea mi-a mulțumit. _____

Casa ale cărei ferestre sunt mari este luminoasă. _____

Șoarecele asupra căruia s-a repezit șoimul era micuț. _____

17. Realizează etapele frazei. Numește apoi felul subordonatei.

Decizia ce poezie voi recita îmi aparține.

Țin cont de sfatul oricui se pricepe.

Părerea oricărui om participă la discuție este importantă.

S-au întâlnit la ora când stabiliseră.

18. Adaugă câte o propoziție subordonată atributivă următoarelor propoziții principale.

Nu-mi place rochia _____ .

A plecat din casa _____ .

Mergem la filmul _____ .

O să îți dau vestea _____ .

19. Exemplifică:

a) o propoziție subordonată atributivă intercalată în regentă:

b) o propoziție subordonată atributivă izolată, prin virgulă, de regentă:

20. Subliniază propozițiile subordonate atributive, din frazele de mai jos, apoi completează rubricile tabelului de mai jos:

Fraza	Topica	Punctuația
<i>Văd poeți ce-au scris o limbă ca un fagure de miere.</i> (Mihai Eminescu)		
<i>La geamul tău ce strălucea Privii atât de des.</i> (Mihai Eminescu)		
Poezia <i>De-aș avea</i> , care a fost publicată în anul 1866, reprezintă momentul debutului lui Mihai Eminescu în revista <i>Familia</i> .		

Evaluare

1. În enunțul *Școala de vară îmi dă de gândit*, atributul este: a) de vară; b) școala; c) de gândit.
2. Cazul atributului din enunțul *Fata deșteaptă este lăudată*, este: a) acuzativ, b) nominativ; c) dativ.
3. Un element regent al propoziției atributive este: a) prepoziția; b) un verb personal; c) un substantiv.
4. În enunțul *Vestea că nu va veni m-a întristat*, elementul introductiv este: a) conjuncție; b) pronume relativ; c) adverb relativ.
5. Elementul regent al propoziției atributive: *Dintre acei copii, al treilea, care nu joacă acum, este accidentat*, este: a) substantiv; b) numeral ordinal, cu valoare pronominală; c) pronume demonstrativ de depărtare.
6. Răspunde cu adevărat (A) sau fals (F).

Propoziția atributivă nu se desparte niciodată, prin virgulă, de regenta sa.

7. În enunțul *Fiecare elev a răspuns la întrebare*, există: a) un atribut realizat prin adjectiv propriu-zis; b) un atribut realizat prin adjectiv pronominal nehotărât; c) un atribut realizat prin substantiv.
8. Propoziția subordonată atributivă din fraza *Poezia pe care ai scris-o este frumoasă*, este: a) pe care ai scris-o; b) pe care ai scris-o este frumoasă; c) ai scris-o.
9. În fraza *Ideea să te văd zilnic mă încântă*, există o propoziție subordonată atributivă introdusă prin: a) pronume relativ; b) locuțiune conjuncțională; c) conjuncție subordonatoare.

Barem: 1. a), 2. b), 3. c), 4. a), 5. b), 6. F, 7. b), 8. a), 9. c).

Se acordă un punct pentru fiecare item. Se acordă un punct din oficiu. Total: 10 puncte.

UNITATEA VII - SINTAXA PROPOZIȚIEI ȘI A FRAZEI (2)

Fișier teoretic

Complementul direct

Complementul direct este partea secundară de propoziție, care arată obiectul asupra căruia se exercită direct acțiunea verbului. Acesta răspunde la întrebările: *Pe cine?*, *Ce?* atunci când este determinat de un verb la modul indicativ, la modul condițional-optativ, la modul imperativ sau la modul conjunctiv.

Exemple:

Ionel ar citi o carte.

Maria îl strigă pe Andrei.

Termeni regenți:

Complementul direct poate determina:

- ▶ un verb: *Mănânc înghețată.*
- ▶ o locuțiune verbală: *Am băgat de seamă greșeala.*
- ▶ o interjecție predicativă: *Iată vestea bună!*
- ▶ adjectivul dator: *Îi este dator respect.*
- ▶ verb la formă nepersonală (infinitiv, gerunziu, supin): *Ideea de a vizita Italia îmi surâdea./ L-am auzit cerând ajutor./Este dificil de înțeles problema.*

Complementul direct se poate exprima prin:

1. substantiv în cazul acuzativ: *Ioana vrea un câțel. Îl chem pe Andrei la masă.*
2. locuțiune substantivală în cazul acuzativ: *Bunica are încă ținere de minte.*
3. pronume (pronume personal, pronume reflexiv, pronume personal de politețe, pronume demonstrativ, pronume nehotărât, pronume negativ, pronume interogativ, pronume relativ): *Pe el nu-l știu. Se spală pe mâini. Cere-o pe aceasta! Vreau ceva de la tine! Nu știi nimic. Pe care îl vrei? Știu pe cine ai ajutat la recoltat.*
4. numeral cu valoare pronominală: *Citesc două dintre ele.*
5. verb la forme nepersonale - infinitiv: *Nu pot aștepta prea mult.;* - gerunziu: *Aud cântându-le la pian.;* - supin: *Ștefania are de scris tema.*
6. locuțiune verbală la forme nepersonale: *Pot ține seama de sfatul tău.*
7. interjecție: *De câte ori auzeam vai! mă speriam.*

Topică și punctuație:

De obicei, complementul direct se află după termenul regent, dar poate apărea și înaintea acestuia.

Nu se desparte, prin virgulă, de cuvântul determinat.

Observații:

- Complementul direct poate fi reluat sau anticipat prin forme clitice ale pronumelui personal în acuzativ, care, de obicei, se despart, prin cratimă, de cuvântul determinat.

Exemple:

*Pe tine nu **te** cunosc.* - clitic cu rol de reluare

***L**-am întâlnit pe regizorul preferat.* - clitic cu rol de anticipare

Complementul direct poate fi recunoscut dacă acceptă pasivizarea sau dacă poate fi înlocuit cu un clitic personal sau reflexiv.

Aplicații

1. Identifică, prin subliniere, complementele directe și precizează ce părți de vorbire determină:

- a. *Am primit o scrisoare din Franța.* _____
- b. *Lupul haț! pe ied de gât.* _____
- c. *Anda nu a băgat la cap sfaturile mele.* _____

2. Citește cu atenție enunțurile, subliniază complementele directe și completează tabelul următor:

Enunțul dat	Complement direct	Se exprimă prin:	Cuvânt determinat
<i>El citește un editorial.</i>			
<i>Tu o cauți pe bunica ta.</i>			
<i>Pentru prima dată am simțit păreri de rău.</i>			
<i>Uite-l că a ajuns!</i>			
<i>Katy i-a întâlnit pe ai tăi.</i>			

3. Identifică elementele regente ale complementelor directe din enunțurile de mai jos:

a. *Ascult o piesă veche.* _____

b. *Am pus la cale modul de acțiune.* _____

c. *Iată-l!* _____

4. Adaugă, pe rând, patru complemente directe pentru fiecare propoziție dată.

a) *Mama privește* ➔ _____

➔ _____

➔ _____

➔ _____

b) *Copiii ascultă* ➔ _____

➔ _____

➔ _____

➔ _____

5. Corectează greșelile din următoarele enunțuri:

a. *Care o vrei?* _____

b. *Romanul care ni l-a recomandat este la librărie.* _____

c. *Asta am cumpărat-o azi.* _____

d. *Am dus fata la înot.* _____

e. *Am chemat toți colegii.* _____

f. *Știe vorbi limba franceză.* _____

g. *Poate a rezolva exercițiile.* _____

h. *Am încercat de a vorbi cu profesorul.* _____

6. Alege litera la care nu apare niciun complement direct.

a) *Contez pe tine în această situație.*; b) *Am rezolvat problema ivită.*; c) *Uite vinovatul!*

7. Construiește enunțuri în care să ai complemente directe exprimate prin:

a. pronume nehotărât - _____

b. numeral ordinal - _____

c. locuțiune verbală la infinitiv - _____

d. substantiv propriu - _____

e. interjecție - _____

f. pronume posesiv - _____

g. locuțiune substantivală - _____

8. Transformă construcțiile pasive de mai jos în construcții active și arată ce părți de propoziție devin subiectul și complementul de agent.

a. *Bicicleta a fost reparată de către Adrian.*

b. *Versurile sunt scrise de o poetă celebră.*

c. *Cartea a fost cumpărată de elevă.*

9. Care verb nu poate fi regent pentru un complement direct: a) a lucra; b) a se baza; c) auzind; d) scria?

10. Menționează în care dintre enunțuri există anticipări ale complementelor directe, prin cli-tice pronominale personale: a) *O prețuiesc pe bunica.*; b) *Pe el nu îl plac.*; c) *L-am văzut pe Dan în parc.*; d) *I-am primit pe oaspeți în sufragerie.*

Propoziția subordonată completivă directă

Propoziția subordonată completivă directă reprezintă în frază o realizare propozițională a complementului direct. Răspunde la întrebările: *Pe cine?*, *Ce?*

Termeni regenți:

► verb personal tranzitiv: **Am văzut**^{1/} *ce învață Daniel.*^{2/}

► verb la formă verbală nepersonală (infinitiv, gerunziu, supin): *Ar putea **dori**^{1/} să te vadă.*^{2/}
Văzând^{1/} *că nu ajunge la timp,*^{2/} *am plecat.*^{1/}; *Avea **de repetat**^{1/} ce nu reținuse.*^{2/}

► locuțiune verbală tranzitivă: *Inspectorul **a băgat de seamă**^{1/} că a venit un coleg în birou.*^{2/}

► interjecție cu valoare predicativă tranzitivă: ***Uite**^{1/} că s-a rezolvat problema.*^{2/}

Elemente introductive:

Propoziția subordonată completivă directă se poate introduce în frază prin:

1. pronume relative sau adjective pronominale relative (*cine, ceea ce/ce, cât, care*)

Exemple: *Ea ne-a povestit* ^{1/} *ce a văzut în grădină.* ^{2/}

Ea ne-a povestit ^{1/} *ce film a văzut.* ^{2/}

2. pronume nehotărâte sau adjective pronominale nehotărâte (*oricine/oricare, orice, oricât*)

Exemple: *Ascult cu atenție* ^{1/} *pe oricine îmi dă sfaturi.* ^{2/}

Îl cunosc ^{1/} *pe orice copil ar veni.* ^{2/}

3. adverbe relative (*unde, cum, când, cât*)

Exemplu: *Voi n-ați știut* ^{1/} *când va avea loc concursul.* ^{2/}

4. conjuncții subordonatoare (*că, să, ca (...), să, dacă, de*)

Exemplu: *Au decis* ^{1/} *ca fiecare cadou să fie frumos decorat.* ^{2/}

5. locuțiuni conjuncționale subordonatoare (*cum că, cum de, precum că*)

Exemplu: *Au aflat de la televizor* ^{1/} *cum că va veni vreme rea.* ^{2/}

Topica și punctuația propoziției subordonate complete directe:

În mod obișnuit, propoziția subordonată completivă directă se află după temenul regent. Pentru evidențiere poate fi plasată înaintea regentei. Postpusă, completiva directă nu se desparte, prin virgulă, de aceasta.

Antepusă regentei, propoziția completivă directă se poate despărți, prin virgulă, de aceasta, însă virgula nu este obligatorie.

Observații:

- Pronumele și adjectivele pronominale relative și nehotărâte, precum și adverbele relative îndeplinesc funcție sintactică în propoziția pe care o introduc.

Aplicații

1. Completează fiecare enunț prin câte o propoziție completivă directă.

- a. *Maestrul a observat că* _____
- b. *Florina a decis să* _____
- c. *Știi cine* _____
- d. *Ați băgat de seamă dacă* _____

2. Realizează expansiunea complementelor directe din propozițiile date în propoziții subordonate corespunzătoare.

- a) *Nu știe prețul tortului.* b) *Monica a recunoscut minciuna.* c) – *Ai aflat data sosirii?*
- _____
- _____
- _____
- _____

3. Completează frazele următoare cu propoziții subordonate complete directe potrivite. Realizează apoi contragerea subordonatelor obținute.

- a. *Spune-mi* _____
- b. *N-am putut* _____
- c. *N-au îndrăznit* _____
- d. *Ei ar fi vrut* _____

4. Construiește fraze în care să apară propoziții complete directe introduse prin: pronume relativ, conjuncția subordonatoare *dacă*, adverb relativ, locuțiunea conjuncțională *cum că*.

5. Alege litera unde nu apare o propoziție completivă directă: a) *Știu că eforturile tale au fost răsplătite.* b) *Mă bazez mereu pe cine îmi este prieten.* c) *Văzându-l că vine, a alergat spre el.*

6. Desparte frazele de mai jos în propoziții, precizând care sunt propozițiile subordonate complete directe.

a) *Alice știa că avea de terminat ce temă primise la matematică.*

b) *N-ai ținut minte ce mi-ai promis.*

c) *Alin l-a felicitat pe oricare copil a putut să câștige un premiu la concursul de dans.*

7. Corectează greșelile din frazele de mai jos:

a) *Doriți ca să plecați mai spre mare.*

b) *L-au întrebat că ce caută în grădină.*

c) *L-a întrebat că cine este prietenul său.*

d) *Aflați despre mine căci sunt sănătos.*

8. Identifică elementul regent pentru propozițiile subordonate.

a) *Adela crede orice îi spune mama.* _____

b) *Ea a aflat care a ajus la timp.* _____

c) *Mama mă întreabă ce pulover vreau.* _____

d) *Știu care prieten vine mâine la noi.* _____

e) *Observ care scrie atent lucrarea.* _____

9. Construiește câte o frază în care să existe:

a) o propoziție subordonată completivă directă, introdusă prin pronumele relativ *care*

b) o propoziție subordonată completivă directă, introdusă prin pronumele nehotărât *oricare*

10. Împarte în propoziții frazele de mai jos și menționează felul propozițiilor subordonate.

a) *Întreba pe cine vedea unde este Pădurea Letea.*

b) *Nu știa care va spune adevărul.*

c) *Spune-mi care este dorința ta.*

d) *Iată ce greșeli ai făcut!*

11. Realizează fraze în care completiva directă să aibă ca termen regent:

- verb la indicativ, timpul perfect simplu:

- interjecție predicativă:

- locuțiune verbală:

- un verb la supin:

- un verb la gerunziu:

- un verb la indicativ, timpul viitor în trecut:

- un verb la infinitiv:

- un verb la modul conjunctiv, timpul prezent:

12. Realizează contragerea completivelor directe din enunțurile de mai jos, după modelul dat.

Model: *Am înțeles ce s-a întâmplat aici.* → *Am înțeles situația.*

Putem să dansăm tango toată noaptea.

Nu știu cum să rezolv exercițiul acesta.

Voi mânca ce este pe masă.

Eu am construit ceea ce se vede aici.

13. Menționează tipul propoziției subordonate din fraza *Nu știam cine este vinovatul în această situație.*

14. Indică funcția sintactică a pronumelor relative care introduc propozițiile subordonate completive directe.

a. *Am aflat cui i-ai oferit cadoul.* _____

b. *Știam pe care o placi.* _____

c. *Mama întreabă care este vinovatul.* _____

15. În seria următoare apare un cuvânt care nu poate fi element de relație pentru propoziția subordonată completivă directă. Subliniază-l!

care, dacă, cum de, încotro, când, deși, orice, ca (...) să, cine, cui, de

16. Alcătuieste o listă având cinci sfaturi pentru prietenul tău în care să apară cinci propoziții completive directe.

Exemplu: *Poți să lucrezi zilnic la matematică pentru a deveni mai bun.*

17. Ce verb nu poate fi regent pentru o completivă directă: a) *merită*; b) *scrie*; c) *spune*?

18. Realizează contragerea complementivei directe din fraza dată.

Știu să scriu versuri în limba franceză.

19. Precizează ce parte de vorbire este termenul regent al propoziției subordonate complementive directe din fraza dată: *Iată ce ai realizat muncind susținut.*

20. Scrie, în 5-10 rânduri, o posibilă rețetă pentru prăjitura preferată. Inserează în rețetă minimum două complementive directe, pe care le vei sublinia.

Complementul prepozițional

Complementul prepozițional este partea secundară de propoziție, care determină un verb, o locuțiune verbală, un adjectiv, un adverb sau o interjecție. **Complementul prepozițional** arată obiectul care este ținta acțiunii sau pentru care acționează autorul unei fapte.

Complementul prepozițional răspunde la întrebările:

► pentru cazul acuzativ:

Cu cine/ce?

La cine/ce?

Pentru cine/ce?

Despre cine/ce?

În cine/ce?

Din cine/ce?

Pe ce?

De cine/ce?

► pentru cazul genitiv:

Asupra cui?

Împotriva cui?

Contra cui?

Termeni regenți:

Complementul prepozițional poate determina:

► un verb personal sau un verb aflat la formă nepersonală:

Mă gândesc la vacanță. A beneficia de un concediu este dreptul tău.

► o locuțiune verbală: *Îmi aduc aminte de anii de liceu.*

► un adjectiv: *Băiatul este apt de armată.*

► o locuțiune adjectivală: *Era cu nasul pe sus față de invitații săi.*

► un adverb: *Locuiește aproape de școală.*

► o interjecție: *Vai de voi!*

Complementul prepozițional se poate exprima prin:

1. substantiv în cazul acuzativ, cu prepoziții specifice: *la, pe, cu, de, despre* etc. (*Copilul speriat a apelat **la profesor.***) sau cu locuțiuni prepoziționale specifice: *față de, alături de* etc. (*Era reticent **față de Maria.***).
2. substantiv în cazul genitiv, cu prepozițiile specifice: *contra, împotriva, asupra* (*A luptat cu îndârjire **contra dușmanilor.***)
3. locuțiune substantivală în cazul acuzativ: *Se limita **la băgarea de seamă** a greșelilor, fără a le corecta.*
4. locuțiune substantivală în cazul genitiv: *El acționa **contra punerii la cale** a complotului.*
5. pronume în cazul acuzativ, cu prepoziții sau locuțiuni prepoziționale specifice: *S-a gândit **la ei.** Era rezervat **față de aceștia.***
6. pronume în cazul genitiv, cu prepoziții specifice: *A luptat **contra lor.***
7. pronume în cazul dativ, cu prepoziție specifică genitivului pentru clitice pronominale personale sau reflexive: *S-a năspustit **asupră-mi,** iar eu am strigat după ajutor.*
8. adjectiv pronominal posesiv în cazul acuzativ, însoțit de prepoziții specifice genitivului: *A luptat **contra voastră.***
9. numeral cu valoare pronominală, în cazul acuzativ, cu prepoziție sau locuțiune prepozițională specifică: *Se teme **de primul.** Se dovedește mândră **față de doi** dintre cei prezenți.*
10. numeral cu valoare pronominală, în cazul genitiv, cu prepoziție sau locuțiune prepozițională specifică: *A acționat **împotriva primului** din echipă.*
11. verb la infinitiv: *Era capabil **de a câștiga** concursul.*
12. verb la supin: *S-a săturat **de făcut** teme.*
13. locuțiune verbală la infinitiv: *Era capabil **de a o lua la sănătoasa.***
14. locuțiune verbală la supin: *Era dornic **de spus verzi și uscate.***

Topică și punctuație:

De obicei, complementul prepozițional se află după termenul regent, dar când termenul regent este un adjectiv, un adverb sau o interjecție, așezarea după acesta este obligatorie: *Este capabil **de a minți.***

De obicei, complementul prepozițional nu se desparte prin virgulă de termenul regent, cu excepția reluării printr-un pronume demonstrativ: *Numai **la examen,** numai **la asta** îmi stă gândul.*

Observații:

- Complementul prepozițional poate fi însoțit și de prepozițiile *pe, în,* în construcțiile reflexive, în cazul unor verbe obligatoriu reflexive: *a se baza pe; a se bizui pe; a se mânia pe; a se supăra pe (ceva); a se complăce în* etc.

Exemple: *Se bazează **pe colegi**.* (complement prepozițional) *Se supără **pe vecini**.* (complement prepozițional)

Spre deosebire de: *El îi supără **pe vecini**.* (complement direct)

- Când este însoțit de prepoziția *la*, complementul prepozițional se deosebește de complementul indirect în dativ prin faptul că nu poate fi dublat de clitic.

Exemple: *Ofer bomboane **la** două **colege** de clasă.* *Le ofer bomboane **la** două **colege** de clasă.* – complement indirect

*Mă gândesc **la** **colegele** de clasă.* – complement prepozițional

- Complementul prepozițional nu trebuie confundat cu un complement de agent, care există doar în construcții pasive și exprimă agentul/autorul acțiunii.

Exemplu: *El este atacat **de hoți**.* (de către cine?) – *de hoți* = complement de agent

Aplicații

1. Alege varianta corectă!

Un complement prepozițional se află în varianta:

- a) *Mă bazez **pe** Mihai **la** concursul de atletism.*
- b) *I-am spus adevărul **bunicii**.*

2. Bifează enunțul în care se află un complement prepozițional:

- a) *Am încetat a spera **la** o viață mai bună.*
- b) *I-au fost date elevului mai multe opțiuni.*

3. În enunțul *Câinele s-a năpustit asupra copiilor.*, complementul prepozițional este în cazul:

- a) genitiv; b) dativ; c) acuzativ.

4. Construiește câte un enunț în care să apară complemente prepoziționale cerute de:

- un adjectiv

- un adverb

- o locuțiune verbală

- un verb la gerunziu

5. Subliniază cu o linie complementele directe și cu două linii complementele prepoziționale din enunțurile:

- *Elevul i-a supărat pe profesori.*
- *Cătălina mizează pe intuiția ei.*
- *Oberv greșeala în text.*
- *Îi ajut pe amicii mei.*
- *Se bizuie pe prietenii săi.*

6. Precizează prin ce se exprimă complementele prepoziționale din enunțurile următoare:

- *Nu-ți dai seama de consecințe?* _____
- *Este vai de mincinoși!* _____
- *Te temi de al doilea.* _____
- *A luptat contra sa.* _____
- *Se gândește la fiecare dintre noi.* _____

7. Analizează complementele prepoziționale din enunțurile date, precizând partea de vorbire prin care se exprimă și cazul.

Se supără pe aceștia, deoarece constată că sunt neserioși.

Antonia se bizuie pe cineva de la care are așteptări.

8. Identifică, prin subliniere, complementele prepoziționale din enunțurile:

1. *A colabora cu membrii echipei este important.*
2. *Mădălin este conștient de riscurile expediției.*

3. *Halal de treaba făcută!*
4. *Tata militează pentru drepturile familiei.*
5. *Ne vedem mâine conform cu înțelegerea stabilită.*
6. *Prefer a nu-mi aduce aminte de nota aceea.*
7. *Vorbind despre filmul de aseară, a și adormit.*
9. Scrie, în casete, felul complementului subliniat în enunțurile date.

a) Băiatul era iubit de toți.

b) Toți îl iubeau pe băiat.

c) El se apăra de dușmani.

10. Menționează cazul substantivului cu funcția sintactică de complement prepozițional.

a) Turcii s-au năspustit asupra românilor. _____

b) Ne-am adus aminte de clipele petrecute în excursie. _____

c) Ei luptă contra abandonului școlar. _____

Propoziția subordonată completivă prepozițională

Completiva prepozițională constituie în frază o realizare propozițională a complementului prepozițional. Răspunde la întrebările: *De ce?*, *De cine?*, *La ce?*, *Cu cine?*, *Cu ce?*, *Despre cine?*, *Despre ce?*, *Pe ce?* etc.

Termeni regenți:

- verb personal sau la formă nepersonală: **Se temea**^{1/} *că nu va ajunge la timp.*^{2/}; **Temându-se**^{1/} *să nu greșească,*^{2/} *a mai citit cerința.*^{1/}
- o locuțiune verbală la orice mod personal sau la formă verbală nepersonală: **Nu-ți aduci aminte**^{1/} *să fii greșit.*^{2/}
- adjectiv: *Ei sunt* **capabili**^{1/} *să îl susțină.*^{2/}
- interjecție: **Vai**^{1/} *de cine a răs.*^{2/}

Elemente introductive:

1. conjuncții subordonatoare (*că, dacă, ca (...)* *să*)/ **locuțiuni conjuncționale subordona-**

toare (*cum de, ca nu cumva să, ca nu care cumva să, nu cumva să*):

Mama se gândea^{1/} că va veni copilul acasă.^{2/} El se temea^{1/} ca nu cumva să piardă trenul.^{2/}

2. pronume și adjective pronominale relative (*care, cine, ce, cât, ceea ce*):

El este vinovat^{1/} de ce s-a întâmplat.^{2/}

Vă aliați^{1/} cu orice om vă arată bunăvoință.^{2/}

3. pronume și adjective pronominale nehotărâte (*oricine, orice, oricât, oricare*):

Se mira^{1/} de orice afla.^{2/}

Se entuziasma^{1/} de orice veste afla.^{2/}

4. adverbe relative (*cum, când, unde, cât*):

Mă mir^{1/} cum a luat această notă.^{2/}

Topică și punctuație:

De regulă, se află după regentă. Topica poate fi modificată pentru accentuare. Postpusă, nu se desparte, prin virgulă, de regentă. Se poate separa, prin virgulă, când este antepusă regentei:

Cum a reușit,^{1/} nu îmi amintesc.^{2/}

Când este folosită pentru insistență, propoziția subordonată completivă prepozițională este antepusă regentei și reluată printr-un complement prepozițional exprimat printr-un pronume personal sau demonstrativ. În acest caz, se desparte obligatoriu, prin virgulă: **Despre cine am discutat anterior,^{1/} despre el/acesta este vorba și aici.^{2/}**

Observații:

- **Pronumele relative și nehotărâte** care introduc subordonata completivă prepozițională îndeplinesc deseori funcție sintactică atât în propoziția subordonată, cât și în propoziția regentă.

Exemplu: *Mă bazez^{1/} pe cine mă susține de obicei.^{2/}*

- Pronumele relativ *pe cine* este **complement prepozițional** în regentă și **subiect** în propoziția subordonată completivă prepozițională.

Exemplu: *Nu-mi pasă^{1/} oricui îi vei oferi cadoul.^{2/}*

- Pronumele nehotărât *oricui* este **complement prepozițional** în regentă și **complement indirect** în propoziția subordonată completivă prepozițională.

Acest fenomen poartă denumirea *împletirea regentei cu subordonata*.

Aplicații

1. Răspunde cu adevărat (A) sau fals (F).

a) Propoziția subordonată completivă prepozițională este realizarea complementului prepozițional, la nivelul frazei. A/F

b) De obicei, propoziția subordonată completivă prepozițională se află după regenta ei și nu se desparte, prin virgulă, de aceasta. A/F

c) Când este antepusă ori reluată printr-un pronume demonstrativ sau personal, propoziția subordonată completivă prepozițională se desparte, prin virgulă, de regentă. A/F

d) În fraza *La cine găsește soluții, la acela va apela.*, propoziția subordonată completivă prepozițională este antepusă și reluată printr-un pronume demonstrativ. A/F

2. Construiește fraze de câte două propoziții în care să apară propoziții complete prepoziționale, având ca termeni regenți cuvintele de mai jos:

a se îndoi de _____

a-și aminti de _____

a se mira de _____

a se bucura de _____

a se plictisi de _____

a se supăra pe _____

a se apuca de _____

a se bizui pe _____

a conta pe _____

a apela la _____

a beneficia de _____

a se lăuda cu _____

3. Realizează expansiunea complementelor prepoziționale din enunțurile următoare. Precizează ce modificări au apărut.

a) *Mă tem de nereușită.*

b) *Am discutat despre întâmplarea de ieri.*

c) *Era apt de performanțe sportive.*

d) *Nu-mi pasă de rezultatul la acest concurs.*

4. Alcătuieste câte o frază în care propoziția completivă prepozițională să fie introdusă, pe rând, prin:

➤ conjuncția subordonatoare *să*

➤ pronumele relativ *ce*

➤ locuțiunea conjuncțională subordonatoare *ca nu care cumva să*

➤ pronumele nehotărât *orice*

5. Continuă frazele cu propoziții subordonate complete prepoziționale, respectiv cu propoziții principale.

a) *Mă mir* _____.

b) *Nu-mi dau seama* _____.

c) _____ *despre acesta s-a vorbit*
_____.

d) _____ *m-am temut mereu.*

6. Corectează greșelile din frazele următoare:

Se temea ca să-i mărturisească greșeala. _____

M-am mirat că ce devreme ai sosit. _____

Se gândeau că mâine să meargă la cinema. _____

7. Transcrie propozițiile din următoarea frază, precizând felul lor: *N-am mai fost în stare să fac singură niciun pas.*

8. Alege litera în care apare o propoziție subordonată completivă prepozițională.

a) *Problema care s-a ivit pe neașteptate a fost rezolvată.*; b) *Depind mereu de cine este în preajmă.*; c) *Că ai greșit, o știu foarte bine.*

9. Transcrie propozițiile subordonate din fraza următoare, precizând felul lor: *Schimbând câteva mesaje în parc, mi-am dat seama că este o persoană foarte deschisă, dornică să-i ajute pe ceilalți, în special, pe tinerii care sunt pasionați de literatură, de lectură, de scris.*

10. Precizează valoarea morfologică a elementelor de relație care introduc propoziții subordonate completive prepoziționale în exemplele următoare:

a) *Nu s-a sinchisit să mă salute.* _____

b) *Mă gândesc la oricine m-a sprijinit.* _____

c) *Vorbiți despre oricare copil este prezent.* _____

d) *M-am supărat pe cine a lipsit.* _____

e) *Te-ai bazat pe ce știai foarte bine.* _____

11. Realizează etapele frazei. Precizează apoi tipul fiecărei propoziții.

a) *Ți-ai adus aminte că ai de făcut multe teme pe care credeai că le-ai terminat.*

b) *Am pariat pe cine aflasem că se pregătise temeinic și am câștigat.*

c) *Îmi era teamă să îl întâlnesc pe omul care mă jignise de atâtea ori.*

d) *Supărându-se pe cine a absentat, profesorul a decis să fie mai exigent.*

12. Selectează litera casetei în care se află doar verbe după care urmează propoziții complete prepoziționale.

a) *a conta, a crede, a se gândi, a afla, a citi, a umbla, a apela.*

b) *a miza, a participa, a se mira, a avea, a paria, a-și aminti.*

c) *a lua, a-și reproșa, a spune, a vedea, a se bizui, a țipa, a lucra.*

13. Contrage subordonatele prepoziționale din frazele următoare:

1. *Mă bucur să plantez flori în grădina bunicii.* _____

2. *Se teme să nu dezamăgească.* _____

3. *Te-ai deprins de mic să citești.* _____

4. *Te-ai aliat cu cine ți-a fost dușman?* _____

14. Alcătuieste două fraze în care să se afle două propoziții subordonate complete prepoziționale, cerute de verbe la formă nepersonală.

15. Indică felul propoziției subordonate introduse prin conjuncția subordonatoare **să** în frazele date.

Știu să patinez. _____

Îmi place ideea să patinez. _____

Mă gândesc să patinez. _____

Complementul indirect

Complementul indirect este partea secundară de propoziție, care determină un verb și care arată beneficiarul unei acțiuni.

Complementul indirect răspunde la întrebarea *Cui?*.

Părțile de vorbire cu funcția sintactică de complement indirect sunt în cazul dativ.

Termeni regenți:

- ▶ verb la mod personal sau la formă nepersonală: *Inginerul le **explică** elevilor mecanismul de funcționare a motorului.*; ***Oferindu-i** cadoul lui Damian, l-am bucurat.*
- ▶ locuțiune verbală: *Monicăi **i-a părut bine** de rezultat.*
- ▶ adjectiv: *Au luat o decizie **favorabilă** nouă.*
- ▶ adverb: *A reacționat **potrivit** așteptărilor.*
- ▶ interjecție: ***Bravo** învingătorilor!*

Complementul indirect se exprimă prin:

1. substantiv: *I-am promis **mamei** o plimbare la munte.*
2. pronume (personal, de politețe, posesiv, demonstrativ, nehotărât, interogativ, relativ, negativ): ***Le** oferise **lor/dumnealor/celorlăși/tuturor** premiul. **Cui** i-ai spus vestea? Știu **cui** i-ai oferit florile. Nu dădea **nimănui** nimic.*
3. numeral cu valoare pronominală: *I-am adresat **primului** cuvântul.*

Observație:

- De asemenea, pot avea funcția sintactică de complement indirect locuțiunile corespunzătoare părților de vorbire prin care se exprimă complementul indirect.

Topica și punctuația:

Complementul indirect se poate afla atât înaintea termenului regent, cât și după acesta. Indiferent de locul față de termenul regent, complementul indirect nu se desparte, prin virgulă, de acesta.

Observații:

- **Complementul indirect** este dublat de clitice pronominale care:
 - anticipează complementul indirect: ***I-am** solicitat sprijinul.*
 - reaiu complementul indirect: *Lui Daniel **i-am** oferit premiul.*

Complementul indirect poate să apară și în construcții eliptice: *Salutări **părinților**!*

Aplicații

1. Identifică complementele indirecte din enunțurile următoare și numește partea de vorbire prin care se exprimă.

Îi scriu lui Ionel un e-mail.

Fiecăruia i-am dat un sfat.

Primului din clasă i-am vorbit despre film.

Cui îi trimiți mesajul?

2. Corectează greșelile din următoarele enunțuri:

A adus prăjituri la copii.

N-a spus la nimeni vestea.

3. Scrie în spațiul din dreptul fiecărei cifre litera care corespunde părții de vorbire prin care sunt exprimate complementele indirecte subliniate.

1. *Le-am trimis colegilor o felicitare.* ____

A. pronume relativ

2. *Cui i-ai dat cartea?* ____

B. pronume nehotărât

3. *Îi ofer primului florile.* ____

C. numeral ordinal

4. *Oricui îi dau un măr.* ____

D. pronume inteorgativ

E. substantiv comun

4. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

Substantivul subliniat în enunțul *Au admirat atitudinea băiatului.*, este în cazul dativ? Da/Nu

5. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

În enunțul *Nu i-a spus bunicii secretul vostru.*, nu există un substantiv în cazul dativ. A/F

6. Construiește enunțuri în care să existe:

- complement indirect exprimat prin pronume negativ

- complement indirect exprimat prin locuțiune substantivală

- complement indirect exprimat prin pronume personal de politețe

7. Alege varianta corectă. Substantivele-nume de băieți și cele ce reprezintă nume de fete, terminate în consoană, primesc marca ... pentru forma de dativ.

a) „al ei”; b) „a lui”, c) „lui”; d) „ai lui”.

8. Substantivele subliniate în enunțul *I-a dăruit Corinei flori, mărturisind că îi plac desenele fetei.*, sunt:

a) primul este în dativ și al doilea, în genitiv;

b) primul este în genitiv și al doilea, în dativ;

c) în cazul genitiv ambele;

d) în cazul dativ ambele.

9. Precizează ce părți de vorbire determină complementele indirecte din enunțurile următoare:

- *Am acționat conform instrucțiunilor de pe flacon.* _____
- *Este un timp potrivit plimbării.* _____
- *Vai de ei!* _____
- *Îi spun vestea.* _____

10. Subliniază cliticele pronominale care anticipează (cu o linie) și care reiau (cu două linii) complementele indirecte din enunțurile date.

a) *Le-am spus copiilor adevărul.*

b) *Mie mi-a plăcut filmul de aseară.*

c) *Lui i-a fost teamă să urce în turn.*

d) *V-au spus vouă rezultatul?*

e) *Mamei îi este foame.*

Propoziția subordonată completivă indirectă

Completiva indirectă constituie, în frază, o realizare propozițională a complementului indirect.

Răspunde la întrebarea *Cui?*.

Termeni regenți:

Completiva indirectă poate determina:

- ▶ un verb la mod personal sau la formă nepersonală: **Povestește**^{1/} oricui ascultă.^{2/} **Spunând** cuvinte de laudă^{1/} cui a meritat,^{2/} băiatul a fost apreciat.^{1/}
- ▶ o locuțiune verbală: **A dat de veste** despre petrecere^{1/} căror colegi îi erau prieteni.^{2/}
- ▶ un adjectiv: Romanul îi este **util**^{1/} cui iubește cartea de aventură.^{2/}
- ▶ un adverb: Se comportă **aidoma**^{1/} cui l-a educat.^{2/}
- ▶ o interjecție: **Bravo**^{1/} cui a câștigat!^{2/}

Elementele introductive:

1. pronume relative (*cui, căruia/căreia/căror*): *Vând antichitățile*^{1/} **cui îmi dă mai mulți bani**.^{2/}
2. adjective pronominale relative: *Este ostil*^{1/} **căror colegi nu-l susțin**.^{2/}
3. pronume nehotărâte (*oricui, oricărui/oricărei*): *Îi ofer ajutor*^{1/} **oricui mi-l cere**.^{2/}
4. adjective pronominale nehotărâte: *Îi dau de veste*^{1/} **oricărei prietene este interesată**.^{2/}

Topică și punctuație:

Completiva indirectă se găsește, în mod obișnuit, după propoziția regentă, dar poate fi plasată și înaintea acesteia. Completiva indirectă nu se desparte de regentă, prin virgulă, când este postpusă regentei. Antepusă regentei, se poate despărți de aceasta, prin virgulă sau prin linii de pauză.

Observații:

- Unele propoziții **completive indirecte** pot fi dublate în propoziția regentă, prin clitice pronominale în dativ: *Tableta îi este utilă*^{1/} **cui se pricepe la informatică**.^{2/}
- Stabilirea funcției sintactice a elementelor introductive ale propoziției completive indirecte trebuie să țină cont de fenomenul *împletirii regentei cu subordonata*.

Exemplu: *Îi ofer sprijin*^{1/} **cui are nevoie**.^{2/} – *cui* este **complement indirect** în propoziția regentă și **subiect** în propoziția subordonată.

Aplicații

1. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

Propoziția completivă indirectă este o realizare propozițională a complementului indirect, în frază. Da/Nu

2. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

Completiva indirectă se află, de obicei, după regentă, dar poate fi așezată și înaintea acesteia. A/F

3. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

În fraza *Sportivul a mulțumit cui l-a antrenat pentru concurs.*, propoziția completivă indirectă are ca termen regent un verb predicativ? Da/Nu

4. Precizează ce părți de vorbire pot fi elemente introductive pentru propoziția completivă indirectă. Exemplifică două dintre ele în câte o frază!

5. Construiește câte o frază în care propoziția completivă indirectă să se afle, pe rând, antepusă și postpusă propoziției regente.

6. Completează frazele prin câte o propoziție completivă indirectă.

I-am permis _____

Le vom da ajutorul _____

Mihai a acționat potrivit _____

El i-a amintit _____

Bravo _____

7. Realizează fraze în care să apară propoziții complete indirecte, având termenii regenți:

- locuțiune verbală

- interjecție

- adverb

- adjectiv

8. Realizează expansiunea complementelor indirecte în propoziții subordonate echivalente.

Am procedat asemenea instructorului meu.

Le-am recomandat spectacolul cunoscătorilor.

9. Corectează enunțurile date.

a) *Drujba îi este utilă la oricine se pricepe să lucreze cu ea.*

b) *Îi sunt dator la cine m-a ajutat.*

10. Menționează ce fel de subordonată introduce fiecare pronume relativ din frazele de mai jos:

Știu cui îi voi da o mână de ajutor. _____

Problema cui să-i dau cadoul a fost rezolvată. _____

Cărțile îi sunt dragi cui iubește lectura. _____

11. Realizează etapele frazei. Precizează apoi felul fiecărei propoziții subordonate învățate!

I-a zâmbit cui a încurajat-o și s-a gândit să îi ceară să o însoțească și la următoarele concursuri la care va participa.

12. Delimitează frazele următoare în propoziții și indică felul acestora, apoi contrage propoziția subordonată completivă indirectă în complementele indirecte corespunzătoare.

a) *Dau cartea cui mi-o cere.*

b) *I-am adus aminte de temă cui a uitat de ea.*

13. Alege litera la care nu apare nicio propoziție completivă indirectă.

a) *Cui nu-i plac plăcintele, nu îi voi oferi niciuna.*

b) *Laudele vor reveni cui le merită.*

c) *Am aflat cui ai spus secretul nostru.*

14. Menționează ce parte de vorbire este elementul regent al propozițiilor complete indirecte din frazele date.

a) *Am dat un sfat util oricui a greșit.*

b) *A procedat aidoma cui l-a sfătuit.*

c) *Este vai de cine minte!*

d) *Donând hainele cui avea nevoie, am făcut o faptă bună.*

15. Asociază propozițiile complete indirecte din prima coloană cu termenii regenți corespunzători din a doua coloană.

Ai oferit flori cui te-a susținut.

adverb

Îi este greu cui nu a făcut mișcare până acum.

verb predicativ

Proviziile erau indispensabile cui pleca în expediție.

locuțiune verbală

Emoțiile dau de furcă oricui participă la competiție.

adjectiv

prepoziție

16. În fraza *Vei impune reguli stricte cui participă la proiect și cui face parte din echipă.*, există, în ordine:

17. Contrage subordonatele din frazele date în părți de propoziție corespunzătoare.

b) Știe cui să îi acorde încrederea. _____

c) Mă gândesc cui să îi solicit ajutorul. _____

d) Cui a greșit, aceleuia îi voi da notă mică. _____

18. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

Termenul regent al propoziției complementive indirecte din fraza *Vai oricui nu își respectă părinții*, este o interjecție? Da/Nu

19. Redactează un e-mail, de maximum 150 de cuvinte, adresat colegului tău de bancă, în care să inserezi minimum două propoziții subordonate completive indirecte pe care le vei sublinia.

[illegible]

Evaluare

1. Alege varianta corectă.

Complementul indirect poate sta în cazul:

a) dativ; b) acuzativ; c) genitiv.

2. Alege varianta corectă.

Întrebarea la care răspunde complementul indirect este:

a) „Cui?”; b) „Care?”; c) „Ce?”.

3. Identifică litera la care apare un complement direct exprimat prin pronume nehotărât.

a) *Primește-l pe fiecare în casa ta!* b) *Îl văd pe același venind.* c) *Nu îți dau nimic azi!*

4. Alege varianta în care apare un singur complement prepozițional: a) *Contez pe tine și pe ai tăi la concursul de șah.* b) *M-am aliat cu al treilea pentru a câștiga.* c) *Se teme de eșec și de tristețea pe care o va provoca alor săi.*

5. Sunt un complement direct și două complemente indirecte în varianta:

a) *Știu poezia fiecăruia dintre voi.* b) *Îi ofer ajutorul lui Marcel.* c) *M-am supărat pe colegii fratelui meu.*

6. Selectează varianta în care propoziția subordonată *cui îi solicită sprijinul* devine completivă indirectă.

a) *Știe cui îi solicită sprijinul.*

b) *Cui îi solicită sprijinul?*

c) *Se gândește cui îi solicită sprijinul.*

d) *Dă caietul cu tema cui îi solicită sprijinul.*

7. Alege varianta în care propoziția subordonată completivă directă este introdusă prin pronume relativ.

a) *Ți-a spus ce s-a întâmplat la întrevvedere de aseară.*

b) *Crede că va reveni curând la Sovata.*

c) *Maria știe cum să rezolve problema de aritmetică.*

8. Propoziția subordonată completivă prepozițională poate avea ca termen regent:

- a) o prepoziție;
- b) un substantiv;
- c) un adjectiv.

9. Unde apar trei propoziții subordonate complete directe?

- a) *Mi-a spus că va veni la timp, că mă va ajuta și că vom reuși împreună.*
- b) *Pot să scriu și să citesc în limba spaniolă.*
- c) *Vreau a te vizita și a-ți mulțumi pentru sfaturile date.*

Barem: 1. a), 2. a), 3. a), 4. b), 5. b), 6. d), 7. a), 8. c), 9. a).

Se acordă un punct pentru fiecare item. Se acordă un punct din oficiu. Total: 10 puncte.

UNITATEA VIII - SINTAXA PROPOZIȚIEI ȘI A FRAZEI (3)

Fișier teoretic

Circumstanțialul de loc

Circumstanțialul de loc este partea secundară de propoziție care arată locul în care se petrec acțiunea, limitele, direcția.

Răspunde la următoarele întrebări: *Unde?, De unde?, Până unde?, Pe unde?, Încotro?, Din-cotro?*.

Termeni regenți:

- verb la mod personal: *Am mers azi la școală.*
- verb la formă nepersonală: *Mergând spre pădure, am întâlnit-o pe Ana.*
- o locuțiune verbală: *A luat-o la sănătoasa spre stadion.*
- adjectiv propriu-zis: *Copilul atent în clasă era priceput la răspuns.*
- adjectiv participial: *Cartea așezată pe masă este a Mariei.*
- interjecție predicativă: *Hai la școală!*

Se exprimă prin:

1. substantiv comun/propriu: *M-am dus la mama/Adina.* (caz acuzativ) *Înaintea casei sunt flori./În fața casei sunt flori.* (caz genitiv) *Așterne-te drumului!* (cazul dativ)
2. adverb: *Acolo este țara mea. Știu unde este casa ta. Unde locuiești? Merg cu tine oriunde.*
3. locuțiune adverbială de loc: *În față sunt flori.*
4. pronume personal: *Am stat în fața acesteia.* (caz genitiv) *M-am oprit lângă ea.* (caz acuzativ)
5. numeral cu valoare pronominală: *Mă îndrept spre doi dintre ei.* (cazul acuzativ) *S-a așezat în fața primului.* (cazul genitiv)
6. adjectiv pronominal posesiv (cu prepoziție/locuțiune prepozițională specifică genitivului): *În fața mea este un muzeu.* (cazul acuzativ)
7. forme verbale nepersonale (supin): *Vine de la colindat.*

Topică și punctuație:

Circumstanțialul de loc se află, de obicei, după termenul regent, însă poate apărea și înaintea acestuia. Postpus regentului, nu se desparte de acesta, prin virgulă. Antepus, se poate izola, prin virgulă, de regent.

Aplicații

1. Completează spațiile libere pentru a obține circumstanțiale de loc, potrivit indicațiilor de la final.

Am ajuns _____ (adverb de loc).

Voi așeza trofeul _____ (substantiv comun, caz genitiv).

În vacanță, mergem _____ (pronume posesiv, caz acuzativ).

Ați fost _____ ? (substantiv propriu, caz acuzativ)

Copilul stătea _____ (numeral cardinal, caz acuzativ).

Nu am fost _____ (adverb relativ).

2. Subliniază circumstanțialele de loc din enunțurile date.

Fata a intrat în ograda bunicii.

Păsările ce zburau în aer vesteau sosirea toamnei.

A pus caietul deasupra cărții.

Du-te de aici!

Am stat la aceștia trei zile.

Stând aproape, am mers pe jos.

3. Indică prin ce parte de vorbire se exprimă circumstanțialele identificate în enunțurile următoare:

a) *Din loc în loc erau margarete.* _____

b) *În fața mea se întindea o câmpie imensă.* _____

c) *Deasupra-i nu mai era decât văzduhul.* _____

d) *Mă îndrept spre celălalt.* _____

4. Precizează funcția sintactică a substantivelor însoțite de prepoziția *pe* în enunțurile date.

a) *Mă bazez pe Cornel pentru a face raportul proiectului.*

b) *O strig pe Raisa la masă.*

c) *Pun sticla pe masă.*

d) *Mersul pe bicicletă îmi face plăcere.*

5. Alcătuieste enunțuri în care să apară circumstanțiale de loc exprimate prin:

- substantiv comun în cazul acuzativ

- pronume relativ în cazul acuzativ

- pronume personal în cazul dativ

- numeral ordinal în cazul genitiv

6. Formulează enunțuri în care substantivele date să îndeplinească, pe rând, funcțiile sintactice de circumstanțial de loc și de atribut.

pe lângă grădină

din casă

de la mare

în fața casei

în jurul focului

7. Răspunde la următoarele întrebări, utilizând circumstanțiale de loc pe care le vei sublinia:

a. *Unde ți-ar plăcea să pleci în vacanța de vară?*

b. *Unde ai dori să ajungi dacă ai pilota un avion?*

c. *Unde ți-ai dori să-ți continui studiile?*

8. Alege litera unde apare un circumstanțial de loc având ca regent o interjecție predicativă:

a) *Bravo câștigătorilor din acest lot!*; b) *Of, cât ai muncit aici!*; c) *Hai la căsuța din pădure!*

9. Transformă enunțurile de mai jos, astfel încât cuvintele marcate să fie circumstanțiale de loc.

Model: *Colegul **de lângă bancă** este olimpic la biologie.*

*Colegul **care stă lângă bancă** este olimpic la istorie.*

a) *Copiii **din cartier** ascultă muzică modernă.*

b) *Florile **din vază** sunt aduse de tine?*

c) *Câinele **de lângă ușă** nu pare agresiv.*

10. Analizează partea de vorbire prin care se exprimă circumstanțialul de loc din versurile: *Icoana stelei ce-a murit/ Încet pe cer se suie* (Mihai Eminescu). Precizează cazul la care se află cuvântul analizat.

Propoziția subordonată circumstanțială de loc

Propoziția subordonată circumstanțială de loc este o realizare propozițională, la nivelul frazei, a circumstanțialului de loc.

Exemplu: *Am plecat cu toții¹/ unde am fost chemați.²*

Termeni regenți:

Propoziția subordonată circumstanțială de loc determină:

- ▶ verb la mod personal: *Am fost¹/ unde ai spus.²*
- ▶ verb la formă nepersonală: *Mergând¹/ încotro mi-ai spus,²/ am întâlnit-o pe bunica.¹*
- ▶ locuțiune verbală la mod personal sau la formă nepersonală: *Au luat-o la fugă¹/ unde au nimerit.²; A se da de-a dura¹/ unde era un loc lin², era plăcerea lui.¹*
- ▶ adjectiv: *Am admirat tabloul așezat¹/ în care parte ai vrut.²*
- ▶ interjecție predicativă: *Hai¹/ unde este mai bine!²*

Elemente introductive:

1. adverb relativ: *Plec¹/ unde vreau.²*
2. adverb nehotărât: *Plec¹/ oriunde îmi spui.²*
3. pronume relativ: *Mă duc¹/ la cine vreau.²*
4. pronume nehotărât: *Mă duc¹/ la oricine vreau.²*
5. adjectiv pronominal relativ: *Mă duc¹/ la ce film vreau.²*
6. adjectiv pronominal nehotărât: *Mă duc¹/ în orice loc doresc.²*

Adverbe și locuțiuni conjuncționale corelative se găsesc în porpoziția regentă a unei propoziții subordonate circumstanțiale și au rolul de a marca suplimentar relația dintre două propoziții, uneori clarificând felul propoziției subordonate.

Exemplu: *Acolo voi pleca,¹/ unde voi vrea.²*

De jur împrejur erau copaci bătrâni,¹/oriîncotro te-ai fi uitat în jur.²

Topica și punctuația:

Propoziția subordonată circumstanțială de loc se află, de obicei, după regentă, dar se poate așeza și înaintea acesteia: *Încotro voi vrea,^{1/} acolo voi pleca.^{2/}* De asemenea, propoziția circumstanțială de loc poate fi intercalată în regentă: *Băiatul meu,^{1/} unde îl trimiți,^{2/} se duce.^{1/}*

Când se află după regentă, nu se desparte, prin virgulă. Când se află înaintea regentei, se poate despărți, prin virgulă, dacă nu se insistă asupra ei. Intercalată în regentă, se desparte, prin virgulă, dacă este înaintea predicatului. Când în regentă există un **adverb corelativ**, subordonata se desparte, prin virgulă, indiferent de poziția acesteia.

Observații:

- În construcția propoziției circumstanțiale de loc introduse prin pronume și prin adjective pronominale relative/nehotărâte apare fenomenul *împletirii subordonatei cu regenta*.

Exemplu: *Clovnul se îndrepta^{1/} spre cine îi zâmbea.^{2/}*

- Pronumele relativ *spre cine* este circumstanțial de loc în propoziția regentă și subiect în propoziția subordonată.

Aplicații

1. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

Propoziția circumstanțială de loc reprezintă realizarea propozițională a circumstanțialului de loc, la nivelul frazei. Da/Nu

2. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

Propoziția circumstanțială de loc se desparte obligatoriu, prin virgulă, de propoziția regentă, dacă în propoziția regentă este un adverb corelativ sau o locuțiune corelativă. A/F

3. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

Circumstanțialul de loc subliniat în enunțul *Fetele au rămas la bunicii*, poate fi realizat propozițional astfel: *Fetele au rămas unde locuiesc bunicii*. Da/Nu

4. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

Propoziția subordonată circumstanțială de loc din fraza *Au luat-o la fugă încotro au putut*, are ca termen regent o locuțiune verbală. A/F

5. Alege varianta în care propoziția circumstanțială de loc este introdusă printr-un adverb relativ.

a) *Am mers oriunde ai vrut.*; b) *Mă îndrept spre orice loc are umbră.*; c) *Nu bate unde nu ți se deschide.*

6. Alcătuieste fraze din câte două propoziții în care să apară propoziții subordonate circumstanțiale de loc introduse prin:

a) pronume nehotărât

b) adverb nehotărât

c) pronume relativ

d) adverb relativ

7. Contrage propozițiile circumstanțiale de loc în părți de propoziție corespunzătoare.

a) *Oriunde te uiți, vezi numai flori.*

b) *Vino unde am stabilit!*

c) *Mă îndreptam spre cine mă solicita.*

8. Alcătuieste o frază în care să existe o propoziție principală și două propoziții subordonate circumstanțiale de loc coordonate copulativ.

9. Completează cu propozițiile subordonate circumstanțiale de loc cerute de următoarele elemente regente.

Hai _____ .

A luat-o la sănătoasa _____ .

Plec _____ .

Mergem _____ .

10. Subliniază predicatele, marchează elementele de relație și stabilește felul fiecărei propoziții.

a) *Iar tu, Hyperion rămâi/ Oriunde ai apune.* (Mihai Eminescu)

b) *Amândoi au mers unde își știau moartea.* (Ioan Slavici)

c) *Află însă că nu se vorbește de foame acolo unde n-ai ce mânca.* (Calistrat Hogaș)

d) *....du-te la tată-tău și cere să-ți deie calul, armele și hainele cu care a fost el mire și atunci ai să te poți duce unde nu au putut merge frații tăi.* (Ion Creangă)

11. Construiește enunțuri în care adverbul relativ *unde* să introducă, pe rând:

a) o propoziție subordonată atributivă

b) o propoziție subordonată completivă directă

c) o propoziție subordonată completivă prepozițională

d) o propoziție subordonată circumstanțială de loc

12. Scrie două fraze în care propozițiile subordonate circumstanțiale de loc să fie introduse prin pronume relative însoțite de prepoziții diferite.

a) _____

b) _____

13. Realizează expansiunea funcției sintactice de circumstanțial de loc din propozițiile date.

- *Am zărit muntele până unde se arăta apusul..*

- *O să-mi petrec vacanța la o cabană a bunicilor.*

- *Merg acolo cu voi.*

14. Încercuiește litera corespunzătoare afirmației corecte.

În fraza *Mă duceam spre cine mă aștepta în capul satului, speram să rezolv enigma care mă intriga și nu îmi permitea să merg unde aș fi vrut.* există, indiferent de ordinea lor:

- a) două circumstanțiale de timp, o atributivă, o completivă directă;
- b) o circumstanțială de loc, două atributive, o completivă directă;
- c) două propoziții principale, două circumstanțiale de loc, două atributive, o completivă directă.

15. Transcrie în spațiul liber propoziția circumstanțială de loc din fraza *Unde este armonie, copiii cresc frumos și se simt fericiți.*

16. Alcătuieste fraze în care să apară propoziții subordonate circumstanțiale de loc cerute de:

- verb la mod personal

- verb la formă nepersonală

17. Alcătuieste o frază în care să existe un corelativ pentru propoziția subordonată circumstanțială de loc. Subliniază-l!

18. Fraza *De acolo vor veni rezultatele, de unde te aștepti mai puțin și de unde nu ai avut surprize vreodată.* are următoarea structură:

- a) circumstanțială de loc, circumstanțială de loc, principală;
- b) principală, circumstanțială de loc, circumstanțială de loc;

c) circumstanțială de loc, principală, circumstanțială de loc;

d) principală, circumstanțială de loc.

19. Scrie în spațiile libere ce părți de vorbire sunt elementele de relație care introduc propozițiile circumstanțiale de loc din următoarele fraze:

Copilul s-a îndreptat către cine întinsese mâinile spre el.

Mergea mereu spre oricine i se părea prietenos.

„(către) cine” – _____

„(spre) oricine” – _____

20. Redactează o descriere, de maximum 80 de cuvinte, a unei pensiuni montane, în care să folosești două propoziții subordonate circumstanțiale de loc, pe care le vei sublinia.

Circumstanțialul de timp

Circumstanțialul de timp este partea secundară de propoziție, care arată timpul sau frecvența desfășurării unei acțiuni.

Răspunde la întrebările: *Când?*, *De când?*, *Până când?*, *Cât timp?*.

Exemplu: *A sosit **târziu** acasă.*

Termeni regenți:

► **un verb la mod personal sau la formă nepersonală:** *Se duce azi./Ideea de a pleca mai devreme nu îmi surâde.*

► **o locuțiune verbală:** *Și-a adus aminte din tinerețe.*

► **un adjectiv propriu-zis sau provenit din verb la participiu:** *Este fericită de alaltăieri./ Sosit acum, nu a înțeles despre ce vorbeam.*

► o interjecție predicativă: *Hai acum!*

Circumstanțialul de timp se exprimă prin:

1. **adverb de timp/relativ/interogativ/nehotărât, cu sau fără prepoziție:** *Mergi altădată! Știu când pleci. De când vii? Oricând mergi, te însoțesc.*

2. **locuțiune adverbială de timp:** *Ne vizităm din când în când.*

3. **substantiv** în cazul: a) acuzativ: *A mers ore în șir.*

b) genitiv: *A sosit înaintea profesoarei.*

4. **numeral cu valoare pronominală** în cazul:

a) acuzativ: *Maria a ajuns după doi dintre ei.*

b) genitiv: *Profesorul a ajuns înaintea primului.*

5. **pronume** în cazul: a) acuzativ: *A ajuns în sală după ceilalți.*

b) genitiv: *Vine înaintea tuturor.*

6. **adjectiv:** a) propriu-zis: *De tânără cânta la pian.*

b) pronominal posesiv (cazul acuzativ): *Ați sosit înaintea noastră.*

7. **verb la forme nepersonale:**

- infinitiv: *Am curățat totul până a veni mama.*

- gerunziu: *Sosind devreme, a găsit ce își dorea.*

- supin: *Rufele se calcă după uscat.*

Topica și punctuația:

Circumstanțialul de timp are, de obicei, topică liberă, fiind așezat înainte sau după termenul regent.

Exemple: *Mergem mâine la film./ Mâine mergem la film.*

Circumstanțialul de timp poate fi așezat între subiect și predicat, între verbul copulativ și numele predicativ, dar și între elementele componente ale unei locuțiuni verbale.

Exemple: *Vin mâine și ei la film./Ea este acum mai frumoasă./Mi-am dat atunci seama de greșeala lor.*

Exprimat prin pronume și adverb interogativ sau relativ, **circumstanțialul de timp** se află la începutul propoziției.

Exemple: *Când pleci? N-am aflat¹/ când începe meciul.²/*

Atât atunci când este așezat după regent, cât și atunci când se află înaintea acestuia, circumstanțialul de timp poate fi izolat, prin virgulă. Separarea prin virgulă depinde de legătura mai slabă sau mai puternică care apare între circumstanțialul de timp și regent.

Exemple: *Atunci s-au întâmplat multe incidente./Atunci, s-au întâmplat multe incidente.*

Când se urmărește focalizarea pe **circumstanțialul de timp**, acesta este despărțit, prin virgulă, de termenul regent.

Exemple: *Te voi suna în curând./Te voi suna, în curând.*

Există situații în care exprimarea timpului unei acțiuni este realizată prin mai multe circumstanțiale de timp. Este recomandabil ca acestea să fie despărțite, prin virgulă.

Exemplu: *Ne vedem azi, la cinci, după serviciu.*

Aplicații

1. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

Circumstanțialul de timp indică timpul când se petrece acțiunea, fiind o parte secundară de propoziție. A/ F

2. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

Circumstanțialul de timp din enunțul *Vei merge la film mâine*. are ca termen regent substantivul „film”. Da/Nu

3. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

În enunțul *Astăzi și mâine petrecem timp cu familia*. există trei circumstanțiale de timp. A/ F

4. Alege varianta corectă.

Termenul regent pentru circumstanțialul de timp din enunțul *A luat-o la fugă după plecarea adulților*. este:

- a) substantivul „fugă”;
- b) substantivul „plecarea”;
- c) locuțiunea verbală „a luat-o la fugă”;
- d) verbul predicativ „a luat”.

5. Încercuiește varianta corectă.

În enunțul *Niciodată nu a acceptat sfatul lor și a verificat toate detaliile după plecarea acestora din oraș*. există:

- a) două circumstanțiale de timp;
- b) nu există circumstanțiale de timp;
- c) un circumstanțial de timp;
- d) trei circumstanțiale de timp.

6. Menționează partea de vorbire prin care se exprimă circumstanțialele de timp din enunțurile:

- a) *Astăzi este ziua ta.* _____
- b) *A sosit acasă înaintea fraților săi.* _____
- c) *A ajuns după ai săi la concert.* _____
- d) *Ne vedem din când în când la o cafea.* _____
- e) *Ne-am cunoscut în tinerețe.* _____
- f) *Îi place vioara de mică.* _____

7. Alcătuieste enunțuri în care să apară propoziții subordonate circumstanțiale de timp care să aibă ca termeni regenți.

- o locuțiune verbală

- un verb la gerunziu

- o interjecție predicativă

8. Menționează cazul circumstanțialelor de timp din enunțurile date.

- a) *Ai ajuns acasă înaintea noastră.* _____
- b) *Vine la Madrid în septembrie.* _____
- c) *A sosit la pensiune înaintea alor săi.* _____
- d) *Am terminat temele după primul din clasă.* _____

9. Subliniază forma corectă a circumstanțialelor de timp din enunțurile date.

- *Nu ne-am mai văzut demult/de mult.*
- *Stabilim întrevederea altă dată/altădată.*
- *Ne-am văzut o dată/odată sau de două ori.*
- *Demult/De mult mă pasiona pescuitul.*
- *Niciodată/Nici o dată nu am fost așa de fericit!*

10. Construiește trei enunțuri în care să apară circumstanțiale de loc exprimate prin trei tipuri de pronume diferite. Precizează-le, menționând și cazul în care se află.

Propoziția subordonată circumstanțială de timp

Circumstanțiala de timp constituie, în frază, o realizare propozițională a circumstanțialului de timp.

Răspunde la întrebările: *Când?*, *De când?*, *Până când?* etc.

Termeni regenți:

Regentul unei propoziții subordonate **circumstanțiale de timp** poate fi:

- **un verb la mod personal sau la formă nepersonală:** *Am așteptat¹/PP până când s-a făcut ora prânzului.²/CT; Ajungând¹/PP după ce petrecerea s-a terminat,²/CT a fost trist.¹/PP*
- **o locuțiune verbală:** *A luat-o la fugă¹/PP imediat ce a văzut ursul.²/CT*
- **un adjectiv:** *Ajunsă¹/PP când se terminase concertul,²/CT a rămas dezamăgită.¹/PP*
- **interjecție predicativă:** *Hai cu noi¹/PP după ce rezolvi exercițiile.²/CT*

Elemente introductive:

1. **adverbul relativ** *când*, singur sau însoțit de prepoziții: *M-a surprins atitudinea lui¹/ când mi-a vorbit.²/*

2. **conjunții subordonatoare** (*până; cum, unde* cu sens temporal): *Am citit¹/ până am obo-sit.²/; Cum a auzit de injecție,¹/a tipat.²/*

3. **locuțiuni conjuncționale** (*până ce, până să, după care, după ce, îndată ce, imediat ce, odată ce, în timp ce, în vreme ce, cât timp, câtă vreme, ori de câte ori*): *Vine în vizită¹/ ori de câte ori poate.²/*

4. **pronume relative și pronume nehotărâte însoțite de prepoziții:** *Am ajuns¹/înaintea cui nu s-a grăbit.²/ Am sosit¹/ înaintea oricui participase la concurs.²/*

5. **adjective pronominale relative și adjective pronominale nehotărâte:** *Te-a așteptat¹/ până la ce oră ați stabilit.²/ Te însoțesc¹/ până la orice oră vrei.¹/*

Topica și punctuația:

Circumstanțiala de timp poate sta după sau înaintea regentei/poate fi intercalată în regentă.

După regentă, nu se desparte, prin virgulă: *Merg la munte când vine iarna.*

Antepusă regentei, se desparte, prin virgulă, atunci când nu se insistă asupra legăturii ei cu principala sau când are în regentă un corelativ: *Atunci voi înțelege, când mă vei lămuri.*

Intercalată în regentă, se desparte prin virgulă dacă este plasată înaintea predicatului: *Fata, când a ajuns acasă, a primit vestea cea bună.*

Propoziția subordonată circumstanțială temporală, așezată după o regentă care cuprinde un circumstanțial, se desparte, prin virgulă: *Am văzut-o de la depărtare, pe când traversam strada.*

Observații:

- **Propoziția circumstanțială de timp** poate avea în regentă adverbe și locuțiuni adverbiale corelative: *Când te cheamă, atunci să te duci. Cum a zărit câinele, pe loc a rupt-o la fugă.*

- În fraze în care propoziția circumstanțială de timp este simetrică regentei, elementele introductive *cât* și *ce* au **valoare conjuncțională**: *A așteptat cât a așteptat și a plecat.; A zâmbit ce a zâmbit, apoi s-a oprit.*

- În cazul propoziției circumstanțiale de timp introduse prin pronume și prin adjective pronominale relative/nehotărâte, apare fenomenul împletirii regentei cu subordonata: *Voi citi și eu după cine citește acum.* Pronumele relativ *după cine* este **circumstanțial de timp** în propoziția regentă și **subiect** în propoziția subordonată.

Aplicații

1. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

Propoziția circumstanțială de timp constituie realizarea propozițională a circumstanțialului de timp, în frază. A/F

2. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

Propoziția circumstanțială de timp are aceleași întrebări precum circumstanțialul căruia îi corespunde: „Când?”, „De când?”, „Până când?”. Da/Nu

3. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

Propoziția circumstanțială de timp poate fi doar postpusă sau intercalată în regenta ei. A/F

4. Alege varianta corectă.

Propoziția subordonată circumstanțială de timp din fraza *Au recitat poezia când s-au oprit aplauzele spectatorilor.* are ca termen regent:

- a) un verb;
- b) o locuțiune verbală;
- c) un adverb;
- d) un adjectiv.

5. Încercuiește varianta corectă.

Circumstanțiala de timp din fraza *Își petrece vacanța la țară de când era mică.* este introdusă printr-un:

- a) pronume relativ;
- b) adverb relativ;
- c) adjectiv pronominal relativ;
- d) pronume nehotărât.

6. Realizează expansiunea circumstanțialului de timp din enunțurile date. Precizează apoi două modificări.

a) *A ajuns după tine.*

b) *De-a lungul anilor, te-ai schimbat foarte puțin.*

c) *Tudor a venit acasă după mama sa.*

7. Subliniază propozițiile subordonate circumstanțiale de timp din frazele date.

- a) *Radu a sosit în parc după ce noi am plecat.*
- b) *Vine la pregătire când are nevoie.*
- c) *S-a întors de la plimbare când era seară.*
- d) *Când era mică, Sonia cânta la vioară.*

8. Menționează prin ce parte de vorbire sunt introduse propozițiile circumstanțiale de timp în frazele date.

a) *Hai în parc după ce terminăm tema!* _____

b) *Plecăm la film îndată ce sosește taxiul.* _____

c) *În vreme ce redactam scrisoarea, mi-am amintit că nu am terminat prăjitura.* _____

d) *Cum a intrat, l-a și văzut la calculator.* _____

9. Alege varianta corectă!

1) În enunțul *L-am părăsit când se aștepta mai puțin.*, propoziția subliniată este:

a) completivă directă; b) circumstanțială de loc; c) circumstanțială de timp.

2) În fraza *Ne-a spus și nouă când va avea loc expoziția sa.*, propoziția subliniată este:

a) completivă indirectă; b) completivă directă; c) circumstanțială de timp.

3) În enunțul *Ne puneam mereu întrebarea când va pierde obiceicul acesta.*, propoziția subliniată este:

a) circumstanțială de loc; b) circumstanțială de timp; c) atributivă.

4) În fraza *Ne-am gândit când îi vom prezenta lucrarea noastră.*, propoziția subliniată este:

a) completivă prepozițională; b) completivă indirectă; c) circumstanțială de timp.

10. Selectează frazele în care propoziția subordonată circumstanțială de timp este introdusă prin adjective pronominale.

a) *Ar lucra la referat până la orice oră i-ai recomanda.*

b) *Nu ai revenit în țară după ce ați terminat contractul.*

c) *A avut ceva de comentat după oricine a ținut un discurs.*

d) *Ne vom întâlni în ce zi propui tu.*

11. Structura frazei *De atunci nu a mai vorbit cu noi, de când ne-am spus părerea despre atitudinea lui și am avut îndrăzneala de a-l înfrunța.* este următoarea:

a) principală, circumstanțială de timp, circumstanțială de timp;

b) principală, circumstanțială de timp;

c) principală, principală, circumstanțială de timp;

d) circumstanțială de timp, circumstanțială de timp, principală.

12. Transformă fraza de mai jos, astfel încât propoziția subordonată circumstanțială de timp să arate o acțiune anterioară sau posterioară celei din regentă.

Tiberiu a sosit acasă în timp ce eu lucram la proiectul de la istorie.

Anterioritate: _____

Posterioritate: _____

13. Alcătuieste fraze în care elementul de relație *când* să introducă, pe rând:

- o atributivă

- o completivă directă

- o completivă prepozițională

- o circumstanțială de timp

14. Creează câte o principală pentru următoarea subordonată, astfel încât aceasta să fie de fiecare dată alt tip de subordonată. Precizează felul fiecărei subordonate obținute.

când o să mergem la mare.

când o să mergem la mare.

când o să mergem la mare.

când o să mergem la mare.

15. Completează propozițiile regente următoare cu propoziții subordonate circumstanțiale de timp.

a) *Am văzut reacția ta după ce* _____

b) *Fetele râdeau în timp ce* _____

c) *L-a văzut pe balcon când* _____

d) *Laura a primit premiul îndată ce* _____

16. Transcrie în spațiile libere corelativele propozițiilor circumstanțiale de timp de mai jos, aflate în regentă.

1. *Atunci te voi susține, când vei munci suficient pentru visul tău.*

2. *Cum îl salută, cum zâmbește.*

3. *Îndată ajunge și el, când va suna clopoțelul.*

1. - _____
2. - _____
3. - _____

17. Completează enunțurile lacunare cu informații despre fraza următoare: *Până să termine de explicat, a prezentat un filmuleț relevant pentru subiectul ales și a propus reluarea discuției pentru când va avea mai multe informații.*

Fraza dată este alcătuită din _____ propoziții. Prima și ultima propoziție sunt identificate ca propoziții _____.

Elementul introductiv al primei propoziții circumstanțiale de timp din fraza dată este „_____”.

18. Desparte frazele de mai jos în propoziții, indicând felul acestora.

a) *Și-a adus aminte de mine când ne-am reîntâlnit.*

b) *Haide mai repede, până ce nu începe ploaia!*

c) *Odată ce a ajuns la mal, țuști! din barcă.*

d) *Astăzi, cum a terminat programul, a și plecat acasă.*

19. Realizează etapele frazei, menționând felul fiecărei propoziții.

Cum îl văzu fata, îl rugă ca pe Dumnezeu să o scape de zmeu, care, zicea ea, e hotărât ca, îndată ce se va face bine, să o silească să se însoțească cu dânsul. (Petre Ispirescu)

20. Redactează un text, de maximum 80 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare hazlie dintr-o excursie. Inserează în relatare două propoziții subordonate circumstanțiale de timp, pe care le vei sublinia.

Circumstanțialul de mod

Circumstanțialul de mod este partea secundară de propoziție, care indică modul în care se desfășoară o acțiune sau se manifestă o însușire.

Răspunde la întrebările: *Cum?*, *În ce fel?*, *În ce mod?* etc.

Termeni regenți:

- ▶ **un verb la mod personal:** *Elevul citește cu atenție.*
- ▶ **un verb la formă nepersonală:** *Scriind corect, a fost felicitat.*
- ▶ **o locuțiune verbală:** *Nu țin minte bine ce s-a întâmplat atunci.*
- ▶ **un adjectiv propriu-zis sau provenit din verb la participiu:** *Tare ca piatra, iute ca săgeata.; Este o fustă cusută bine.*
- ▶ **un adverb:** *El strigă destul de tare.*
- ▶ **o locuțiune adverbială:** *Cunoștea speța totalmente pe de rost.*
- ▶ **o interjecție:** *Hai mai repede!*

Circumstanțialul de mod se exprimă prin:

1. adverb de mod/interrogativ/relativ/nehotărât: *Maria merge repede.; Cum miroase parfumul?; A redactat compunerea cum s-a priceput. Poezia nu se recită oricum.*

2. locuțiune adverbială de mod: *El înainta pas cu pas.*

3. substantiv în cazul acuzativ:

- cu prepoziție: *Mănâncă cu poftă pepene. Era bucuros ca un copil. Ea este mai deșteaptă decât prietena ei.*

- cu locuțiunea prepozițională *în chip de*: *S-a mascat în chip de cerșetor.*

4. pronume în cazul acuzativ, cu prepoziție: *El este mai isteț ca tine.*

5. numeral cu valoare pronominală în cazul acuzativ, cu prepoziție: *Ele sunt mai cuminți decât primul.*

6. verb la forme nepersonale:

- infinitiv: *A plecat fără a saluta.*

- gerunziu: *Pleacă zâmbind.*

- interjecție: *Merge lipa-lipa.*

Topică și punctuație:

Circumstanțialul de mod se află, de regulă, după termenul regent. Când se dorește să se insiste asupra lui, poate fi poziționat înaintea regentului.

Exemple: *Citește greu.; Greu citește!; Repede te-ai așezat la masă!*

Circumstanțialul de mod poate fi intercalat între subiect și predicat, între verbul copulativ și numele predicativ sau între termenii unei locuțiuni.

Exemple: *Se vede bine marea de aici.* – intercalat între subiect și predicat

Textul este ușor de scris. – verb copulativ + nume predicativ

El a băgat bine de seamă. – intercalat într-o locuțiune verbală

Când este exprimat prin adverbe: *cam, prea, mai, tot, așa (de), atât (de), astfel (de)*, circumstanțialul de mod se află înaintea termenului regent. În aceeași poziție se găsește și când este exprimat prin pronume sau adverbe interogative/relative.

Exemple: *Cum recită?; Afară este atât de frumos!*

Circumstanțial de mod aflat după termenul determinat nu se desparte, prin virgulă.

Când este exprimat prin adverbe: *cam, prea, mai, tot, așa (de), atât (de), astfel (de)*, pronume sau adverbe interogative/relative nu se desparte, prin virgulă.

Exemplu: *Cum vorbește?*

Circumstanțialul de mod se desparte, prin virgulă, când este așezat înaintea regentului și este exprimat prin verbe la infinitiv sau la gerunziu.

Exemple: *Fără a saluta, a ieșit pe ușă.; Nespunând nimic, a ieșit pe ușă.*

Când este intercalat, circumstanțialul de mod este izolat de alte cuvinte din propoziție, prin virgulă.

Exemplu: *Cine a fost la petrecere a simțit ca mine, bucuria reunitii prietenilor.*

Aplicații

1. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

Circumstanțialul de mod este partea principală de propoziție, care arată modul în care se desfășoară o acțiune sau se manifestă o însușire. Da/Nu

2. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

Circumstanțialul de mod din enunțul *Haideți iute la sala de sport!* este exprimat printr-un adverb de mod și are ca termen regent un verb. A/F

3. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

Circumstanțialul de mod din enunțul *Se comporta precum o vedetă.* este realizat prin substantiv însoțit de prepoziție. Da/Nu

4. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

Decât este corect folosit în enunțul *Tudor este mai puțin pregătit decât adversarul său.* A/F

5. Alege varianta corectă:

Circumstanțialul de mod din enunțul *A ales la întâmplare cartea cea colorată.* este exprimat prin:

- a) locuțiune adverbială de mod;
- b) adverb de mod;
- c) substantiv;
- d) pronume nehotărât.

6. Subliniază circumstanțialele de mod din enunțurile date.

- a) *Reacționase nepotrivit la auzul vestii.*
- b) *Anca muncește ca oricare dintre voi.*
- c) *Merge pâș-pâș! prin casă.*
- d) *Ea a gândit ca primul din echipa sa.*

7. Precizează prin ce parte de vorbire se exprimă circumstanțialele de mod din enunțurile date.

- a) *Scria cu rapiditate textul.* _____
- b) *Răspunde corect la întrebare!* _____
- c) *Ea se poartă ca dumnealui cu Maria.* _____
- d) *Ștefan vorbește limpede.* _____
- e) *A apărut pe neașteptate lângă noi.* _____

f) *Va veni oricum la ședință.* _____

8. Alcătuieste enunțuri în care să existe:

- un circumstanțial de mod, exprimat prin pronume demonstrativ de depărtare

- un circumstanțial de mod, exprimat prin numeral cardinal, cu valoare pronominală

- un circumstanțial de mod, exprimat prin locuțiune adverbială

- un circumstanțial de mod, exprimat prin adverb relativ

9. Completează enunțurile date cu un circumstanțial de mod.

Voinicul era viteaz ca _____ .

Copilul tace ca _____ .

Mi-a vorbit precum _____ .

Vântul bătea _____ .

10. Redactează, în 50-100 de cuvinte, descrierea animalului tău preferat, utilizând trei circumstanțiale de mod, exprimate prin trei părți de vorbire diferite. Subliniază circumstanțialele de mod!

Propoziția circumstanțială de mod

Propoziția circumstanțială de mod constituie în frază o realizare propozițională a circumstanțialului de mod.

Exemple: *El răspunse fără a se gândi.*

PP

CM

El răspunse¹/ fără să se gândească.²/

Răspunde la întrebările: *Cum?*, *În ce fel?*, *În ce mod?* etc.

Termeni regenți:

Propoziția circumstanțială de mod determină:

- ▶ **un verb la mod personal:** *Cum îți vei așterne,¹/CM așa **vei dormi.**²/PP*
- ▶ **un verb la formă nepersonală:** ***De recitat**¹/PP cum mi-ai sugerat ²/CM este ușor.¹/PP*
- ▶ **locuțiune verbală:** ***Nu și-a dat seama** de rezolvare¹/PP ca și cum n-ar fi învățat nimic.²/CM*
- ▶ **un adjectiv propriu-zis sau provenit din participiu:** *Era **serios**¹/PP cât putea el.²/CM; Am gustat o friptură **gătită**¹/PP cum nu mă așteptam.²/CM*
- ▶ **un adverb:** *El s-a simțit **bine**,¹/PP precum ne-am simțit și noi în excursie.²/CM*
- ▶ **o locuțiune adverbială:** *A învățat **pe de rost**¹/PP cum l-am îndrumat.²/CM*

Elemente introductive:

1. adverbele relative (*cum, cât*): *Scrie¹/ **cum poate.**²/; A lucrat¹/ **cât a putut.**²/*

2. conjuncțiile subordonatoare (*până*): *A curs apa¹/ **până s-a umplut piscina.**²/*

3. adverbe nehotărâte (*oricum, oricât*): *Acționează¹/ **oricum dorește.**²/; A tăiat din pepene¹/ **oricât a avut nevoie.**²/*

4. locuțiuni conjuncționale subordonatoare: *după cum, după cât, ca și cum, ca și când, de parcă, fără să, fără ca (...) să , pe măsură ce, cu cât..., (cu atât ...):*

*El mergea mai departe,¹/ **ca și cum nu ar fi auzit nimic.**²/*

***Cu cât câștiga mai mult,**¹/ **cu atât devenea mai zgârcit.**²/*

Topica și punctuația:

Propoziția **circumstanțială de mod** se poate afla după sau înaintea regentei ori poate fi intercalată în regentă.

După regentă, se desparte, prin virgulă, atunci când legătura cu propoziția principală nu este foarte strânsă. Antepusă regentei, de obicei, se desparte, prin virgulă, când este absolut necesară înțelesului. Intercalată în regentă, propoziția circumstanțială de mod se desparte prin

virgulă. Indiferent de topică, propoziția circumstanțială de mod se desparte, prin virgulă, dacă apare în regentă un corelativ.

Exemple:

*Funzele foșneau **după cum** bătea vântul.*

***Fără să îl privească**, a părăsit încăperea.*

*L-a felicitat, **precum merita**, pe olimpicul clasei.*

***Cum îți așterni**, așa dormi.*

Observații:

● **Propoziția subordonată circumstanțială de mod** poate avea în regentă adverbe și locuțiuni adverbiale corelative.

Exemple:

***Atât** îți dau, cât îmi ceri.*

*După cât ai învățat, **astfel** vei fi recompensat.*

*Cu cât citești, **cu atât** descoperi mai multe.*

● La întâlnirea dintre corelativul *asa* din regentă cu adverbul relativ *cum* din propoziția subordonată circumstanțială de mod nu se folosește virgula: *Am vorbit **asa** cum m-a sfătuit diriginta.*

Aplicații

1. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

Propoziția circumstanțială de mod are aceiași termeni regenți precum circumstanțialul de mod? Da/Nu

2. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

A doua propoziție din fraza *Se poartă după cum a fost instruit.* este propoziție circumstanțială de mod. A/F

3. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

Termenul regent pentru propoziția subordonată circumstanțială de mod din fraza dată este un adjectiv: *Scrie cum l-a învățat profesorul lui.*? Da/Nu

4. Alege varianta corectă!

Propoziția circumstanțială de mod din fraza *Volubil cum era, îl simpatizau toți.* este:

a) *Volubil îl simpatizau toți;*

b) *Volubil cum era;*

c) *cum era;*

d) *Volubil cum;*

e) *îl simpatizau toți.*

5. Transcrie, în spațiul liber, propoziția subordonată circumstanțială de mod din fraza *Ați promovat acest proiect cum v-a solicitat directorul școlii să faceți.*

6. Realizează expansiunea funcției de circumstanțial de mod din propozițiile date.

a) *Ovidiu se comportă ca mine.*

b) *Fetița era ușoară ca un fulg.*

c) *Adela pictează ca o profesionistă.*

7. Identifică felul propozițiilor subordonate introduse prin adverbul relativ *cum*.

a) *A rezolvat problema cum s-a priceput.*

b) *Îmi place felul cum te îmbraci.*

c) *Bogdan se gândea cum să ajungă la timp la gară.*

d) *Va pleca la mare imediat cum o să afle rezultatul examenului.*

e) *Știu cum să te ajut.*

8. Realizează etapele frazei, indicând felul propozițiilor subordonate învățate!

a) *Îi era rușine, ca și când toți ar putea să afle din fața ei cele petrecute, se temea de ceva*

neștiut și nu știa cum să calce, cum să-și țină trupul, cum să-și poarte capul și ce să facă cu mâinile ei. (Ioan Slavici)

b) Cum o vede, maiorul se oprește o clipă, ca și cum ar vrea să se reculeagă, fiind surprins de inamic. (I.L. Caragiale)

c) O, ești frumos cum numa-n vis/ Un demon se arată. (Mihai Eminescu)

d) Se tocnesc,/ parcă ar fi negustorese. (Geo Bogza)

9. Construiește enunțuri în care adverbul relativ *cum* să introducă, pe rând:

a) o atributivă _____

b) o completivă directă _____

c) o completivă prepozițională _____

d) o circumstanțială de mod _____

10. Scrie trei fraze în care propoziția subordonată circumstanțială de mod să se afle:

a) înaintea propoziției regente _____

b) după propoziția regentă _____

c) intercalată în propoziția regentă _____

11. Construiește o frază în care să apară o circumstanțială de mod introdusă printr-o locuțiune

conjuncțională. Realizează apoi contragerea subordonatei!

12. Alcătuieste fraze în care propoziția subordonată circumstanțială de mod să aibă următoarele corelative:

- a) așa _____
- b) cu atât _____
- c) întocmai _____
- d) la fel _____

13. Adaugă virgula acolo unde se impune.

- a) *După cum îți e privirea așa să îți fie și inima.*
- b) *Și acum... feciorul de împărat iertă viața răsului precum iertase pe a vulturilor precum iertase pe al dihorului.* (Alexandru Odobescu)

14. Numește părțile de vorbire prin care se introduc propozițiile circumstanțiale de mod în frazele date.

- a) *I-a răspuns fără să se sperie.* _____
- b) *După cum știi, mâine vin verii în vizită.* _____
- c) *Se bucură de parcă el este pe locul I.* _____
- d) *Ioana se coafează oricum îi place.* _____
- e) *Se comportă ca și când nimic nu s-a întâmplat.* _____
- f) *A consumat din tort oricât a poftit.* _____

15. Precizează numărul propozițiilor subordonate circumstanțiale de mod din fraza *Ai venit ca și cum te-aș fi chemat eu și te-ai comportat de parcă ai fi fost de-al casei, când tu abia dacă mă cunoșteai.* _____

16. Precizează funcția sintactică a elementului de relație din fraza *A reacționat cum m-am așteptat.* _____

17. Pune în ordine etapele pe care trebuie să le parcurgi pentru a identifica propoziția circumstanțială de mod dintr-o frază.

- a) Delimitezi propozițiile.

--	--	--	--

- b) Încercuiești elementele de relație.
- c) Stabilești felul propozițiilor, fiind atent/ă la termenii regenți.
- d) Identifici predicatele și le subliniezi.

18. Alege răspunsul corect!

Elementul de relație prin care este introdusă propozițională circumstanțială de mod din fraza *Merge foarte încet, de parcă nu ar dori să-i trezească pe cei care dorm.* este:

- a) un adverb relativ;
- b) o conjuncție subordonatoare;
- c) o locuțiune conjuncțională subordonatoare;
- d) un pronume relativ.

19. Propoziția subordonată circumstanțială de mod din fraza *Abil cum este, nu și-a trădat răutatea.* are ca termen regent:

- a) o locuțiune verbală;
- b) un adjectiv;
- c) un verb personal;
- d) o locuțiune verbală.

20. Redactează un text narativ, de maximum 80 de cuvinte, în care să relatezi cum ai învățat un prieten să pescuiască. Inserează în text două propoziții subordonate circumstanțiale de mod, introduse prin elemente de relație diferite. Subliniază-le!

Circumstanțialul de cauză

Circumstanțialul de cauză este o parte secundară de propoziție, care arată cauza unei acțiuni sau apariția unei însușiri.

Răspunde la întrebările: *Din ce cauză?; Din ce pricină?; Din ce motiv?.*

Exemplu: *A dat un răspuns greșit **din grabă**.*

Termeni regenți:

- un verb la mod personal: *Plângea de emoție.*
- un verb la formă nepersonală: *Plângând de frică, a fugit spre casă.*
- o locuțiune verbală: *A băgat de seamă eroarea din întâmplare.*
- un adjectiv: *Era roșu de furie.*
- un adverb: *Nu a făcut bine problema din cauza neatenției.*
- o interjecție predicativă: *Copilul buf! din neatenție.*

Circumstanțialul de cauză se exprimă prin:

1. substantiv în cazul acuzativ, cu prepoziție sau locuțiune prepozițională (*de, din, pentru, după, din pricină de, din cauză de*):

Exemplu: *A sărit în sus **de bucurie**.*

2. substantiv în cazul dativ, cu prepoziția datorită (*folosită doar în contexte pozitive*):

Exemplu: *A câștigat datorită perseverenței.*

3. pronume în cazul acuzativ, cu prepoziție (*de, din, pentru, după*):

Exemplu: *Să nu te superi **pentru mine**!*

4. pronume în cazul dativ cu prepoziția datorită (*folosită doar în contexte pozitive*):

Exemplu: *A reușit datorită ei.*

5. numeral cu valoare pronominală, în cazul acuzativ, cu prepoziție (*de, din, pentru, după*):

Exemplu: *L-a pedepsit **pentru doi** dintre ei.*

6. numeral cu valoare pronominală, în cazul dativ, cu prepoziția datorită:

Exemplu: *A câștigat datorită primului.*

7. adjectiv propriu-zis sau provenit din verb la participiu, însoțit de prepoziție:

Exemple: ***De bolnav**, nu vine la școală.; **De supărat**, nu l-a felicitat.*

8. verb la formă nepersonală (gerunziu):

Exemplu: *Nevenind la timp în clasă, a fost certat de profesor.*

Topică și punctuație:

Circumstanțialul de cauză se poate afla atât înaintea regentului, cât și după acesta.

Când este exprimat prin adjectiv însoțit de prepoziție sau prin verb/locuțiune verbală la gerunziu, circumstanțialul de cauză (împreună cu determinantele sale), plasat în fața cuvântului de care depinde, este urmat obligatoriu de virgulă.

Exemple: *De obosit, a adormit înainte de începerea meciului.; Nevăzând groapa, a alunecat. Ținând seama de situație, mă tem.*

Observații:

- Grupările *din cauza, din pricina* nu trebuie confundate cu locuțiunile prepoziționale *din cauză de, din pricină de*. Substantivele *cauza* și *pricina* pot avea determinanți atributivi: *A plâns din cauza ta. Din cauza este*, în acest enunț, circumstanțial de cauză.
- Substantivele *din cauza* și *din pricina* trebuie folosite în enunțuri care exprimă un efect nefavorabil, neavând același sens cu prepoziția *datorită*, care exprimă un efect pozitiv. Prin urmare, prepoziția *datorită* nu poate apărea decât în contexte pozitive.

Exemple: *Nu a mers la petrecere din cauza bolii. A reușit datorită profesoarei.*

- Nu trebuie confundată locuțiunea adverbială de cauză *de ce* din enunțurile interogative cu un pronume interogativ însoțit de prepoziție: *De ce ai mințit?*

Aplicații

1. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

Circumstanțialul de cauză este partea secundară de propoziție, care arată cauza unei acțiuni, a unei stări sau a unei însușiri. Da/Nu

2. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

Circumstanțialul de cauză răspunde la întrebările: *Din ce cauză?, Din ce pricină?, Din ce motiv?*. A/F

3. Alege varianta corectă!

Circumstanțialul de cauză din enunțul *Vecinii au mustrat-o pentru acela.* este realizat prin:

- a) pronume relativ;
- b) pronume demonstrativ de depărtare;
- c) pronume nehotărât;

d) pronume demonstrativ de apropiere.

4. Încercuiește varianta corectă!

Circumstanțialul de cauză din enunțul *Din cauza neatenției a greșit la test.* este:

a) *din cauza*;

b) *din*;

c) *din cauza neatenției*;

d) *neatenției*.

5. Adaugă un circumstanțial de cauză enunțurilor de mai jos:

a) *Fata tremura* _____

b) *Avea ochii roșii* _____

c) *Nu spune nimic* _____

d) *I-au crăpat buzele* _____

6. Alcătuieste două enunțuri în care să apară circumstanțiale de cauză pentru cazul acuzativ și pentru cazul dativ.

7. Subliniază circumstanțialele de cauză din enunțurile date.

a) *Suferă de foame.*

b) *A fost pedepsit pentru fraudă făcută.*

c) *A plâns din cauză de singurătate.*

d) *Roșea de timiditate.*

e) *A reușit datorită muncii permanente.*

8. Corectează enunțurile date.

a) *A renunțat la post datorită presiunilor colegilor.*

b) *S-a produs un blocaj în trafic datorită prezenței unor mașini cu gabarit depășit.*

c) *De bolnav a rămas în spital.*

d) *Având dificultăți financiare nu a putut pleca în vacanță.*

9. Redactează o listă de cinci motive pentru care nu ți-ai trăda cel mai bun prieten. Folosește circumstanțiale de cauză pe care le vei sublinia!

Propoziția subordonată circumstanțială de cauză

Propoziția circumstanțială de cauză este realizarea propozițională, în frază, a circumstanțialului de cauză.

Întrebări: *Din ce cauză?; Din ce pricină?; Din ce motiv?*

Exemplu: *Nu poate veni cu noi,^{1/} **pentru că are treabă.**^{2/}*

Termeni regenți:

Propoziția subordonată circumstanțială de cauză poate determina:

► **verb la mod personal:** *Nu mai putea^{1/} deoarece obosise.^{2/}*

► **verb la formă nepersonală:** *Plângând^{1/} deoarece s-a lovit,^{2/} băiatul a fost consolată de mama sa.^{1/}*

► **locuțiune verbală:** *Nu l-a luat în seamă^{1/} din cauză că nu era atent.^{2/}*

► **adjectiv propriu-zis sau provenit din verb la participiu:** *Bucuros,^{1/} deoarece câștigase concursul,^{2/} Radu ne-a invitat la o prăjitură.^{1/}; Supărat^{1/} pentru că greșise la test^{2/}, Andrei nu a mai ieșit la joacă.^{1/}*

► **interjecție:** *Hai în casă,^{1/} deoarece plouă.^{2/}*

Elemente introductive:

1. conjuncții subordonatoare: *că, fiindcă, deoarece, întrucât, căci, dacă.*

Exemplu: *Fiindcă era prea mic,^{1/} nu putea merge cu noi.^{2/}*

2. locuțiuni conjuncționale subordonatoare: *din cauză (pricină) că, din moment ce, de vreme ce, pentru că, pe motiv că, odată ce.*

Exemplu: *De vreme ce ai absentat la oră,^{1/} nu știi răspunsurile.^{2/}*

3. pronume relative cu prepoziție:

Exemplu: *M-am supărat^{1/} de câte ați zis.^{2/}*

4. adjective pronominale relative:

Exemplu: *Nu mă supăr^{1/} din ce cuvinte îmi adresați.^{2/}*

5. adverbe relative, cu valoare conjuncțională (fără funcție sintactică): *unde, cum.*

Exemple: *Cum s-a îmbolnăvit,^{1/} n-a venit la școală.^{2/}*

Unde tot întârzie,^{1/} nu este bine văzut.^{2/}

Topica și punctuația:

Propoziția subordonată circumstanțială cauzală se poate afla înainte sau după regentă.

De obicei, indiferent de locul ocupat în frază, propoziția subordonată circumstanțială cauzală se desparte, prin virgulă, de regentă.

Exemple: *Nu va declara nimic,^{1/} căci a fost instruit.^{2/}; Fiindcă plouă^{1/}, nu ieșim în parc.^{2/}; Atunci,^{1/} din moment ce au uitat,^{2/} n-au mai insistat.^{1/}*

Dacă vorbitorul o consideră singura cauză a acțiunii, nu se desparte, prin virgulă, indiferent de locul acesteia față de regentă.

Observații:

- **Propoziția subordonată circumstanțială cauzală** poate avea în propoziția regentă adverbe și locuțiuni adverbiale corelative: *de aceea, de asta, de aia, pentru aceea, pentru asta, pentru aia.*

Exemple: *De aceea a crescut nivelul râului,^{1/} că a plouat.^{2/}*

Pentru aceea te cert,^{1/} că nu ești atent.^{2/}

- **Propoziția subordonată circumstanțială cauzală** introdusă prin *cum* este doar antepusă, iar cea introdusă prin *că* sau *căci* este doar postpusă. Uneori, conjuncția subordonatoare *că* este însoțită de semiadverbul *doar*.

Exemplu: *Este trist^{1/} că doar el a greșit la test.^{2/}*

Aplicații

1. Alege variantele corecte!

Circumstanțiala de cauză răspunde la întrebările:

- a) *Din ce pricină?*
- b) *Din ce motiv?*
- c) *Din ce cauză?*
- d) *De cine?*

2. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

În enunțul *A fugit din acel loc din cauza fricii.*, există o circumstanțială de cauză? Da/Nu

3. Alege varianta corectă!

Propoziția circumstanțială de cauză din fraza *A cântat senzațional, fiindcă a repetat melodia.* are ca element introductiv:

- a) un adverb relativ;
- b) o prepoziție compusă;
- c) o conjuncție subordonatoare;
- d) un pronume relativ.

4. Selectează afirmațiile adevărate dintre cele de mai jos.

- a) Propoziția circumstanțială de cauză poate avea drept regent: un substantiv, o locuțiune substantivală, un adverb, un adjectiv. A/F
- b) Propoziția circumstanțială de cauză poate fi introdusă prin: conjuncții/locuțiuni conjuncționale coordonatoare, pronume relative, adverbe relative. A/ F
- c) Propoziția circumstanțială de cauză poate avea drept regent: un verb, o locuțiune verbală, un adverb, un adjectiv. A/F
- d) Propoziția circumstanțială de cauză poate fi introdusă prin: conjuncții/locuțiuni conjuncționale subordonatoare, pronume relative, adjective pronominale relative. A/F

5. Selectează, prin încercuirea literei, fraza în care adverbul relativ *cum*, cu valoare conjuncțională, introduce o propoziție subordonată circumstanțială de cauză.

- a) *Cum te trezești, te joci la calculator.*
- b) *Cum nu ai mâncat, te doare stomacul.*

c) *Nu știe cum ai rezolvat exercițiul.*

d) *Ne displace modul cum gestionezi problema.*

6. Realizează expansiunea funcției sintactice de circumstanțial de cauză din fiecare enunț.

a) *Plânge de emoție.*

b) *Fiind bolnav, a lipsit de la școală.*

c) *A lipsit de la întâlnire din cauză de boală.*

d) *Fiind bucuros, i-a chemat pe toți la el.*

7. Contrage propozițiile subordonate circumstanțiale cauzale.

a) *Fiindcă îl cunosc, știu că este un om serios.*

b) *Nu-și cumpără nimic, deoarece este sărac.*

c) *Nu pot confirma prezența, din moment ce nu știu ora.*

d) *A reușit la examen, pentru că a muncit foarte mult.*

8. Subliniază elementele de relație care introduc propozițiile subordonate cauzale și precizează ce parte de vorbire sunt.

a) *Întrucât îl iubea, l-a protejat.*

b) *Cum n-ai învățat, de aceea ai primit o notă mică.*

c) *De vreme ce sunt aici, te voi ajuta.*

d) *Nu îți spun vestea, deoarece nu am încredere în tine.*

9. Alcătuieste trei fraze în care elementul de relație *cum* să introducă trei propoziții subordonate diferite. Precizează tipul fiecărei subordonate!

10. Subliniază corelativele din propozițiile regente ale propozițiilor subordonate circumstanțiale de cauză.

a) *Pentru aceea te-am spijinit, deoarece te apreciez.*

b) *Fiindcă am stabilit aceasta, apoi așa rămâne.*

c) *Pentru că ai întâziat, de aceea te-am pedepsit.*

11. Realizează etapele frazei, identificând propozițiile circumstanțiale de cauză din textele următoare.

a) *Madam Popescu, deoarece a avut imprudența să iasă din mentalitate..., primește în obraz o puternică lovitură de spadă.* (I. L. Caragiale)

b) *Nu trage, că-mi rupi piciorul!* (Ion Creangă)

c) *Apoi ți s-a făcut dor de moarte, de vreme ce ai venit pe coclaurile astea.* (basme populare)

d) *Și amândoi bătrânii aceștia erau albi ca iarna și posomorâți ca vremea cea rea, din pricină că n-aveau copii.* (Ion Creangă)

12. Precizează ce tip de propoziții subordonate introduce conjuncția subordonatoare *că* în exemplele următoare.

a) *Mi-a spus că a reușit la admitere.* _____

b) *Îl felicit că a reușit la admitere.* _____

c) *Mi-am adus aminte că a reușit la admitere.* _____

d) *Aflasem vestea că a reușit la admitere.* _____

13. Construiește trei fraze în care propoziția subordonată circumstanțială de cauză să fie introdusă, pe rând, prin: *deoarece, din moment ce, cum.*

14. Alcătuieste o frază în care să existe două propoziții circumstanțiale de cauză, coordonate copulativ.

15. Completează cu locuțiuni conjuncționale subordonatoare diferite frazele date, pentru a obține o propoziție subordonată circumstanțială de cauză.

- a) *Nu vin la tine* _____ *nu m-ai invitat.*
b) _____ *ai stabilit termenul, nu îl mai schimbi.*
c) _____ *ai greșit, de aceea ai fost depunctat.*

16. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

Toate propozițiile subordonate din frazele de mai jos sunt circumstanțiale de cauză?

- a) *Ai plecat supărată, că te-au jignit.*
b) *Nu știa că te-ai supărat.*
c) *Ai înțeles cum au intrat în clădire.*
d) *Cum nu te simpatizează, te-a evitat mereu.*

Răspuns: _____

17. Alege varianta corectă!

Propozițiile din fraza *Cum te strigă, apari în fața ferestrei, pentru că nu vrei să îl superi.* sunt, în ordine:

- a) completivă directă; circumstanțială de timp; propoziție principală și regentă; circumstanțială de cauză;
b) circumstanțială de timp; propoziție principală și regentă; circumstanțială de cauză; completivă directă.

18. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

În fraza *Vecinii îl respectă pentru că este foarte săritor.*, există două propoziții, una fiind propoziție circumstanțială de cauză. A/F

19. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

În fraza *Surpriza fusese pregătită pentru cine urma să ajungă primul la banchet.* nu există o propoziție circumstanțială de cauză. Da/Nu

20. Redactează un text, de maximum 100 de cuvinte, în care să prezinți motivele pentru care îți plac sau nu cărțile de aventură. Inserează în text două propoziții subordonate circumstanțiale de cauză!

Circumstanțialul de scop

Circumstanțialul de scop este partea secundară de propoziție, care se subordonează unui verb și arată scopul (finalitatea) pentru care se realizează o acțiune.

Răspunde la întrebările: *Cu ce scop?, În ce scop?.*

Termeni regenți:

- ▶ **un verb la un mod personal:** *Luptă* pentru împlinirea visurilor.
- ▶ **un verb la o formă nepersonală:** *Muncind* pentru a câștiga concursul, a clacat.
- ▶ **locuțiune verbală:** *El a ținut minte* exercițiul spre a-l rezolva mai târziu.
- ▶ **interjecție predicativă:** *Hai* la plajă!
- ▶ **un adjectiv:** *Era mereu atentă* pentru a înțelege explicațiile.
- ▶ **un adverb:** *S-a pregătit bine* pentru a nu eșua.

Circumstanțialul de cauză poate fi exprimat prin:

1. substantiv în cazul acuzativ, cu prepozițiile: *pentru, după, spre, la, cu, întru*

Exemplu: *Au muncit pentru ajutarea comunității.*

2. substantiv în cazul genitiv, cu locuțiunea prepozițională în vederea

Exemplu: *S-a pregătit în vederea succesului.*

3. pronume în cazul acuzativ, cu prepoziție

Exemplu: *Am un examen și **pentru acesta** mă pregătesc.*

4. pronume în cazul genitiv cu locuțiunea prepozițională în vederea

Exemplu: *Testul este greu și **în vederea lui** m-am pregătit.*

5. numeral cu valoare pronominală, în cazul acuzativ, cu prepoziție

Exemplu: *Am trei examene și **pentru trei** am studiat bibliografia.*

6. numeral cu valoare pronominală, în cazul genitiv, cu locuțiunea prepozițională în vederea

Exemplu: *Am două evaluări și **în vederea primei** m-am pregătit cel mai mult.*

7. verb la infinitiv cu prepoziție

Exemplu: *Am timp și lucrez **pentru a ajuta** comunitatea.*

8. verb la supin

Exemplu: *Au multă vie și au plecat **la cules** struguri.*

9. locuțiune adverbială

Exemplu: ***Pentru aceea** ți-a cerut ajutorul, ca să reușească.*

Topică și punctuație:

Circumstanțialul de scop are tendința de a fi așezat după termenul regent. Cu toate acestea, el se poate antepune pentru a sublinia ideea.

Exemplu: *A venit **pentru plată**.; **Pentru plată** a venit.*

Circumstanțialul de scop postpus regentului nu se desparte, prin virgulă. Antepus regentului, se poate despărți, prin virgulă, de acesta.

Exemplu: *Plecăm **la colindat**.; **Pentru aceea** a venit, ca să te ajute.*

Aplicații

1. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

Circumstanțialul de scop este partea de propoziție care arată scopul unei acțiuni sau al manifestării unei însușiri. Da/Nu

2. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

În enunțul *Băiatul a luat-o la sănătoasa pentru a scăpa de urs și pentru a alerta autoritățile*, există trei circumstanțiale de scop, având ca regent o locuțiune verbală. A/F

3. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

Întrebările circumstanțialului de scop sunt: *Cu ce scop?*, *În ce scop?* Da/ Nu

4. Circumstanțialul de scop din enunțul *Au muncit foarte mult pentru admiterea la facultate.* este realizat prin:

- a) verb la formă nepersonală;
- b) adjectiv;
- c) numeral;
- d) substantiv comun.

5. Completează enunțul cu informațiile corecte.

În enunțul *Competiția de la anul va fi dificilă și în vederea acesteia ne pregătim intens.*, circumstanțialul de scop este exprimat prin _____ în cazul _____ .

6. Subliniază circumstanțialele de scop din enunțurile date și precizează prin ce parte de vorbire se exprimă.

a) *S-a străduit pentru reușita la examenul de bacalaureat.*

b) *Am doi copii și pentru ei muncesc mereu.*

c) *Și-a cumpărat un televizor nou pentru a vedea meciurile de la Campionatul European.*

d) *Am pornit împreună la pescuit.*

7. Alcătuieste două enunțuri în care să apară circumstanțiale de scop în cazuri diferite, pe care le vei preciza.

8. Alcătuieste trei enunțuri în care să existe câte un circumstanțial de scop exprimat prin: substantiv în cazul genitiv, pronume personal, locuțiune adverbială.

9. Circumstanțialul de scop din enunțul *De aceea se comportă așa, ca să atragă atenția asupra lui.* este realizat:

- a) printr-un adverb;
- b) printr-un pronume cu prepoziție;
- c) printr-un numeral;
- d) printr-o locuțiune adverbială.

10. Redactează un text, de maximum 100 de cuvinte, în care să motivezi utilitatea sportului pentru sănătate. Inserează în text și două circumstanțiale de scop pe care le vei sublinia.

Propoziția subordonată circumstanțială de scop/finală

Propoziția subordonată circumstanțială de scop sau finală reprezintă, la nivelul frazei, realizarea propozițională a circumstanțialului de scop.

Răspunde la întrebările: *Cu ce scop?*, *În ce scop?*.

Termeni regenți:

Propoziția subordonată circumstanțială de scop sau finală determină:

- un verb la mod personal:

Exemplu: *A luat taxiul¹/ ca să ajungă la timp.²*

- un verb la formă nepersonală:

Exemplu: *Muncind¹/ ca să termine lucrarea,²/ băiatul a obosit.¹/*

► **locuțiune verbală:**

Exemplu: *A luat-o la fugă¹/ să nu fie prins de paznic.²/*

► **un adjectiv:**

Exemplu: *Era amabil cu toți¹/ ca să facă o impresie bună.²/*

► **interjecție:**

Exemplu: *Hai¹/ să facem o surpriză tuturor!²/*

Elemente introductive:

1. conjuncții subordonatoare (*ca să, ca (...), să, de*):

Exemple: *S-a dus la munte¹/ ca să se relaxeze.²/*

Vino¹/ să îți dau premiul!²/

Hai¹/ de mănâncă!²/

2. locuțiuni conjuncționale (*pentru ca ... să; nu cumva să; nu care cumva să, ca doar-doar să în limbaj popular*):

Exemplu: *Am urmat toate sfaturile specialistului¹/ pentru ca tortul să fie gustos.²/*

3. pronume relative, însoțite de prepoziții:

Exemple: *Muncise mult¹/ pentru ce avea de realizat.²/*

A plecat în oraș¹/ după ce avea de cumpărat.²/

Topica și punctuația:

Propoziția circumstanțială de scop poate sta înainte sau după regentă. Când se introduce prin *să* sau *de* se află doar după regentă.

Antepusă regentei, de obicei, se desparte, prin virgulă, de aceasta.

Exemplu: *Ca să ajung la timp, m-am grăbit.*

După regentă se desparte, prin virgulă, numai când vorbitorul nu o consideră un element esențial al frazei.

Exemplu: *L-am iertat, ca să nu mai plângă.*

Dacă în propoziția regentă se află un corelativ, se desparte, prin virgulă, de regentă, indiferent de topică.

Exemplu: *De aceea a lipsit, ca să nu mă întâlnească.*

Dacă este introdusă prin *de* sau *ca doar-doar să*, nu se desparte, prin virgulă, de propoziția regentă.

Exemplu: *Du-te de adu pâinea!*

Aplicații

1. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

Propoziția circumstanțială de scop constituie realizarea propozițională a circumstanțialului de scop, la nivelul frazei, și se mai numește „finală”. Da/ Nu

2. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

Propoziția circumstanțială de scop nu poate avea, în regentă, corelative. A/F

3. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

Întrebările la care răspunde propoziția subordonată circumstanțială de scop sunt: *Cu ce scop?*, *În ce scop?*. Da/ Nu

4. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

Propoziția circumstanțială de scop se desparte, prin virgulă, de regentă, indiferent de poziție, dacă are un corelativ. A/F

5. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

În fraza *Profesorul a făcut tot posibilul pentru ca Naty să participe la concursul de gramatică.*, propoziția circumstanțială de scop este introdusă printr-o locuțiune conjuncțională. A/F

6. Realizează expansiunea circumstanțialelor de scop în propoziții subordonate circumstanțiale finale.

a) *Am fost la magazin după cumpărături.*

b) *Am venit pentru a-ți mărturisi adevărul.*

c) *În zori plecăm la arat.*

d) *M-am pregătit temeinic pentru a reuși la admitere.*

7. Alcătuieste fraze în care să apară propoziții subordonate circumstanțiale de scop, cerute de:

a) verb la formă nepersonală

b) o locuțiune verbală

c) o interjecție predicativă

8. Alcătuieste o frază în care să apară două propoziții circumstanțiale finale, aflate în raport de coordonare disjunctivă.

9. Subliniază adverbele și locuțiunile adverbiale corelative ale propozițiilor subordonate circumstanțiale finale din frazele date.

a) *De aceea te-am chemat, ca să îți dau datoria.*

b) *De asta învață, ca să fie pregătit.*

c) *Înadins m-a vizitat, ca să se laude cu reușita sa.*

d) *Anume a venit, ca să îmi aducă pachetul.*

10. Alcătuieste trei fraze care să conțină câte o propoziție subordonată circumstanțială finală:

a) așezată înaintea regentei

b) intercalată în regentă

c) așezată după regentă

11. Rescrie propozițiile subordonate circumstanțiale de scop din textele date și precizează termenul regent.

a) *Văzând eu că mi-am aprins cuie-n cap cu asta, am șterpelit-o de-acasă numai cu beșica cea de porc, nu cumva să-mi ieie tata ciubotele și să rămân de rușine înaintea tovarășilor.*
(Ion Creangă)

b) *El i-a dat suflet, să tresară/ Și inimă să se-nfioare/ De glasul frunzelor din codru.* (Octavian Goga)

c) *Trec furnici ducând în gură de făină mării saci/ Ca să coacă pentru nuntă și plăcinte, și colaci/ Și albinele-aduc miere, aduc colb mărunt de aur;/ Ca cercei din el să facă cariul, care-i meșter faur.* (Mihai Eminescu)

12. Subliniază propozițiile subordonate circumstanțiale de scop din frazele date.

a) *A luat-o la sănătoasă ca să scape de câine.*

b) *Am fost la cinema ca să văd filmul preferat.*

c) *Du-te acasă de învață pentru test.*

d) *Voi fi atent ca să înțeleg lecția.*

13. Alcătuieste trei fraze în care conjuncția subordonatoare *să* să introducă trei propoziții subordonate diferite. Precizează felul acestora!

14. Completează spațiile punctate cu propozițiile subordonate circumstanțiale de scop.

a) *Pentru aceea m-am deplasat aici,* _____

b) *Într-adins am reluat discuția,* _____

c) *De aceea am plecat de acolo,* _____

d) *Anume am spus aceasta,* _____

15. Contrage propozițiile subordonate circumstanțiale de scop prin funcția sintactică de circumstanțiale de scop.

a) *A plecat după ce avea de cumpărat.*

b) *Unul dintre ei a alergat la îngrijitorul animalelor să-i dea de știre.*

16. Scrie patru fraze în care propozițiile subordonate circumstanțiale de scop să se afle în raporturi diferite de coordonare. Menționează, pentru fiecare, tipul coordonării!

17. Selectează fraza în care propoziția circumstanțială de scop are ca termen regent o interjecție predicativă.

a) *Sportivul fusese atent la antrenor, ca să execute corect toate mișcările prezentate de acesta.*

b) *L-a luat la rost, să îi evidențieze greșelile în fața celorlalți.*

c) *Muncește de dimineața până seara să își ajute copiii.*

d) *Haideți la malul mării să construim castele de nisip!*

18. Menționează felul elementelor de relație ce introduc propozițiile finale în frazele date.

a) *S-a dus la munte ca să respire aer curat.*

b) *Mergi de cumpără pâine!*

c) *Se antrenează pentru ca mereu să câștige.*

19. Scrie un text, de maximum 100 de cuvinte, în care să motivezi de ce ești pasionat de un

sport anume. Folosește două circumstanțiale de scop, pe care le vei sublinia.

Construcțiile concesive

Construcțiile concesive sunt componente facultative ale enunțului, apărând la nivelul propoziției (unde sunt circumstanțiale) și al frazei (unde sunt propoziții subordonate).

Exemple: *În ciuda ploii, voi ieși la plimbare.*

Chiar dacă plouă, tot voi merge la plimbare.

Circumstanțialul concesiv – construcție concesivă la nivelul propoziției

Circumstanțialul concesiv este o parte secundară de propoziție, care arată o împrejurare ce ar putea împiedica desfășurarea unei acțiuni sau existența unei calități, dar nu o împiedică.

Răspunde la întrebările: *În ciuda cărui fapt?, În pofida cărui fapt?*

Termeni regenți:

- ▶ **verb la mod personal:** *În ciuda eforturilor, **nu a reușit**.*
- ▶ **locuțiune verbală:** ***Nu și-a adus aminte** întâmplarea, în pofida eforturilor.*
- ▶ **adjectiv/locuțiune adjectivală:** *În ciuda experienței vaste, nu era **îngâmfat/cu nasul pe sus**.*
- ▶ **adverb/locuțiune adverbială:** *Examenul nu s-a încheiat **bine**, în pofida eforturilor organizatorilor. A lucrat **pe apucate** în ciuda rugăminții mele.*
- ▶ **interjecție:** *În pofida muncii, **uite** rezultatul!*

Circumstanțialul concesiv se exprimă prin:

1. **verb la gerunziu:** *Știind adevărul, tot nu și-a recunoscut vinovăția.*
2. **verb la infinitiv** (cu prepoziția *fără*): *Fără a înțelege explicația lui, l-au depunctat.*
3. **adjectiv:** *Bolnav, tot a mers la petrecere.*
4. **adverb** (*totuși, tot*): *Teoria lui s-a impus totuși.*
5. **locuțiune adverbială** (*în niciun caz, nici în ruptul capului, cu toate acestea*): *Nu vrea să mărturisească nici în ruptul capului.*
6. **substantiv în acuzativ** (cu prepozițiile/locuțiunea prepozițională: *chiar fără/ indiferent de*): *Indiferent de situație, tot te susțin.*
7. **substantiv în genitiv** (cu locuțiunile prepoziționale: *în ciuda, în pofida, în contra, împotriva*): *În ciuda eforturilor, tot nu a câștiga competiția.*
8. **substantiv în dativ** (când determină adverbul *contrar*): *Contrar cererilor, uite rezultatul.*
9. **pronume în acuzativ** (cu prepoziție/locuțiunea prepozițională: *chiar fără/ indiferent de*): *Chiar fără voi, tot am reușit a-mi expune punctul de vedere.*
10. **pronume în genitiv** (cu locuțiunile prepoziționale: *în ciuda, în pofida, în contra*): *În pofida acestora, tot am câștigat concursul.*
11. **numeral în acuzativ** (cu prepoziție/locuțiunea prepozițională: *chiar fără/, indiferent de*): *Chiar fără doi dintre ei, tot am reușit.*
12. **numeral în genitiv** (cu locuțiunile prepoziționale: *în ciuda, în pofida, în contra*): *În ciuda primului, nu am renunțat la proiectul meu.*

Propoziția circumstanțială concesivă – construcție concesivă la nivelul propoziției

Propoziția circumstanțială concesivă constituie în frază o realizare propozițională a circumstanțialului concesiv.

Termeni regenți:

Propoziția circumstanțială concesivă determină:

- ▶ **verb la mod personal:** *A întârziat la gară,^{1/} deși a plecat devreme.^{2/}*
- ▶ **locuțiune verbală:** *Nu și-a adus aminte întâmplarea^{1/} chiar dacă s-a străduit.^{2/}*
- ▶ **adjectiv/locuțiune adjectivală:** *Deși avea experiență vastă,^{1/} nu era îngâmfat/cu nasul pe sus.^{2/}*
- ▶ **adverb/locuțiune adverbială:** *Examenul nu s-a încheiat bine,^{1/} chiar dacă ne-am străduit toți.^{2/}*

*A lucrat **pe apucate**^{1/} / deși avea un program clar.^{2/}*

► **interjecție:** *Chiar dacă te-ai străduit^{1/}, **uite** rezultatul.^{2/}*

Elemente introductive:

1. conjuncții subordonatoare (*deși, dacă, de, să, că*)

Exemplu: *Dacă ar fi mințit,^{1/} tot l-ar fi înțeles.^{2/}*

2. locuțiuni conjuncționale subordonatoare (*cu toate că, măcar că, măcar să, chiar dacă/ de, fără să, indiferent dacă/că*)

Exemplu: *Cu toate că a întârziat,^{1/} tot am prins trenul.^{2/}*

3. pronume și adjective pronominale nehotărâte (*oricât, oricum, oriunde*)

Exemplu: *Oricât ar munci,^{1/} tot nu poate recupera timpul pierdut.^{2/}*

Topică și punctuație:

Circumstanțiala concesivă poate fi așezată înainte sau după regentă, însă se găsește și intercalată în regentă.

Se desparte prin virgulă de regentă: *Orice ai zice,^{1/} nu mă voi supăra.^{2/}*

Observații:

Propoziția circumstanțială concesivă poate avea în regentă adverbe și locuțiuni adverbiale corelative: *tot, totuși, cu toate acestea*.

Exemplu: *Deși ai greșit, **totuși** te voi ierta.*

Semiadverbele *chiar, și* pot întări existența circumstanțialului concesiv.

Exemplu: *Și supărat, tot a venit la festivitate.*

Uneori **propoziția circumstanțială concesivă** se poate introduce și prin conjuncții provenite din adverbe relative: *când, cum*.

Exemplu: *Când știe că a mințit, tot nu recunoaște.*

Propoziția circumstanțială concesivă poate fi subordonată și prin juxtapunere.

Exemplu: *Ceartă-mă, tot nu mă supăr!*

Aplicații

1. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

Construcțiile concesive arată circumstanța sau împrejurarea în care un eveniment sau un fapt ar putea împiedica realizarea unei acțiuni, dar nu o împiedică. A/F

2. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

Întrebările la care răspund construcțiile concesive sunt: *În ciuda cărui fapt?*, *Din ce pricină?* A/F

3. Răspunde cu *Adevărat* sau *Fals*.

Construcțiile concesive sunt realizate, în propoziție, prin diverse părți de vorbire, iar, în frază, prin propoziții subordonate. A/F

4. Selectează propozițiile care conțin construcții concesive.

a) *Datorită rugăminților verilor săi, David a rămas încă o zi la ei.*

b) *A renunțat la planul său din cauza fricii.*

c) *În ciuda rezultatelor slabe, au adoptat o atitudine optimistă.*

d) *În pofida clasamentului, Andrei a fost aplaudat.*

5. Sunt realizate, prin pronume, toate construcțiile concesive din propozițiile:

a) *În ciuda dânsului, tot au ieșit în stradă.*

b) *În ciuda unora, a socializat cu toți cei prezenți.*

c) *Împotriva primilor veniți în clasă, au ocupat locurile din față.*

d) *În ciuda vremii ploioase, a plecat la plimbare.*

6. Completează frazele date cu o propoziție circumstanțială concesivă.

a) *Nu am văzut incidentul, chiar dacă* _____ .

b) _____, *tot o voi găsi.*

c) *Nu ne grăbim, deși* _____ .

d) *Tot nu mă supăr, orice* _____ .

7. Subliniază circumstanțialele concesive, realizând apoi expansiunea acestora.

a) *Chiar rugat, tot nu vine la aniversarea ta.*

b) *Știind adevărul, tot nu a fost de partea lui.*

c) *Fără a-l invita, tot a venit la petrecere.*

d) *Indiferent de context, te susțin.*

8. Alcătuieste o frază în care să apară o propoziție subordonată circumstanțială concesivă, antepusă regentei și introdusă prin conjuncția subordonatoare *să*.

9. Precizează care sunt corelativele propozițiilor circumstanțiale concesive din frazele date.

a) *Deși am ajuns la timp, cu toate acestea nu te-am mai găsit acasă.*

b) *Chiar dacă este caniculă, eu tot merg la plajă.*

c) *Cu toate că nu știa adevărul, totuși a intervenit în discuție.*

10. Subliniază construcțiile concesive din textele date.

a) *Orice gând ai, împărate, și oricum vei fi sosit/ Cât suntem încă pe pace, eu îți zic: „Bine-ai venit!”* (Mihai Eminescu)

b) *Și de plânge, de se ceartă/ Tu în colț petreci în tine.* (Mihai Eminescu)

c) *Tu rămâi la toate rece,/ De te-ndeamnă,/ De te cheamă.* (Mihai Eminescu)

Construcțiile condiționale

Construcțiile condiționale sunt componente facultative ale enunțului, apărând la nivelul propoziției (unde sunt circumstanțiale) și al frazei (în care sunt propoziții subordonate).

Construcțiile condiționale arată o condiție sau o ipoteză de a cărei îndeplinire depinde realizarea acțiunii termenului regent.

Circumstanțialul condițional – construcție condițională la nivelul propoziției

Circumstanțialul condițional este partea secundară de propoziție, care exprimă condiția sau ipoteza de care depinde realizarea acțiunii, a însușirii sau a calității exprimate în propoziție.

Răspunde la întrebările: *Cu ce condiție?*, *În ce condiții?* etc.

Termeni regenți:

- ▶ **un verb:** *Numai vorbind limba, **vei învăța** repede engleza.*
- ▶ **locuțiune verbală:** *Alminteri **o luam la sănătoasa**, dacă nu se îndepărta ursul.*
- ▶ **un adjectiv:** *Mecanismul ar deveni **inutil**, în caz de ploaie.*
- ▶ **interjecție predicativă:** *În condițiile unor exerciții zilnice, **iată** rezultatul!*

Circumstanțialul condițional se exprimă prin:

1. substantiv (*substitute* – *pronume sau numeral*) în cazurile:

- genitiv (cu locuțiunea prepozițională *în locul*)

Exemplu: *În locul tatălui (**lui, dumnealui, acestuia, alor tăi, unora, primului**) te ajutam.*

- acuzativ (cu locuțiunea prepozițională *în caz de*)

Exemplu: *În caz de pericol, m-aș ascunde.*

2. adjective pronominale posesive sau demonstrative:

Exemple: *În cazul acesta, te aștept mâine.; În locul tău, aș acționa altfel.*

3. adjectiv propriu-zis sau provenit din verb la participiu:

Exemple: *Singură, nu merge la magazin. Coapte, prunele sunt mai dulci.*

4. verb la formă nepersonală:

- *infinitiv:*

Exemplu: *Fără a citi, n-ar ști atâtea.*

- *gerunziu:*

Exemplu: *Învățând, ar evolua.*

- *participiu*:

Exemplu: *Înțeleasă*, rezolvarea problemei nu s-ar uita.

5. adverbele: *astfel, altminteri*

Exemplu: *Vorbește, altfel nu te iert./ Mărturisește tot, altminteri nu te voi sprijini.*

6. locuțiune adverbială

Exemplu: *Muncește zilnic, deoarece numai în felul acesta vei performa!*

Propoziția subordonată circumstanțială condițională – construcție condițională la nivelul frazei

Propoziția circumstanțială condițională este propoziția subordonată care exprimă condiția sau ipoteza de a cărei îndeplinire depinde realizarea unei acțiuni sau a unei însușiri din regentă.

Răspunde la întrebările: *Cu ce condiție?, În ce condiții?* etc.

Termeni regenți:

Propoziția circumstanțială condițională determină:

- ▶ **verb:** *Dacă vrei¹/ vino la mine!²/*
- ▶ **locuțiune verbală:** *Dacă încerci¹/ îți aduci aminte poezia.²/*
- ▶ **interjecție:** *Hai acasă¹/ dacă dorești!²/*
- ▶ **adjectiv:** *Acest echipament este potrivit¹/ în caz că urci pe munte.²/*

Elemente introductive:

1. conjuncții subordonatoare: *dacă, de, să.*

Exemple: *Ai fi știut lecția¹/ de-ai fi fost mai atent.²/*

Să fi învățat,¹/ știa răspunsul.²/

2. locuțiuni conjuncționale subordonatoare: *în caz de, în caz că, de unde.*

Exemplu: *În caz că plouă,¹/ stăm în casă.²/*

3. pronume relativ, cu locuțiunea prepozițională *în locul*:

Exemplu: *În locul cui a vorbit,¹/ eu n-aș fi spus asta.²/*

4. pronume nehotărât, cu locuțiunea prepozițională *în locul*:

Exemplu: *În locul oricui a participat,¹/ eu nu aș fi avut curaj.²/*

5. adverbul relativ când, cu rol de conjuncție:

Exemplu: *Când mi-aș vedea copiii fericiți,¹/aș mai trăi o viață!²/*

Propoziția circumstanțială condițională poate fi subordonată și **prin juxtapunere**.

Exemplu: *Ai carte, ai parte.*

Topică și punctuație:

Propoziția circumstanțială condițională se află, de obicei, înaintea regentei, dar poate apărea și după aceasta. De asemenea, poate fi și intercalată.

Exemple: - postpusă: *Vin^{1/} dacă te văd.^{2/}*

- antepusă: *Dacă îți place pizza,^{1/} îți aduc.^{2/}*

Se desparte, de obicei, prin virgulă, de regenta sa. Când este considerată esențială în frază, nu se desparte, prin virgulă.

Observații:

• **Propoziția circumstanțială condițională are în regentă** elemente corelative: adverbele *apoi* și *atunci*. Elementul introductiv specific este locuțiunea conjuncțională *în caz că*.

Exemplu: *Dacă te străduiești, apoi ai satisfacții.*

• **Expresiile:** *în cazul că, în eventualitatea că, în ipoteza că* nu sunt locuțiuni conjuncționale, ca urmare, la analiza sintactică a frazei, conjuncția subordonatoare *că* se desparte de substantivele menționate, însoțite de prepoziții cu regim de acuzativ.

Exemple: *În cazul^{1/} (că) nu va veni,^{2/} îl voi ierta.^{1/}* 1 – PP; 2 – AT

În caz că nu va veni,^{1/} îl voi ierta.^{2/} 1 – CDȚ; 2 – PP

Aplicații

1. Alege variantele corecte.

Construcțiile condiționale exprimă:

- a) o cauză care determină o acțiune sau o stare;
- b) o circumstanță de care depinde realizarea unei acțiuni sau a unei stări;
- c) o condiție de care depinde realizarea unei acțiuni sau a unei stări;
- d) scopul unei acțiuni.

2. Alege variantele corecte.

Construcțiile condiționale sunt realizate:

- a) în frază, prin propoziții subordonate;

- b) în propoziție, prin diferite părți de vorbire;
- c) prin diferite prepoziții;
- d) prin conjuncții subordonatoare.

3. Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect.

Construcția condițională din enunțul *Citind mult din acest domeniu, îți vei îmbogăți universul imaginației.* este exprimată prin:

- a) substantiv în acuzativ;
- b) verb la formă nepersonală de supin;
- c) verb la formă nepersonală de gerunziu;
- d) adverb de mod.

4. Răspunde cu *Da* sau *Nu*.

În fraza *Dacă vei termina tema la timp, poți ieși cu prietenii tăi la film.* există o construcție condițională? Da/Nu

5. Alege răspunsul corect.

În fraza *Va suferi dacă îl vei dezamăgi și dacă nu îl vei susține în fața adversarilor.,* există:

- a) două construcții condiționale, cu același termen regent;
- b) două construcții condiționale, cu termeni regenți diferiți;
- c) o construcție condițională, având ca regent un verb;
- d) o construcție condițională, având ca regent un adjectiv.

6. Menționează prin ce sunt introduse propozițiile subordonate circumstanțiale condiționale din frazele date.

- a) *Moartă să fie, și tot o voi găsi!* _____
- b) *Când aș afla că m-ai dezamăgit, m-aș întrista.* _____
- c) *În caz că nu voi ajunge la timp, vă rog să mă iertați.* _____
- d) *Dacă nu ești serios, nu îți acord încredere.* _____

7. Subliniază construcțiile condiționale din enunțurile date.

- a) *Ude, rufe se pun la uscat.*

b) *Dacă pompierii nu ar fi intervenit, pagubele ar fi fost imense.*

c) *Flămând, nu mă pot concentra.*

d) *De nu ești obosit, ne mai jucăm un set.*

8. Alcătuieste o frază în care să apară o propoziție circumstanțială condițională, subordonată prin juxtapunere.

9. Scrie o propoziție regentă pentru construcțiile condiționale date.

a) *Dacă se vor scumpi alimentele,* _____

b) *De-aș avea o tabletă nouă,* _____

c) *În caz că nu ai bani,* _____

d) *Dacă ai fi fost mai atent la detalii,* _____

10. Construiește patru enunțuri în care să apară, pe rând, patru construcții condiționale, la nivelul propoziției și la nivelul frazei. Subliniază-le!

Evaluare

1. Alege răspunsul corect.

Termenul regent al propoziției subordonate circumstanțiale de loc din fraza *Pisica albă a vecinilor stătea unde ajungeau razele soarelui de primăvară.*, este:

- a) adjectivul *albă*;
- b) substantivul *vecinilor*;
- c) verbul *stătea*;
- d) substantivul *pisica*.

2. Alege varianta corectă.

Circumstanțialul de timp din enunțul *Din când în când îi vizitez pe vechii mei prieteni, stabiliți în Spania.* este exprimat prin:

- a) adverb de timp;
- b) pronume nehotărât în acuzativ;
- c) substantiv comun în acuzativ;
- d) locuțiune adverbială de timp.

3. Alege varianta corectă.

Circumstanțiala de mod *cât a reușit.* are ca regentă propoziția:

- a) *Se gândea...*;
- b) *Nu știe...*;
- c) *A exersat...*;
- d) *Întrebarea... îl măcina.*

4. Alege răspunsul corect.

Termenul regent al propoziției circumstanțiale de cauză din fraza *Transpirase excesiv, deoarece era o vară toridă.* este, ca parte de vorbire:

- a) adjectiv;
- b) verb predicativ;
- c) locuțiune verbală;
- d) adverb.

5. Alege varianta corectă.

Circumstanțialele de cauză din enunțurile: *M-au săgetat cu privirea, de răutăcioși.*; *De fericire, simțea că plutește.* sunt, în ordine, exprimate prin:

- a) substantiv comun, adjectiv propriu-zis;

- b) adjectiv propriu-zis, adjectiv propriu-zis;
- c) adjectiv propriu-zis, substantiv comun;
- d) adjectiv participial, substantiv comun.

6. Încercuiește varianta corectă de răspuns.

Prin ce parte de vorbire este exprimat circumstanțialul de scop din enunțul *De aceea s-a îmbrăcat așa, să uimească lumea cu eleganța sa.?*

- a) adverb;
- b) locuțiune adverbială;
- c) adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare;
- d) pronume demonstrativ de depărtare.

7. Indică varianta corectă.

Elementul introductiv al construcției concesive din fraza *Chiar dacă este exigent, copiii săi îl iubesc.*, este:

- a) o locuțiune conjuncțională subordonatoare specializată;
- b) o locuțiune conjuncțională subordonatoare nespecializată;
- c) o conjuncție coordonatoare;
- d) o conjuncție subordonatoare.

8. Precizează răspunsul corect.

Construcția condițională din propoziția *Și-ar aduce aminte de ele, cu condiția de a-i da câteva detalii.* se subordonează:

- a) unui adjectiv;
- b) unei interjecții predicative;
- c) unei locuțiuni verbale;
- d) unui verb.

9. Precizează numărul propozițiilor subordonate circumstanțiale, indiferent de felul acestora, din fraza:

Când l-a văzut venind, l-a iertat pentru întârziere, deși știa că nu ar fi trebuit, pentru că aflase că lui îi plac oamenii punctuali, care demonstrează respect.

- a) 2;
- b) 1;
- c) 3;
- d) 4.

Barem: 1. c), 2. d), 3. c), 4. b), 5. c), 6. b), 7. a), 8. c), 9. c).

Se acordă un punct pentru fiecare item. Se acordă un punct din oficiu. Total: 10 puncte.